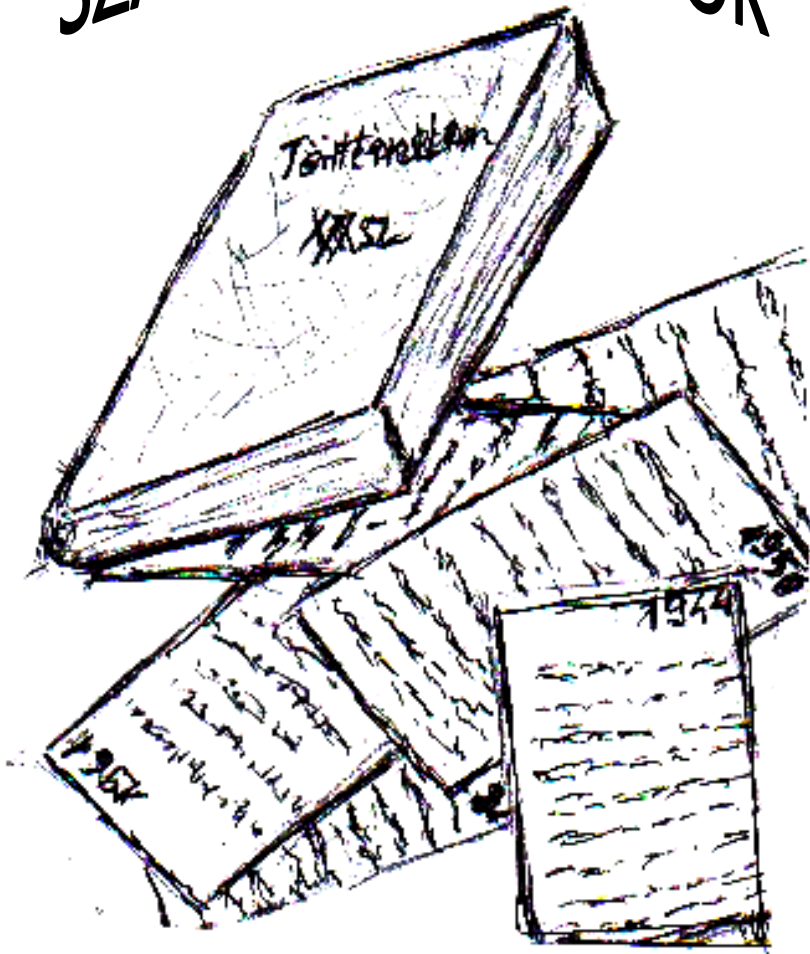

Mihályi Antal
SZÁMOZATLAN LAPOK

Mihályi Antal

Számozatlan lapok

2015

SZÁMOZATLAN LAPOK
MIHÁLYI ANTAL

© Mihályi Antal

ISBN: 978 – 963 – 7377 – 64 - 8

BARNAFÖLDI ARCHÍVUM KIADÓ
BUDAPEST
2015

A szerző előszava

Tisztelt Olvasó!

A könyvben a teljesség igénye nélkül a közelmúlt évtizedeinek hétköznapijaiból kívántam bemutatni egyes fejezeteket. Igyekeztem kerülni erős érzelmeket kiváltó eseményeket, amelyeket egyébként már többen is leírtak. Inkább arra törekedtem, hogy bemutassam annak a korszaknak, illetve inkább korszakoknak légkörét azok számára, akik szeretnék jobban megismerni, illetve azok számára, akik szeretnék emlékeiket feleleveníteni.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a történetekben szereplők valamennyien kitalált személyek, de azt is, hogy az egyes fejezeteket, eseményeket, részben velem, részben ismerőseimmel hasonló módon történtek alapján írtam meg.

Igyekeztem elfogultság nélkül leírni a tényeket és lehetőleg kerülni következtetések levonását. Ha ez nem teljesen sikerült, elnézést kérek. Sajnos mindenki szubjektív.

Tisztelettel a szerző.

Budapest, 2015. május 1.

Az újságíró (1999)

- Ő az, - mondta Barna György, a szálloda halljának forgóajtaján belépő, elegáns szőke nő felé intve a fejével, majd felállt a bőrfotelből és a nő elé ment. Kezet fogott vele és az asztalhoz kísért.

- Engedje meg, Miss Slavinsky, hogy bemutassam doktor Leslie Maglódit - mondta mosolyogva. - Laci, a hölgy Miss Slavinsky a neves újságíró, akiről már beszéltem neked.

A nő csinos volt, karcsú, magas, kora harminc-harmencöt év lehetett, de ezt csak közelről lehetett megállapítani. Az arcán határozottság tükröződött és az ilyen típusú amerikai nőknél megszokott kissé pimasz magabiztosság a szokásosnál is jobban látszott rajta.

Angolul beszéltek és Barna Maglódi nevét is, mintegy megszokásból kissé angolosan ejtette ki, valahogy így Mekloudi. A nő érdeklődve fordult feléje.

- Ó, Mr. Mekloud maga skót származású? - kérdezte és hangja enyhe csalódottságot árult el. - Dr. Barnától úgy tudtam, hogy maga magyar.

- Eredeti magyar vagyok, semmilyen skót vér nem folyik az ereimben, angol is csak kevés, nagyanyai ágon, - válaszolt mosolyogva Maglódi. - Miért gondolta, hogy skót vagyok?

- A név miatt, - mondta a nő kissé zavartan. - Hiszen ez a név tudományos eredményeiről ismert!

Mind a két férfi elnevette magát.

- Nagyon hízelgő rám nézve, de sajnos összetéveszt a neves tudóssal MacLeod-dal, aki különben már régen meghalt, - nevetett Maglódi. - Én így írom a nevemet: em, é, dzsi, el, o, dí, áj.

Látszott, hogy ezzel sikerült a nőt kissé zavarba hoznia, de nem bánta, sőt szándékosan tette, mert mindig bosszantotta a fölénykedés, különösen nőknél.

Az újságíró, azonban hamar visszanyerte magabiztosságát és könnyedén elnevette magát:

- Hát igen, a tudomány, nem az én szakterületem. De a neve mégsem magyar, hanem talán olasz eredetű. Olyan olaszosan hangzik azzal az i-vel a végén.

- Sajnos megint téved, - mosolygott Maglódi. - A magyar nevek között az i-vel végződő legalább olyan gyakori, mint az olasz neveknél. Ahogy a lengyel neveknél a „szki” végződés, mint például az Öné.

A nő megint egy kicsit zavarba jött, de ismét hamar túltette magát zavarán. Látszott, hogy nagy gyakorlata van az ilyen jellegű tévedéseit meg nem történné tekinten.

- Igen, az apám lengyel volt, de én már itt születtem. Többek között ezért is vállaltam el ezt a cikksorozatot, a rövidesen múltnak nevezhető században lezajlott dolgokról a keleti kommunista országokban. Eddig sikerült egy lengyelországi és egy romániai anyagot összegyűjtenem és nagyon megörültem, amikor a barátnőmtől, Mr. Barna menyétől, hallottam, hogy meglátogatja őket egy barátjuk Magyarországról. Szeretném, ha elmondaná azt, amit az elmúlt ötven évben élete során tapasztalt. Biztos vagyok benne, hogy nagyon sok érdekes személyes tapasztalattal tudná kiegészíteni azt a sok borzalmat az elmúlt ötven évben, amit a könyvekből és újságokból megismertem. Hány éves, ha megkérdezhetem?

- Idén, év végén leszek hetven, - felelt Maglódi.

- Ezt nem gondoltam volna. Azt hittem úgy hatvan lehet, - mondta a nő, - de így még jobb. Akkor majd mesél az utolsó hetven évről.

- Nagyon hízelgő, amit mondott, de hát ez kicsit váratlanul ért, - szabadkozott zavartan Maglódi. - George barátom - Mr. Barna csak annyit mondott, hogy egy nagyon csinos újságíró szeretne tőlem kérdezni egyet s mást. Ami a csinossgot illeti, persze teljesen igaz, de arra nem gondoltam, hogy a valóban nagyon csinos hölgy ilyen nehéz feladat elé kíván állítani.

- Ne ijedjen meg, nem lesz az olyan nehéz. - (Magától értődőnek vette, hogy csinosnak mondták, nem is reagált rá.) - Csak annyit kérek, menjen haza, gondolja végig, amit átélt, vagy ami a környezetében lezajlott, esetleg, amit ismerőseitől, barátaitól hallott és egy jó hét múlva mondjon el, vagy írjon le mindent, amit érdekesnek tart.

- Esetleg írja le egy-két mondatban az egyes események tartalmát, - folytatta elgondolkozva. - Majd én eldöntöm, mit akarok felhasználni a cikksorozathoz. Higgye el, magának is megéri. A mi lapunk egyike a legjelentősebbnek az államokban és a vezetés nem szűkmarkú.

Látta Maglódi arcán a vonakodást, ezért elővéve újabb érveit egészen közel hajolt a férfihez.

- Gondoljon arra, hogy történelemkönyvet ír! – mondta, arcán legbájosabb mosolyával. – A történelem könyvének minden lapját az egyes emberek írják. Gazdagítsa ezt a könyvet maga is néhány oldallal!

- Hát nem tudom, - vonakodott Maglódi, de Barna közbeszólt:

- Nem kell most döntened. Gondolkozhat sz holnapig. Most inkább igyunk valamit! Mit hozathatok?

Egy darabig még beszélgettek, azután Barna és Miss Slavinsky eltávozott. Maglódi felment szállodai szobájába, végigdőlt a kereveten és elkezdte számba venni azt, ami az elmúlt hetven évben történt. Megkísérelte az egészet folyamatosan végiggondolni, de csak egyes emlékképek jutottak eszébe arról, ami vele, illetve körülötte történt, vagy amit másoktól hallott. Megpróbálta őket legalább időrendbe rakni. Hogyan is kezdődött?

GYERMEKKOR

Hideg tél (1929)

A tél nagyon kemény volt abban az évben, 1929-ben. Ez a decemberi nap pedig különösen hideg volt. A nap már egy hete a sötét, ónszínű felhők mögé bújt és nem mutatott hajlandóságot arra, hogy a közeli jövőben megmutatkozzék. Az erős északi szél lehordta a havat a háztetőkről és az utcán közlekedőknek arcába vágta. A fák is csupaszon nyújtogatták ágaikat az inkább piszkos-szürke, mint fehér hóval fedett utcák fölé. A főváros délnyugati peremén lévő családi házak tetején azonban teljesen fehér maradt. A hólepte tetőkön ugyanis a belső melegtől előbb megolvadt a hó, azután meg rájuk fagyott.

A Maglódi ház, vagy - ahogy a család egyes nőtagjai szokták nevezni, a "Maglódi villa," kiemelkedett a szomszédos házak közül. Nem volt emeletes, de a teteje sokkal meredekebb volt. Vakolat helyett piros téglák fedték a falat, csak az egyik oldalát borította az ereszcatornákig felfutó borostyán. Az öreg Maglódi úrnak, volt ízlése, Münchenben a mérnöki diploma megszerzése mellett az ottani képzőművészeti főiskolát is elvégezte. A házat valamivel a századforduló után építtette, tervezője barátja és iskolatársa volt, az ország számos jelentős középülete tervezőjének unokaöccse. A kapun még most is, öt évvel a halála után az öregúr neve díszelgett: "Maglódi Ferenc MÁV műszaki főtanácsos", fia a jelenlegi tulajdonos Maglódi István gépészmérnök neve helyett.

A szobában meleg volt, a cserépkályhában a szén már leégett és a sisakos lovag fejével díszített vas kályhaajtót becsukták, hogy a huzat ki ne hűtse. Julcsa, a szobalány, kora reggel óta fűtött, két vödör szenet és egy vödör tűzifát rakott a tűzre.

Julcsa tulajdonképpen inkább cselédlány volt, mondhatni mindenese, mert az apa keresetéből nem tellett külön szakácsnőre és szobalányra. Dunántúli lány volt, erős testalkatú, még nem kövér, de hozzáértő szemek már láthatták a nyakán a kezdődő tokásodás előjeleit. Jó természetű volt, mindig barátságos, engedelmes és általában jó kedélyű. Most azonban szóltan volt és levert, sőt, aki jobban megfigyelte, észrevehette, hogy nemrégén sírt, bár mielőtt bejött kívülről sötét szemhéjait gondosan bepamacsolta olcsó púderével. Bánato-

san segédkezett asszonyának a kisgyereket tisztába tenni és becsomagolni.

Igen, a csecsemőt nemcsak felöltöztették, hanem inkább becsomagolták több rétegbe, hogy meg ne fázzék, amíg elviszik a keresztelőre. Az előbb már jóllakott és most nyugodtan tűrte, hogy hol felemelik, hol lerakják és időnként hasra, majd újra hátára fordítják. A bepólyázás után még egy meleg takarót is tekert köréje az anyja, aki maga is felöltözve várta az indulást. Harminc év körüli barnahajú nő volt kissé molett, hiába küszködött állandóan a fogyókúrával. Az akkori divatnak megfelelően sötét kosztümbe volt öltözve, amelyre kihajtotta blúza fehér gallérját. Ékszert alig viselt, csak az ujjain volt egy smaragdköves, nem túl vastag aranygyűrű, a jegygyűrűje fölött. Meg persze a nyakán az elengedhetetlen aranylánc, amin vékony kis aranykereszt függött.

- Jöhetne már a bátyád, - mondta a háziasszony szemrehányóan a férjének. - Rámelegszik Lacikára a ruha.

- Időben itt lesz, ne izgulj! - válaszolta a férje, aki az ablak melletti két fotel egyikében ült, innen figyelte a gyerekekkel foglalatoskodó nőt, közben ki-kínézett az ablakon az utcára. Jó negyvenes férfi volt, hátrafésült hajjal, amely kétoldalt kissé őszült és hátul, a feje búbján kissé kezdett kopaszodni. Ugyancsak indulásra készen volt öltözve, sötét öltönybe és fehér ingbe. Kék-piros csíkos nyakendőt viselt és időnként idegesen babrálta arany mandzsettagombjait.

- Nyugodt lehetsz, időben itt lesz, - ismételte meg. - Fél-tizenegyre ígérte, tehát halál-pontosan öt perc múlva meg fog érkezni.

- Ez egyszer lehetne kevésbé halál-pontos, - idegeskedett a felesége. - Magának meg mi baja van Julcsa? - fordult ingerülten a cseléd lányhoz. - Látom, sírt, pedig igazán nem bántottam! Azért sírt, mert reggel azt mondtam, hogy nincs elég meleg?

- Dehogyan, Nagyságos asszony! - szabadkozott ijedten Julcsa, majd újra sírni kezdett, most már hangosan. - A bátyámmal van baj. Lecsukták.

- Te szent isten! - kiáltott fel ijedten a háziasszony. - Mit követett el? - kérdezte aztán gyanakodva, készen arra, hogy el is küldje a lányt, ha komoly a dolog.

- Nem csinált az semmi rosszat, - szífogott a lány - csak megint jártatta a száját. Tetszik tudni 19-ben komonista volt. Nem

rossz ember az, nem iszik, nem verekszik, csak mindig belekeveredik valami politikába.

- Hát az nagy butaság, - nyugodott meg az asszony, de biztonság kedvéért hozzátette - Remélem maga nem kommunista?

- Isten őrizz! - ijedezett a lány. - Tetszik tudni, hogy minden vasárnap elmegyek a templomba!

- Jól van, hagyjuk ezt! - szólt közbe a férfi is, akiben kínos gondolatok ébredtek saját 19-es dolgai miatt. - Inkább a gyerekekkel foglalkozzatok!

Csöngettek.

- Ez Laci lesz - szólt a férj. - Csak folytassátok, majd én beengedem. A két nő némán foglalatzkodott a gyerek körül. A férj kisvártatva visszajött beengedve maga előtt egy magas férfit, akinek merev tartása messziről elárulta, hogy inkább az egyenruha illik hozzá. Elegáns, jól szabott szürke öltönyt, fehér inget és piros-fekete csíkos nyakkendőt viselt. Felfelé fésült sűrű haja egyáltalán nem őszült, ajkai felett nyírott "angol bajuszt" viselt Kissé szertartásosan, de kedvesen csókolt kezét sógornőjének és barátságos biccentéssel viszonzta a cseléd "kezicsókolom"-ját.

- Te minden nap szebb leszel Annuskám, - tette hozzá a köszönés után, de ezt inkább csak udvariasságból mondta, majd kissé közömbösen szemügyre vette a csecsemőt, megpaskolta a kezét és megkérdezte:

- Mit csinál az én kis keresztfiam?

Választ nem várt, elfordulva gyerektől a szobalányra pillantott és most már érdeklődve kérdezte:

- Hát magának mi baja van Julcsa? Eltörött a méceses?

- Csak a bátyjával van baj, lecsukták, - kottyantotta ki az asszony, aki nem vette észre a férje intó pillantását. - De nem komoly dolog, csak politika, - tette hozzá könnyedén, nem sejtve, milyen vihart kavart. - Tudod, kommunista az istenadta.

A sógora szeme elszűkül.

- Hát, ha valami, ez azután komoly dolog, - mondta komoran. - Gyere csak Pista! - fogta karon az öccsét, - beszédem van veled. Maga meg kimehet Julcsa, majd szólunk, ha kell valami.

A cseléd azonnal letette a gyereket és kiment, riadtan, mert megérezte, hogy róla lesz szó.

- Azonnal mondjátok fel neki! Tudom, miről van szó. Most göngyöltek föl egy kommunista csoportot. Biztos, hogy a lány bátyja is ebben volt.

- Az egyáltalán nem biztos, - védte bizonytalanul az aszszony, aki rájött, hogy ostobaság volt, amit mondott. - A lány azt mondta, hogy csak jártatta a száját.

- Ne haragudj, de te ehhez nem értesz! Nem érdekes mit mondott! - mondta ingerülten a sógora. - Ezek mindig csak szegény ártatlanok! Te is szólj valamit! - fordult az öccséhez. - Te igazán jobb, ha meghúzod magad, te is harcos bolsi voltál!

- Hogy mondhatasz ilyet! - kiáltotta a sógornője csaknem sírva. - Tudod, hogy ugyanúgy tiszt volt a háborúban, mint te, azután meg besorozták a postás ezredbe, mint mérnököt, de nem volt a fronton.

- Légy szíves, ne hasonlíts minket össze Pistával! - mondta ridegen a másik. - Én is tiszt voltam, de az is maradtam a nemzeti hadseregben és nem lettem a vörösök katonája, mint ő!

Erre a férj is megszólalt, remegő ajkakkal, sápadtan a düh-től.

- Köszönöm a figyelmeztetést, Lacikám, hogy nem vagyunk egyformák. Én csak egy megtévedt volt vöröskatona vagyok és nem magyar királyi százados - bocsánat, őrnagy, soron kívül előléptetve különleges érdemei alapján - mint te. Azt is tudom, hogy hálával tartozom neked, mert kiálltál mellettem a kommün után. Ez azonban nem jogosít fel arra, hogy lebolsizzál, bár az én szememben ez talán nem is olyan sértő, mint aminek te szántad. Ami pedig ezt a szegény, rendes lányt illeti, nem fogom a bátyja miatt megbüntetni, még akkor sem, ha tényleg kommunista szervezkedésben vett is részt, ami egyáltalában nem biztos.

- Nézd, ne haragudj, nem akartalak megsérteni! - mondta a bátyja békülékenyen. - De be kell látnod - még, ha nem is vagy állami alkalmazásban - jobb, ha még mindig meghúzod magad; nem lenne jót neked a múltad után, ha kiderülne, hogy egy veszedelmes kommunista húga a cselédek. - Majd hozzátette: - Még nekem is kellemetlen lenne, ha felemlegetnék megint, hogy az öcsém vöröskatona volt.

- Szóval ez a probléma, - fortyant fel újra az öccse. - Nem is a lánnyal van baj, hanem velem! Mond Lacikám, tényleg akarsz a fiam keresztapja lenni?

- Most már nem tudom, hogy akarok-e, - válaszolt a bátyja nagyon kimérten. - Tudod, hogy akartam, tudod, hogy nincs gyerekem, ő örökölhette volna a vitézi címemet is. Egyébként nem magam miatt mondtam, amit mondtam, csak nektek akartam jót. De azt hiszem, igazad van, talán jobb, ha mást választasz keresztapának. Na, ne veszekedjünk tovább, isten veled. - A sógornőjéhez fordult - Sajnálom Annuskám. Kezedet csókolom. Ne fáradjatok, kitalálok egyedül is.

Ezzel megfordult és kiment. Az öccse néhány bizonytalan lépést tett utána, hogy kikísérje, de azután megállt. A felesége, aki eddig csak riadtan hallgatott, sírásban tört ki.

- Az egész az én hülyeségem miatt történt. Miért is kellett azt mondanom?

A férje vigasztalóan simogatta meg a fejét.

- Ne sírj! - mondta és megcsókolta, - nem tehetsz róla, túlságosan naiv vagy és jóhiszemű. Talán jobb is így. Találunk másik keresztapát. Küldd át Julcsát a plébánoshoz, hogy elnézést kérünk, csak a jövő héten lesz a keresztelő.

- Túlságosan hideg van ma kint, még megfázhatott volna a gyerek, - tette hozzá elgondolkozva. - Nagyon hideg az idei tél.

Válságos évek (1935)

Maglódi István gyalog ment hazafelé. Sétának is lehetett volna nevezni, ha a ránehezedő gond nem nyomta volna rá bélyegét minden lépésére. Bár nem lehajtott fejjel bandukolt, feltűnően mereven lépdelt, nem nézett sem jobbra, sem balra, hanem inkább a megszokásba meredt, nem is véve észre a járőkelőket maga körül. Gondolataiból egy ismerős hang zökkentette ki.

- Nem ismersz meg, vagy szándékosan nem veszed észre a szegény embert?

A kérdés tréfásan csengett, de valahogy valami szorongással vegyes, neheztelő, szemrehányó hangsúly is bujkált benne. Mintha a

kérdező attól félt volna, hogy a megszólított végigméri és tovább megy, vagy egyszerűen úgy tesz, mintha nem is hallotta volna.

Maglódi felnézett és hirtelenében alig ismerte meg egyik volt évfolyamtársát. Ruhája kopott volt, nyakában egy széles tálcá lógott, amin különféle olcsó játékszerek voltak: felhúzható kisautók, jójók, olcsó játék-pisztolyok, indián fejdíszek és más hasonlók.

- Szervusz, Jancsikám! - sietett üdvözölni, talán túlságosan is barátságosan, nehogy a másik tényleg azt higgye, nem akar vele szóba állni.

- Szervusz, öregfiú! - viszonzta az is a köszönést és hangjában a megkönnyebbülés mellett valami hálaféle is érződött. - Nem csodálom, hogy nem vettél észre ebben a maskarában, - tette hozzá keserűen. - Melyik sétálgató úriember figyel ezekre az utcai árusokra?

- Úgy tudtam, jó állást kaptál a ...

- Jól tudtad, de hol van az már! Már több mint egy éve, hogy kirúgtak. Na, ez nem igaz, - helyesbített. - nagyon udvariasan, sajnálkozva közölték, hogy azt a feladatot kettő helyett egy mérnök is el tudja végezni, lássam be, hogy a mai nehéz időkben ..., de nagyon jó ajánlást adnak és remélik, hogy rövid idő múlva... stb. stb. Nem tudsz valami állást? Úgy tudom önállósítottad magadat.

Maglódi sajnálkozva közölte, hogy éppen most adta fel ő is az üzletét; egy darabig kölcsönösen panaszkodtak egymásnak, végül búcsúzóul vett egy piros és egy kék felhúzható kisautót. Jók lesznek Lacikának, úgylis rövidesen itt a névnapja.

Lacika nem járt óvodába. Egyedül játszott otthon a nagy, gondozott kertben. Figyelmesen tanulmányozta a madarakat, bogarakat, de különösen a hangyákat szerette. A gondos szülői törődés, beszélgetés és mesék hatására a kert a lehetséges kalandok színhelyének tekintette és egyáltalán nem unatkozott magában. Habár az eredeti tervekkel ellentétben nem a nagybátyja lett a keresztapja, az ő neve után Lászlónak keresztelték, amit apjának a keresztapaságra hirtelenében felkért barátja, Barna Róbert természetesnek vett. Megtisztelőnek tekintette, hogy Maglódi felkérte a keresztapaságra, annál is inkább, mert zsidónak született és csak néhány éve tért ki. Nem teljesen érdekből, bár kétségtelenül a külső körülmények is szerepet játszottak elhatározásában. Maglódi leginkább daczból kérte őt fel a keresztapaságra, tudta, hogy a bátyját bosszantani fogja. És tényleg, amikor megtudta, kapcsolatuk csaknem teljesen megszakadt.

Barnáék két utcával odébb laktak és Barna Gyurika csaknem teljesen egyidős volt Lacikával. A két család már régebben ismerte egymást, mert Barna Róbert Maglódi István évfolyamtársa volt a műegyetemen és egy darabig mind a ketten ugyanazon a tanteremben voltak tanársegédek. Maglódi ment el előbb, mert egy szakmai kérdésben nem értett egyet a professzorral, aki ezért éreztette vele neheztelését. Ezt viszont Maglódi viselte nehezen, felmondott és apai örökségét felhasználva műszaki, elsősorban rádió üzletet és szervizt nyitott.

Barna tovább maradt az egyetemen, amíg nagybátyja, aki magas beosztást töltött be egy nagy amerikai tulajdonú rádiógyárban, be nem vitte magához. Itt hamar karriert csinált és rövidesen cégvezető lett. Maglódinak azonban az üzlet nem volt sikeres. Ennek oka alapvetően a gazdasági válság volt, de hozzájárult az is, hogy bizonyos dolgokban túl merev volt, túlságosan korrekt az üzleti élethez és nem is volt igazán üzleti érzéke. Alig két év után belátta, hogy bevétele alig fedezi kiadásait és viszonylag kis veszteséggel kiszállt az üzletből. Azóta azonban nem tudott elhelyezkedni sehol és megtakarított pénze is végesen fogyott. Most is egy vállalatnál járt, amellyel régebben jó üzleti kapcsolatban volt, de kereken közölték vele, hogy nincs semmilyen munka számára.

- Tudod barátom, - mondta kissé fölényesen az igazgató, - ma mindenki csak saját magával törődhet. - Nézd, én igazán szívesen segítenék, - tette hozzá engesztelően - de nem én döntök. Most még gazdasági válság van. De, ahogy én az európai helyzetet nézem, rövidesen konjunktúra lesz, mégpedig nem is akármilyen. Kérdezd csak meg a katonákat! Apropó katonák, úgy tudom, a bátyád magas beosztásban van a vezérkarnál. A fiadnak is ő a keresztapja. Ő nem tudna neked segíteni?

- Nem vagyunk már jóban. Volt egy kis családi jellegű összeütközésünk és azóta nem igazán tartjuk a kapcsolatot. Azért találkozzunk néha és beszélő-viszonyban maradtunk, de nem járunk össze. Hozzá legfeljebb csak akkor fordulnék, ha éhezne a családom, de talán akkor sem. - Egyébként - folytatta - nem ő a fiam keresztapja, hanem Barna Robi; te is ismered az egyetemről, Bauer Róbert.

- Hát persze, hogy ismerem! Ő a keresztapa? Hát nem zsidó?

- Kitért. Nagyon rendes fiú!

- Na, nem is azért mondom, igazán nincs kifogásom a zsidók ellen! Sok jó barátom van köztük. De ha így áll a helyzet, miért nem fordulsz hozzá?

- Nem is tudom. Igazában sohasem voltunk közeli barátok. Most sem találkozunk túl sűrűn.

- Pedig ő biztosan tudna neked segíteni. A nagybátyja a vezérigazgató és nagyon szeretik az amerikai tulajdonosok is.

- Lehet, hogy igazad van. Talán érdemes megpróbálni.

Így történt, hogy Maglódi István alig félóra múlva Barna Róbert irodájának egyik kényelmes karosszékében ült.

- Örülök, hogy felkerestél, - mondta Barna közvetlenül a kölcsönös üdvözlés után. - Hallottam, hogy fel kellett számolnod az üzletedet, - folytatta, anélkül, hogy megkérdezte volna, miért jött a másik.

- Az igazat megvallva ezért is jöttem. Neked sok ismerősöd van, nem hallottál olyasmit, hogy valahol mérnököt keresnek? - kerülgette óvatosan a kényes kérdést Maglódi, miközben, akárhogy is szerette volna elkerülni, kiütött a homlokán a veríték. - Nagyon meleg van itt, vagy talán én vagyok túlöltözve. - tette hozzá bocsánatkérően, homlokát törölgetve zsebkendőjével.

- Tulajdonképpen már vártam, hogy meg fogsz keresni és kezdett rosszul esni, hogy éppen hozzám nem fordulsz. Hát ki segítsen ilyenkor, ha nem egy barátod, ha annak nevezhetem magam. De hát te megtiszteltél azzal, hogy én lettem a fiad keresztapja!

- Ne haragudj, de tudod, milyen kínos az ilyesmi, - mondta a másik, megkönnyebbülve és hálásan, hogy átsegítették a nehezén. - Talán hallottál valamilyen helyről?

- Nem kell messzebb menned Pista. Nálunk van hely és biztos, hogy meg leszel vele elégedve. Különben jókor jöttél, mert egyre több katonai megrendelésünk van és finoman tudunkra adták, hogy örülnének, ha javulna itt a nem-zsidó vezetők és mérnökök aránya. Bár nem én döntök, teljesen biztos vagyok, hogy akár a jövő héten beléphetsz hozzánk. Holnap felkereslek otthon és beszámolok a helyzetről.

Maglódi elérzékenyedve szorította meg Barna kezét. Legszívesebben megölelte volna, de röstellte.

- Nagyon köszönöm neked! Leköteleztél és talán egyszer lesz alkalmam meghálálni! (Egyikük sem gondolta, hogy milyen közel van már ez az alkalom) - Különben fogadd el tőlem ezt a kis

kék játékautót Gyurika számára. Na, nem, mintha ezzel már kvittek volnánk, - tette hozzá mosolyogva, majd elmesélte az autó történetét.

Így történt, hogy Lacika csak a piros kisautót kapta ajándékba, amikor apja hazament, de így is nagyon boldog volt, mert ezt sem várta, de főleg azért, mert megérezte apja örömét és együtt örült vele.

Kinek a hazája? (1939)

Kicsöngettek.

- Az utolsó óra ma elmarad. Felállni, imához! - mondta a tanító bácsi.

A gyerekek abbahagyták a szedelődzködést és matatást a padokban, felálltak és kórusban mondták:

*"Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy Hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen."*

Vigyázban állva, komoly arccal és mély meggyőződéssel szavalták Papp-Váry Elemérné sorait. A tanító, Tóth István, lelkes hazafi volt és emellett kiváló pedagógus. Hivatásának élt, mindig mindenkit nevelni és tanítani akart. Mindennapi beszédébe beleszötte a helyesírást. Ha azt mondta: „tanító”, hallani lehetett, hogy ebben a szóban az í is, az ó is hosszú. Szívesen beszélt katonaidejéről a háborúban és különösen büszke volt arra, hogy tagja volt Horthy Miklós nemzeti hadseregének. Nagy magyar volt, gyűlölte a kommunistákat és utálta a svábokat. A kis diákok szerették, mert szigorú volt, de igazságos és fenntartás nélkül elfogadták nézeteit. A vers hűségesen tükrözte a kis harmadikosok nemzeti öntudatát és véleményét az igazágtalan trianoni békeszerződésről. Csak Balog Béla szegte le a fejét és motyogott minden lelkesedés nélkül. Arra gondolt, lesz-e

ebéd, mire hazaér és megint részeg lesz-e az apja? Nyurga, inas gyerek volt, nem sokat törődött mások véleményével, beleértve a tanító bácsit is. A sok pofon megedzette és kiverte belőle a hazafiasság szikráit is. Amíg az osztály nagy lelkesedéssel tanulta az Erdélyi Indulót, arra gondolt mit mondott az apja egy józan pillanatában, amikor a nővére könnyelműen szóbahozta otthon Erdély visszacsatolását. "Na és most mennyivel jobb neked? Azt hiszed, többet fogsz majd zabálni? Proli lennél te, lányom Erdélyben is és ezentúl is kurva maradsz itt Pesten."

Az osztály befejezte az imát. Újra leültek, hogy becsomagolják a táskáikat.

- Gyorsan pakoljátok be a táskákat, - mondta a tanító bácsi, majd újra vezényelt: - Álljatok fel!

- Szébb jövőt! - köszönt.

- Adjon Isten! - viszonzta harsogva az osztály a köszönést.

A gyerekek párba álltak és kivonultak a kapu elé és ott szétoszlottak. Barna Gyuri barátjával, Maglódi Lacival indult el hazafelé. Még két fiú csatlakozott hozzájuk.

- Menjünk át a réten! - mondta Laci.

- Jó, gyere! - helyeselt Bartus Jancsi és a másik kettő is egyetértően bólogatott.

- Így is korábban érünk haza, tette hozzá Markics Ernő, a negyedik fiú.

A sarkon elmentek a patika mellett és nem fordultak jobbra, hanem továbbmentek a villamos sínek mellett a következő sarokig, majd keresztezték a főútvonalat és a másik sarok előtt átvágtak az üres telkek során. Ezt nevezték rétnek, amelynek a közepén egy megkezdett, de pénzhány miatt abbahagyott építkezés alapjai látszottak. A ház elég nagynak indult, a tulajdonosok talán rosszul mérték fel a várható költségeket, talán tönkrementek, vagy más jött közbe, de tény, hogy az építkezés abbamaradt, mielőtt elkezdték volna felrakni a téglákat a masszív betonalapokra, a környék gyerekeinek nagy örömeire. Most is kisebb csoport gyűlt már össze és két csapatra oszolva harcoltak egymás ellen. Az egyik csapat az ostromlóból állt, a másik csapat alkotta a "vár" védőit.

- Hová állhatunk be? - kérdezte Maglódi Laci.

- Ne álljatok be, elegen vagyunk, - kiabált ellenségesen a védők vezére, Feldmayer Feri. A tagbaszakadt Feri, akinek apja lakatos mester volt, nem volt túl jó tanuló és utálta az olyan

"úrigyerekeket", mint Laci és Gyuri, akik mindig tudták a leckét és akiknek szülei iránt a tanító bácsi is szemmel látható tisztelettel viselkedett. Aznap különösen dühös volt, mert belesült a táblánál a számtanpéldába és a tanító a névsorban előtte lévő Barna Gyurit szólította ki, aki azután jól megoldotta a feladatot.

- Hozzám nyugodtan beállhattok, minden segítség jól jön a hazának – kiáltotta nevetve a másik tábor vezére, Daróczy Géza. Géza apja miniszteri tanácsos volt és társadalmi rangja fiának viselkedésében is megmutatkozott. A "hozzám" szó a „hozzánk” helyett ugyancsak azt mutatta, hogy a társainál többnek tekinti magát és a többiek láthatólag tudomásul vették, hogy méltán formál jogot a vezérségre.

A négy fiú az ostromlók közé állt, akik így létszámfölénybe kerültek, ami rövid idő alatt meg is mutatkozott. A támadók a védők helyzeti előnye ellenére hamarosan több helyen is felhágtak a "falakra" és végül Barna Gyurinak sikerült a zászlónak kinevezett lombos gallyat a középső, legmagasabb beton faldarabon éktelenkedő lyukba dugni.

- Huj, huj hajrá! Kítűztem a magyar zászlót! - kiabálta diadalittasan Gyuri. A sarokba szorított Feldmayer Feri dühösen ráordított:

- Hogy tűzhetsz te ki magyar zászlót? Hiszen te zsidó vagy!

Egy pillanatra mintha mindenki megdermedt volna. Gyuri megtorpant a fal tetején. Kiszaladt a vér az arcából és csaknem leesett.

- Nem vagyok zsidó! - kiabálta majdnem sikoltva.

De a sarokba szorított védők felkapták a szót és kórusban kiáltották:

- Zsidó, zsidó!

- Te tényleg zsidó vagy? - kérdezte most már Daróczy Géza is, enyhe megvetéssel a hangjában.

- Az hát, zsidó! A papám mondta, - ismételte Feri felbátorodva sikerén.

Gyurit előntötte a düh. Arca már nem sápadt volt, hanem vérvörös. Nekiugrott a nálánál természetesebb fiúnak lelökte a falról, rávetette magát és püfölni kezdte. Laci és Ernő odarohant és lehúzták Feldmayeréről, aki vérző arccal feltápászkodott és sírva fenyegetőzött:

- Ezt még megbánod! Megmondlak a tanító bácsinak!

Ezt már halkabban mondta, mert maga is érezte, hogy az árulkodás neki sem használna. Gyuri lehajtott fejjel szedte rendbe ruháit, majd Géza felé fordulva dacosan mondta:

- Nem vagyok zsidó!

Ezzel megfordult és elindult hazafelé. Laci utánaszaladt és belekarolt.

- Sose törődj vele, mit beszélnek ezek össze-vissza!

A két fiú eddig sohasem beszélt erről. Gyuri anyja úgynevezett "össkeresztény" családból származott, még nemesi levelük is volt, Gyuri kiskorától katolikus szellemben nevelkedett és nagy hatással volt rá az iskolában eluralkodott, de az egész országban népszerű hazafias szellem. Eddig sohasem beszéltek odahaza a zsidókérdésről.

Lacinál más volt a helyzet. Gyakran hallgatta apja és anyja, valamint barátaik politikai vitáit és értelmes gyerek lévén rájött, hogy ezeket a kérdéseket más és más oldalról is lehet nézni. Elgondolkozva folytatta:

- De, még ha az is volnál! Éppen tegnap mondta az apukám, mindegy, hogy mi valaki, magyar, sváb vagy zsidó, az a fontos, hogy tisztességes ember legyen!

Szótlанul mentek hazafelé, csendesen kezét szorítottak, amikor elbúcsúztak.

Gyuri szomorúan és dacosan ment hazafelé. Elhatározta, ahogy hazaér, elpanaszolja sérelmét a szüleinek. Nagyon vágyott a vigasztalásra. Csöngetésére csak sokára nyitottak ajtót. Megriadva nézte az anyja kisírt szemét és pillantása apjára esett, aki letörten ült az asztalnál.

- Mi bajotok van? - kérdezte, - És miért vagy most idehaza?
- fordult az apjához.

Az nyelt egyet, majd csendesen mondta:

- Elbocsátottak az állásomból.

- De hát miért? - kérdezte Gyuri. Szörnyű gyanú ébredt benne.

- Mert zsidó vagyok, pontosabban a zsidótörvény szerint zsidónak vagyok tekintendő.

Gyuri szótlанul meredt rá. Szemei megteltek könnyel, megfordult, bement a szobájába és becsapta maga mögött az ajtót.

Aztán ruhástól, cipőstől hasra vetette magát az ágyon és hangtalanul zokogni kezdett.

Idegen földön (1942)

A tél az utóbbi években mintha egyre hidegebb lett volna. De az idei tél 1942-ben túltett az eddigieken. És, bár odahaza még csak késő ősz volt, itt Ukrajnában egyenesen dermesztő volt az idő. Maglódi István tartalékos főhadnagy dideregve húzódott meg az iroda barakkban pislákoló tűz mellett. Bár egész nap fűtöttek, a kemény fagy behúzódott a barakk eresztékein át és mindent átjárt. A helyiségben tartózkodó másik két tiszt rummal igyekezett ellensúlyozni a hideget, miközben a "Kívül a kaszárnán" agyonjátszott lemezét recsegő gramofon hangjánál kártyázással próbálták elűtni az időt.

Maglódi nem szeretett inni és unta a kártyázást is. Különben is sokkal jobban foglalkoztatták az elmúlt napok eseményei, de különösen az, ami aznap történt. Már nagyon megbánta, hogy dacos büszkesége miatt nem fordult a bátyjához. Biztos, hogy vitéz Maglódy László magyar királyi vezérkari ezredesnek (a nevét y-nal írta nehezen kibányászott régi okiratokra hivatkozva) nem okozott volna nehézséget, hogy öccsét valamilyen ürüggyel felmentesse a frontszolgálat alól. Végül is az utolsó pillanatban értesült István behívásáról és a bevonulása előtti napon azonnal felkereste a családot.

- Miért nem fordultál hozzám azonnal? - támadt az öccsére.

- Azt hiszed, olyan gazember vagyok, hogy egy kis családi nézeteltérés miatt sorsodra hagylak? Neked családod van és nem vagy már fiatal. Én tudom, milyen az orosz tél és azt is tudom, hogy a magyar alakulatoknak milyen szerepet szánnak "szövetségeseink". (A szövetségeseink szót némi gúnyos mosollyal kísérté). Most már nem tudok rajtad segíteni, de minél hamarabb megpróbállak visszahozni a hátszágba. (A hátszág szó, bármilyen szokatlan is volt a mindennapi beszédben, a katona szájából természetesnek hangzott.) Még szerencse, hogy műszaki alakulathoz osztottak be, majd szólok, hogy tegyenek a vasút építéshez.

Így került Maglódi a frontvonal mögött húzódó vasútvonalat karbantartó műszaki alakulathoz az otthoniak nagy örömére. De az otthoniak nem tudták, hogy ennek a vasútvornak karbantartása

gyökeresen különbözött attól, amit ők ismertek. A karbantartás legnagyobb részét az tette ki, hogy nappal a megrongálódott síneket javították, éjszaka pedig járőrökkel igyekeztek őrizni, hogy a partizánok fel ne robbantsák; de ez nem mindig járt sikerrel. Emellett a hátszágából olyan békésnek tűnő munka szinte naponta követelt áldozatokat. Egyik nap egyik kis cserjésből nyitottak tüzet a járőrökre, máskor akna robbant a síneket felügyelő katonák lába alatt.

A legnagyobb veszélyt az új, a már meglévőkhöz csatlakozó szárnyvonalak kiépítése jelentette. Ezt munkaszolgálatosokkal végeztették. Az amúgy is rosszul felszerelt, kevés meleg holmival rendelkező "muszosok" közül még több áldozatot szedett a tél és az aknamezők, amelyeken keresztül kellett a vasútvonalat kiépíteni. Közülük a "politikaiak" (politikailag megbízhatatlanok, főleg kommunista-gyanúsak) bírták jobban, mert nagyobb részük hozzá volt szokva a munkához. A zsidók nagy része eddigi mindennapjaiban nem végzett fizikai munkát, nagyrészüket értelmiségi volt és a testi szenvedés mellett többségük nagyon rosszul viselte el a megalázást.

Maglódí százada csak olyan mértékben került a munkaszolgálatosokkal kapcsolatba, hogy ők irányították a munkát és jelölték ki számukra a kiépítendő területet. A közvetlen munka-irányítást a keret tagjait képező katonák, főleg tisztések és tiszthelyettesek látták el. A műszakiak nagy többsége részvétet érzett a muszosok iránt, ezt nem is titkolták, és ahol lehetett, igyekeztek őket emberszámba venni és munka-körülményeiken javítani. A műszaki század fegyelme egyébként is lazább volt, ide főként valamilyen szakmával rendelkezők kerültek, becsülték egymás szakértelmét, parancsnokaikat is inkább tudásuk, mint rangjuk miatt tisztelték, és viszolyogtak az embertelenségtől és az értelmetlen fegyelmezéstől.

Maglódí három napot az ezredparancsnokságon töltött. Mikor visszajött, értesült, hogy az előző, meglehetősen megfogyatkozott munkaszázadot áthelyezték és egy újonnan behívottakkal kiegészített alakulat érkezett a helyére.

A kiépítendő szárnyvonal az egyik kis település mellett vezetett. Egyik nap Maglódí, a falu szélén állt, és látta, hogy az egyik munkaszolgálatos szoba elegyedik egy arra járó helybeli parasztaszszonnyal. A felügyelő szakaszvezető azonnal ott termett és rátamadt.

- Hogy merre megszólítani azt az asszonyt? Nem tudja, hogy tilos maguknak beszélgetni a lakóssággal? Különben pedig honnan tud maga oroszul?

- Alázatosan jelentem, - vágta magát vigyázzba a fiatal munkaszolgálatos, - nem beszélgettem vele, csak vizet kértem tőle. Oroszul csak pár szót tudok, itt ragadt rám. - védekezett, de nem látszott egyáltalán ijednek.

- Ezért holnap kihallgatásra jelentkezik az őrnagy úrnál. Majd meglátja, mit kap!

- Hagyja szakaszvezető, hadd igyon ez az ember! - szólt közbe Maglódi, látva, hogy az időközben eltávozott parasztság asszonya már jön is vissza egy bögre vízzel.

A szakaszvezető bosszúsán tisztelgett és átment az út túlsó felén dolgozó emberekhez.

- Köszönöm, főhadnagy úr! - fordult hozzá a fiatalember, tisztelettel, de kissé bizalmasan. Megakadt egy pillanatra, mintha habozna, majd folytatta. - Egyébként nem tetszik megismerni?

Maglódinak is ismerős volt az arc és meg is mondta.

- Kosztics János vagyok, a Julcsa bátyja, - mondta a munkaszolgálatos, majd amikor látta Maglódi arcán az értetlenséget, folytatta: - Julcsa bátyja vagyok, a főhadnagy úrék cselédjének a fivére, - magyarázta, - kétszer is jártam már ott látogatóban. Persze az még akkor volt... - tette hozzá.

A Julcsa bátyja, aki kommunista! - jutott eszébe Maglódinak egyszerre. - Persze, hiszen a politikailag gyanús egyéneket éppen úgy munkaszolgálatra osztják be, mint a zsidókat.

- Különben jól beszélek oroszul, megtanultam. - szólalt meg Kosztics ismét bizalmasan, azután még bizalmasabban, majdnem cinkosan folytatta: - És persze nemcsak vizet kértem az asszonytól.

- Ilyeneket nekem ne is mondjon! - mondta a főhadnagy kissé bosszúsán, nem annyira a bizalmaskodás miatt, hanem inkább azért, mert érezte, hogy a beszélgetés kezd kissé veszélyessé válni.

A fiatalember vállat vont.

- Azért mondtam, mert jól tudom, a főhadnagy úr rendes ember. - mondta, azután katonásan tisztelgett, hátraarcot csinált és visszament a munkájához, előbb azonban megitta a bögre vizet, amit a néhány lépésnyire várakozó asszony a kezében tartott.

Aznap este a tisztí kázinban az egyik fiatal tartalékos zászlós - aki nem tartozott a hivatásos fiatal tisztek harcias, hangoskodó társaságához, vagy inkább, akit ez a társaság nem fogadott be, mert túlságosan is civil volt és túl fiatal ahhoz, hogy legalább megpróbálja leplezni - odajött Maglódi asztalához.

- Megengeded főhadnagy úr, hogy leüljek? - kérdezte.

Maglódi bólintott. A fiú leült, közelebb húzódott az idősebb tiszthez és halkán mondta:

- Nagy a mozgolódás a muszkáknál. Azt mondják, valami-féle ellentámadás van készülöben. És itt meg - körülnézett, majd suttogva folytatta, - a nyakunkon vannak a partizánok.

- Hogy érted ezt? - kérdezte Maglódi.

- Állítólag a faluhoz egész közel komoly csapataik vannak. Ma reggel hallottam az ezredirodán, amíg kint vártam. Borhidy őrnagy úr telefonon beszélt valakivel németül. Nem látott engem, vagy talán nem is törődött velem. Tudod, én perfekt beszélem a nyelvet. Szeretem a nyelveket, angolul is elég jól beszélek. És - itt ismét suttogóra fogta, - tanulgattam egy kicsit oroszul is. Na, nem azért, mintha valami célom volna vele - tette hozzá sietve.

Maglódi éjjel kiabálásra és szörványos lövöldözésre ébredt. Felkászálódott és kiment érdeklődni.

- Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, valaki megszökött. - jelentette a napos, kérdésére, hogy mi történt.

Másnap reggel Borhidy őrnagy hívatta. A szabályos jelentkezés katonás fogadása után nem tette hozzá, hogy "Szervusz!", amint az tisztek között szokásos volt.

- Főhadnagy úr, - mondta hivatalos ridegséggel, miután Maglódi lejelentkezett, - Réber szakaszvezető jelentette, hogy maga tegnap beleavatkozott egy munkaszolgálatos megfenyítésébe.

- Kérlek szépen, őrnagy úr, - próbálkozott védekezni Maglódi a megszokott, közvetlenebb hangnemben, - tényleg nem volt szabályos, de az az ember csak vizet kért egy asszonytól.

- Biztos vagy benne, hogy csak vizet kért? Nem tudtad, hogy az az ember egy veszedelmes kommunista? - Az őrnagy arca kivörösödött a dühtől. - Az az ember az éjjel átszökött egy társával a partizánokhoz! Ezt sem tudta, főhadnagy úr? - tért vissza a magázásra, - Lehet, hogy éppen akkor üzent nekik, vagy akkor kapott felvilágosítást, azért szólította meg azt az asszonyt!

Maglódi válaszolni akart, de eszébe jutott Kosztics furcsa, bizalmaskodó megjegyzése, hogy nem is a víz miatt beszélt az asszonnyal, ezért inkább hallgatott.

- Felelőtlen viselkedését jelenteni fogom! Leléphet! - mondta az őrnagy, majd utána szólt: - Gondom lesz magára!

Ezen morfondírozott egész nap és este, amikor ismét hívatta Borhidy őrnagy, szorongva indult. Az ilyen esti kihallgatások szokatlanok voltak és általában nem sok jót jelentettek. A reggeli jelenet után azt várta, hogy az őrnagy valami kellemetlen, büntetőjellegű feladatra fog parancsot adni. De kellemesen tévedett. Mintha nem az ugyanaz az ember fogadta volna, aki reggel lehordta és megfenyegette.

- Szervusz, Pista! - mondta a hivatalos üdvözlés után. - Foglalj helyet! Most kaptam a parancsot, hogy más feladatot kaptál a hátsószámban. (Ő is így mondta "hátsószámban", nem otthon, vagy Magyarországon.) Holnap indulsz. Ami pedig a reggeli dolgot illeti, - tette hozzá majdnem mentegetőzve - fátylat rá! De hát rendnek muszáj lenni! - mondta tréfásan. Majd, mintha csak most jutott volna az eszébe megkérdezte:

- Igaz is, nem is tudtam, hogy Maglódy ezredes a bátyád. Persze te másként írod a nevedet. Na, iszunk rá egy kupica pálinkát?

Ki hogy látja? **(1944)**

A gimnázium IV.B osztályának utolsó órája Honvédelmi Ismeretek volt, amolyan szedett-vedett tananyag, versek, irodalmi szemelvények és hazafias szólamok keveréke, amit a háború vége felé beiktattak a középiskolák tantervébe. Ekkorra már minden józanul gondolkodó ember Magyarországon tisztában volt vele, hogy a háború rövidesen véget ér. Persze a német propaganda gépezet bevettette utolsó fegyverét, a „titkos csodafegyver” létét, „amelyet a németek csak az utolsó pillanatban fognak felhasználni, amikor elég közel engedték magukhoz az ellenséget”. De ezt a mesét csak a legelfogultabb fanatikusok vették komolyan, mint elemi iskolai osztálytársuk, Feldmajer Feri, aki a minap dőlyfős mosollyal, köszönet nélkül ment el a tanítás végén a gimnáziumból hazafelé tartó volt iskolatársai mellett, büszkén feszítve a magyarországi sváb Volksbund ifjúsági szervezete vadonatúj egyenruhájában. Volt ki

gúnyos, ki szomorú mosollyal olvasta az újságokban, hogy a szovjet csapatok csak azért kerültek ismét közelebb hozzánk, mert a német hadvezetés taktikai okokból szükségesnek látta a frontvonal kiegyenesítését, illetve megrövidítését.

A diákok kisebb csoportokba verődve indultak hazafelé a kellemes, tavaszi napsütésben. Gondolataikat lekötötte Végvári, azaz Remenyik Sándor „Eredj, ha tudsz” című, az órán hallott. verse.

- Hát igen, - mondta elgondolkozva Maglódi László, - vajon mi lesz a magyarsággal, ha bejönnek az oroszok?

- Bízom benne, hogy erre nem kerül sor – vigasztalta magát Daróczy Géza. – Ezt nem hagyhatják az angolok, azok fognak előbb ideérni. Hallani olyat, hogy a Balkánon fognak partra szállni.

- Ostobaság – vágott közbe dühösen Hartay Péter, akinek alezredes volt az apja. – Egyik sem fog ide betörni. A háborút mi fogjuk megnyerni.

- Ki az a mi? - kérdezte Kovács Pista. – Úgy tudom, Magyarország már nem nevezhető hadviselő félnek, hiszen a napokban szálltak meg minket a németek.

- Az nem megszállás volt – mondta ingerülten Hartay. – Csupán a hadi helyzet tette szükségessé, hogy nagyobb létszámú csapatokat állomásoztassanak nálunk.

- És azonnal letartóztassák az ellenzéki képviselőket és a miniszterelnököt – vigyorgott Kovács Pista. (Kovács Bálint, Pista apja az egyik hadiüzemben dolgozott. Egyszerű munkásként kezdte, de szorgalommal és tanulással sikerült előre jutnia. De mint művezető sem feledkezett meg munkás múltjáról és továbbra is baráti kapcsolatot tartott beosztottjaival és titokban a szakszervezeti vezetőkkel is. Pista gyakran hallgatta apja és barátai beszélgetéseit és nem volt idegen előtte a moszkvai rádió adása sem.)

- Nem igaz, csak néhány bujtogatót és kommunistát tartóztattak le, akik a háború folytatása ellen lázítottak – szolt közbe Berger Jancsi, akinek az apja a kerületi elöljáróságon volt altiszt. – Ha a miniszterelnököt letartóztatták volna, az benne lenne az újságokban.

- Sajnos Pistának van igaza – mondta mosolyogva Daróczy Géza, aki nagy élvezettel használta ki jól-értesültségét. – A németek bizony március 19.-én megszálltak minket és egyes ellenzéki képviselőket azonnal letartóztattak. Nem a magyar rendőrség, hanem a Gestapo, a németek itteni titkosrendőrsége. Kállay miniszterelnök úr

pedig csak úgy kerülhetette el a letartóztatást, hogy a török követségen kért menedékjogot.

Egy pillanatra csend lett, a Géza által mondottak legtöbbszörüknek újdonság volt. Végül Hartay Péter törte meg a csendet.

- Nem vitatkozom veled, lehet, hogy tényleg letartóztatnak néhány hazaáruló képviselőt. Úgy kell nekik. Senki nem akadályozhat minket a győzelem elérésében. Nem fognak ide betörni sem az angolok, még kevésbé az oroszok. Hitler az utolsó pillanatban befogja vetni a titkos fegyvert és győzni fognak a németek, velük együtt pedig mi is.

Barna Gyuri nem szólt semmit, csak mosolygott. Odahaza mindennap rendszeresen hallgatták a londoni rádió magyar nyelvű adását és a hallottak alapján bizonyos volt benne, hogy a németek elvesztették a háborút. Maglódi azonban nem hagyta szó nélkül osztálytársa véleményét.

- Nézd Peti - mondta elnéző mosollyal, - te is tudod, hogy ez marhaság. Ha volna titkos fegyver, miért várnának a bevetésével. Nem veszed észre, hogy a németeket napról napra visszaszorítják?

- Nem igaz és nem is vagyok kíváncsi a véleményedre! - förmedt rá Hartay Péter, hangját felemelve, csaknem kiabálva. - Ti biztosan rendszeresen hallgatjátok az angol rádiót. Talán a moszkvait is? Lehet, hogy te kommunista vagy?

- Ne heveskedj Hartay! - intette le fölényesen Daróczy Géza. - Ilyeneket nem vágatsz egy osztálytársad fejéhez. Nem tudom Maglódi hallgatja-e Londont, de én, ...mi, igen. Az ember ne legyen egyoldalúan tájékozott. És sajnos Maglódinak abban is igaza van, hogy ezt a háborút a németek elvesztették. Ezt nem én mondom, olyan valakinek a szájából hallottam, aki igazán tudhatja.

- Szóval te elismered, hogy az ellenséges propagandát hallgatsz? - kiáltott fel diadalmasan Hartay. - Ha bedőlsz az ellenséges hírverésnek, te is hazaáruló vagy.

- Na, és most fel fogsz jelenteni a Gestapónál - kérdezte gúnyosan Géza. - Mert a magyar rendőrségnél hiába próbálkoznál.

- Tudom, hogy az apád magas minisztériumi beosztásban van - mondta lecsendesedve Peti. - De akkor sem jelentenék fel, ha nem volna. Nem vagyok én spicli. De azért vigyázz, ki előtt mondasz ilyeneket, mert nem mindenki tűri el az ilyen beszédet. Apám mondta, hogy nehéz idők jönnek a németek itthoni ellenségeire, de főleg a zsidókra.

- Sajnos a zsidókra tényleg nehéz idők várnak – bólintott Daróczy. – Hallottam, hogy be fogják vezetni a sárga csillag viselését. Apám szerint ez aljas dolog, magyar állampolgárokat megbélyegezni. Ezt a kormányzó úr is elítéli, de nem tehet ellene semmit.

Maglódi Laci és Barna Gyuri összenézett. Laci előbb nem akart, de végül nem tudta megállni, hogy ne szóljon közbe.

- Úgy hallottam, amikor a németek a megszállt Dániában bevezették a sárga csillag viselését, tiltakozásul a dán király maga is feltette és sokan követték.

- Látom, te is hallgatod néha a londoni rádiót – vigyorgott Géza. – Na, a kormányzó úr biztosan nem fogja feltenni a csillagot, annyira nem szereti ő sem a zsidókat. De talán meg tudja akadályozni a deportálásokat.

A deportálások szóra ismét mindenki elhallgatott. Mindannyian hallottak már a zsidók tömeges elhurcolásáról és legtöbben közülük elborzadtak a gondolatra. Aki pedig nem, az sem merte maga előtt sem vállalni, hogy tagadja vagy még inkább, helyeselje.

Beszélgetés közben a csoport elérkezett a villamos megállóhoz és szétoszlottak. Barna Gyuri és Maglódi Laci együtt indultak hazafelé. Mielőtt elindultak volna Daróczy Géza hozzájuk lépett.

- Tudom Gyuri, hogy ti zsidók, illetve zsidó származásúak vagytok - mondta halkan. – Azért szólok, próbáljatok valamilyen iratokat szerezni, mert senki sem tudja megakadályozni, hogy a németek ezután ne vezessék be a náluk már bevált intézkedéseket. És sajnos idehaza is sokan vannak olyanok, akik segítik őket. Senki sincs biztonságban. Hidd el még az én apám sem!

Szomorú vasárnap (1944)

Amióta Barnáék náluk laktak, Maglódi Laci nagyon boldog volt. Március 19.-én a németek megszállták Magyarországot. Rövidesen kötelezték a zsidókat a megkülönböztető és megalázó sárga csillag viselésére. Ez nemcsak a zsidó vallásúakra vonatkozott, ha-

nem mindenkire, aki a fennálló törvények szerint "zsidónak tekintendő" volt. Együttal egymás után hozták az olyan rendeleteket, amelyekkel szabad mozgásukat korlátozták. Sötétedés után nem mehettek az utcára, nem utazhattak a vonatokon, nem mehettek egyes üzletekbe vásárolni és így tovább. Az országot német csapatok tartották megszállva és közvetve, magyar kiszolgálóikon keresztül ők irányítottak mindent. Egyes semleges országok sokakat részesítettek ugyan védelemben, de nem minden zsidó juthatott hozzá svéd útlevéltől. Ezért rövidesen megindult a hamis papírok, iratok gyártása - részben emberbaráti alapon, de nem kevésbé, mint virágzó és jövedelmező üzletág.

Barnák is hamis iratokhoz jutottak. Természetesen nem mehettek vissza saját lakásukba, ahonnan a zsidók számára kijelölt gettóba költöztették volna őket. Barnáné persze maradhatott volna, de inkább a férjével együtt ment, ugyancsak hamis iratokkal. Jobbnak látták, ha Gyurit sem küldik iskolába, hanem inkább kivették és magántanuló lett. Így az iratok megszerzése után másokhoz hasonlóan barátaiknál találtak menedékre - akik természetesen Maglódiék voltak - mint azok Erdélyből menekült távoli rokonai. (Románia augusztusi kiválása után ugyanis a román és szovjet csapatok benyomultak Erdélybe és onnan sok magyar család menekült el, akik elsősorban Budapestre jöttek.)

Maglódi Istvánt a frontszolgálat után Pestre vezényelték, majd miután az orvosi vizsgálat során foltot találtak a tüdején, végleg leszerelték, illetve tartalékkállományba tették. A leszereléshez nem kis mértékben hozzájárult az is, hogy Maglódy vezérkari ezredes odaszólt. Így visszakerült a gyárba és nyugodtan dolgozhatott tovább. Főnökei megbecsülték, mint jól-képzett mérnököt, beosztottjai pedig, mint emberséges vezetőt, tisztelték és szerették. Miután frontkatonaként szerelt le, az eredetileg amerikai tulajdonú gyár újonnan kinevezett vezetői, akiket nem szakmai, hanem politikai szempontok alapján választottak ki, tudomásul vették, hogy nem politizál. Megpróbálták bevonni különböző egyesületekbe és mozgalmakba, de nem létező betegségére hivatkozott és így lemondta róla.

A két gyerek remekül szórakozott. A játékok és a tanulás mellett figyelmesen követték a politikai és hadi eseményeket. Minden este sötétben hallgatták az angol rádió magyar nyelvű híreit és izgatottan megvitatták a hallottakat. Ebben az időben az iskolában

már nemigen került szóba a politika és a hadi helyzet. A német megszállást követő hónapok után, ahogy az angolok és amerikaiak előre nyomultak és ahogy az oroszok egyre közelebb kerültek Budapesthez, a magyar vezetés érezhetően igyekezett enyhíteni a zsidók helyzetét. Persze ez csak a budapesti zsidókra vonatkozott, mert addigra a vidéki családokat - csecsemőktől aggastyánokig - bevagonírozták és különböző németországi koncentrációs táborokba szállították. A budapesti zsidók deportálását a kormányzó megakadályozta, részben, mert maga sem értett egyet ezekkel a módszerekkel, részben, mert tartott attól, hogy ellenkező esetben őt is háborús bűnösnek fogják nyilvánítani. Az már minden józanul gondolkodó ember számára nyilvánvaló volt, hogy a háborút a németek elvesztették. Az iskolákban a tanítás, az állandóan ismétlődő légiriadók és bombázások miatt, csak formális volt. A tanulók csak szűk baráti körben beszélgettek a háborúról és mindenki - a maga szemszögéből - már a háború utáni helyzetet próbálta maga elé képzelni.

Laci azon a vasárnapon is nagyon vidáman ébredt. Szülei Barnánéval együtt templomba mentek, majd egy ismerősüket látogetták meg. Így egyedül maradt. Együtt reggelizett Barna Gyurival, akinek - miután az nem járt iskolába - minden nap leadta az aznap tanult anyagot. Ez nagyon büszkévé tette és megnövelte az önbizalmát. Aznap is tanultak egy órát, majd Gyuri bevonult a szobájukba, Laci pedig hallgatta a rádiót. Szokatlanul sok zenés műsor volt aznap. 10 óra tájban hirtelen megszakították az adást és a bemondó ünnepélyes hangon bejelentette:

"Figyelem, figyelem! Most rendkívül fontos közlemény olvasunk fel abból az alkalomból, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója, ideiglenes fegyverszünetet kötött a Szövetségesekkel."

A bemondó ezután részletesen ismertette a kormányzó proklamációját, amelyben kitért arra, hogy a németek megszegték a szövetségi hűséget és felszólította a csapatokat, szüntessék be a harcot.

Laci lélekszakadva rohant át a másik szobába.

- Robi bácsi! Robi bácsi! - kiabálta, csaknem sikítva az örömtől.

- Na, mi az Lacikám? - kérdezte Barna Róbert meglepve és kissé bosszúsán. Aznap későn kelt fel, mert előző este sokáig hallgat-

ták a londoni rádió híreit. Akkor jött ki a fürdőszobából, még ott díszelgett a füle mellett a borotvahab.

- Mi történt, ami olyan fontos? Csak nincs földrengés vagy szökőár? - tette hozzá tréfásan.

- Még annál is fontosabb! - kiáltotta lelkesedve Laci. - Fegyverszünetet kötöttünk!

- Micsoda?! - kiabált most már Barna is és papucsban, pizsamában átszaladt a másik szobába, ahol a rádió volt. Azaz csak át akart szaladni, mert az egyik papucs leesett, ő pedig megbotlott benne és hatalmas szaltóval az egyik szekrénynek ütközött. Sziszegve tápáskodott fel, karját tapogatva, de tovább sietett bicegve, hogy egy további szót se veszítsen a fontos hírekből.

Alig fejeződött be a fegyverszüneti proklamáció beolvasása, hazaérkeztek Laci szülei is. Izgatottan akartak beszámolni a fontos eseményről és csalódottan vették tudomásul, hogy az otthoniak már mindent tudnak. Azután együtt várták a további eseményeket. Sok újdonságot azonban nem tudtak meg. A rádió folyton csak indulókat játszott. A fegyverszüneti proklamációt még kétszer felolvasták, mást azonban nem mondtak. Azután egyszer csak a következő szöveget olvasták be: "Figyelem, figyelem! Beregfy Károly vezérezredes azonnal jöjjön Budapestre!", majd újra csak indulók következtek.

A két gyerek kiment az utcára. Kellemes őszeleji idő volt, nem kellett kabátot sem venni. Az utcán nem tolongtak ugyan az emberek, de azért jóval többen voltak kinn, mint más vasárnap délutánokon. Az emberek általában jókedvűek voltak, láthatólag nagyrészüket nem hitte el az oroszok kegyetlenkedéséről terjesztett híreket. Alig lehetett rémült arcokat látni, inkább izgatott, de derűs várakozás látszott az arcokon. Az ismerősök itt-ott kisebb csoportba verődve álltak, vagy sétáltak. A két fiú odasétált az egyik csoporthoz, megálltak és figyelték, mit beszélnek. Valaki éppen azt mesélte, hogy a nem messze lévő zsidó házban nagy az öröm, az ott lakó, illetve odaköltöztetett zsidók ujjonganak és mindenféle édességgel kínálják meg a mellettük lakókat. (Abban az időben még nem tereltek be minden zsidót a Dob-utca környékén kialakított elzárt gettóba, csak egyes, úgynevezett "zsidó házakat" jelölték ki nekik.)

A fiúk átmentek egy másik, kisebb csoporthoz, mert látták, hogy most ért oda egy idősebb férfi, aki izgatottan magyarázott valamit. Ahogy odaérték éppen azt mesélte, hogy a közeli vendéglőben valaki belekötött az ott levő két német katonába, mire azok elfutot-

tak, de az egyik eldobott egy kézigránátot, ami megsebesített egy fiút a lábán.

Tovább sétáltak és hirtelen megpillantottak egy sietve közeledő férfit, aki egyenesen feljük tartott. Ahogy a közelükbe ért, ráismertek Laci nagybátyjára Maglódy László vezérkari ezredesre. Csakhogy most civil ruhában volt. Ez annyira megváltoztatta, hogy Laci, aki mindig csak egyenruhában látta, alig akarta megismerni. Alighogy a közelükbe ért köszönés nélkül Lacihoz fordult.

- Otthon vannak a szüleid? - kérdezte, ügyet sem vetve Barna Gyurira, ami szokatlan volt, mert máskor mindig barátságosan üdvözölte a fiút, talán a szokásosnál is szívélyesebben, mintegy kihangsúlyozni akarván, hogy neki nincsenek ostoba előítéletei. Most azonban láthatólag ideges volt és szokatlanul parancsoló hangnemen folytatta:

- Azonnal gyertek haza!

Azzal gyors léptekkel elindult a ház felé. A két gyerek követte. Mire az ajtóhoz értek, a ház népe már kitódult üdvözölni a vendéget, akit az előbb Barnáné látott meg az ablakból. Lelkendezve üdvözölték, egymás szavába vágva, Maglódy ezredes azonban üdvözlés közben gyorsan beterelte őket az előszobába. Nem várta meg, hogy a megdöbbenet jelenlevők kérdéseket tegyenek fel neki, hanem azonnal a tárgyra tért:

- A proklamációt csak kedden vagy szerdán kellett volna beolvasni. Nem tudom pontosan, mi történt és még kevésbé tudom, mi fog történni. Én most eltűnök egy időre, amíg a dolgok tisztázódnak. Javaslom, hogy maguk se maradjanak itt, - fordult Barnáékhoz, - inkább menjenek át Pestre egy bérházba, ott biztonságosabban átvészelhetik. - Észrevéve a megdöbbenést az arcokon, megállt, majd hangnemet változtatott.

- Persze, csak akkor, ha nem úgy sikerülnének a dolgok, ahogy terveztük. Nézzétek, én mindig pesszimista voltam, ne vegyetek komolyan.

Azzal megölelte bátyját, sógornőjét és hosszan magához szorította unokaöccsét, kezét rázott a Barna család férfi tagjaival, kezét csókolt Barnánénak majd sarkon fordult és elindult kifelé. Az ajtóból azonban visszafordult.

- Ha mégsem találkozánk többet, ne felejtsetek el, hogy szeretlek benneteket - mondta kissé elérzékenyülve, ami nála szokatlan volt, majd száraz hangon hozzátette:

- Ne kísérjete ki, kitalálok.

Azzal gyorsan kiment. A két család döbönt csendben nézett egymásra. Maglódi törte meg a csendet.

- Nem kell komolyan venni! Ezek a katonák mindent más szemmel néznek. Inkább örüljünk! Gyertek, hallgassuk meg, mit mond a rádió!

Bementek a szobába, ahol a rádió reggel óta be volt kapcsolva, leültek, hallgatták az indulókat és beszélgettek. Az ezredes látogatása kissé megzavart mindenkit, de győzedelmeskedett derűlítésük és hamar napirendre tértek felette. Maglódi éppen azt kezdte fejtegetni, hogy mielőbb meg kell majd tanulni oroszul, amikor hirtelen elhallgatott a zene.

"Figyelem, figyelem! Most felolvassuk Szálasi Ferenc hadparancsát a fegyveres nemzethez!"

Egyszerre fordultak a készülék felé és megdöbbenésükben alig figyeltek a kissé idegen kiejtéssel eldarált, zavaros jelszavaktól hemzsegő beszédre. Csak a beszédet követő induló végső mondataira ocsúdtak fel:

"....győzelemre visz majd a nyilaskereszt! Szálasi Ferenc!"

Hosszú menetelés (1945)

A menetoszlop lassan poroszkált. Már harmadik napja úton voltak és az őket kísérő szovjet katonák hiába próbálták gyorsabb iramra ösztökélni az embereket. Úgy tűnt ők is belenyugodtak abba, hogy a fáradt, vegyesen katonákból és civilekből álló tömeg csak lassan, széthúzódva vonul számára ismeretlen célja felé. Egy-egy ór időnként el-elkiáltotta magát: "Davaj! Davaj bisztra!" és kiegészítette a jól ismert, szokásos káromkodással. Ha valaki nagyon kilógott a sorból, vagy nagyon lemaradt a többiektől, a hátul jövő fiatal katona hátba vágta hosszú puskája agyával. Általában azonban inkább csak kicsit ütött, mert ő is fáradt volt és talán belátta, hogy a borostás ember, aki az apja lehetett volna - bár inkább a nagyapjának látszott,

ahogy a poros úton magát vonszolta - nem tehet arról, hogy neki most itt kell gyalogolnia a hideg, behavazott úton, ötezer kilométerre ázsiai hazájától.

Most éppen egy vékony, fiatal emberke maradt le a sorból. Úgy botorkált, mint egy alvajáró és tulajdonképpen az is volt. Az előző napi 30 kilométernyi gyaloglást az éjszakai szálláshelyül szolgáló helyiség padlóján fekvé nemigen tudta kipihenni - nem volt hozzászokva. A hátul menetelő fiatal katona előbb lökött rajta egyet a puskatussal, majd látva, hogy ettől sem kezd el gyorsabban menni, újra ütésre emelte a puskát. Ekkor a hátsó sorból visszafordult egy idősebb férfi és egyik karjával átfogta a lemaradót, a másik karját védően emelte a fiú feje fölé, miközben a katona felé fordult és rákiáltott:

- Ne bánts, hiszen ez még gyerek!

A fiatal orosz - talán nem is orosz volt, inkább kirgiz vagy üzbég - láthatólag meghökkent az öregember merészségén. Bár csak néhány szót tudott magyarul, megértette a lényegét. Zavarában leengedte a puskát, majd újra felemelte, de nem ütött, hanem csak dühösen rájuk ordított:

- "Itt nem gyerek! Itt mind fasiszti!"

De nem bántotta őket, engedte, hogy az öreg felrázza a fiút és szinte maga előtt tolva visszavigye a sorba.

- Hogy hívnak és hány éves vagy fiam? - kérdezte.

- Köszönöm, hogy segíteni tetszett, - mondta a fiú, aki talán nem is fogta fel, milyen bajba kerülhetett volna. - Maglódi László, ötödik gimnazista vagyok. Tizenöt múltam, - tette hozzá.

- Mindjárt láttam, hogy még gyerek vagy, - mondta az öreg. - Csak jó nagyra nőttél és ezek azt hiszik, hogy már nem vagy az. Bár - mondta és hátramutatott a fiatal katonára, - az se lehet sokkal idősebb nálad. Na, meséld csak el, hogy kerültél ide!

De Maglódi Laci csak hallgatott. Sehogy sem tudta, hol kezdje el. Azután szép sorban elkezdte mesélni a történeteket, attól kezdve, hogy a nyilas hatalomátvétel után Barnáék - megfogadva nagybátyja tanácsát - elköltöztek tőlük. Jól is tették, mert nem sokkal később megjelent náluk egy kisebb, főleg vele csaknem egykorú, fiatal nyilasokból álló csoport és házkutatást tartott. Nem a "Nemzeti Számonkérő Szék" kiküldöttei voltak, azok fontosabb emberek felkutatásával voltak elfoglalva, csak egy szokásos őrző. Kommunis-tákat és zsidókat kerestek. Sejtették, hogy a szomszédjukban levő kis

vityillóban lakó nyugdíjas villamos kalauz lehetett a feljelentő, de ez sohasem derült ki. Laci édesanyja szétterítette az előszoba széles asztalán irataikat, keresztleveleket, a nemesi levelet, apja katonai papírjait. A három fiatal suhanc láthatólag semmit sem értett belőlük, de nem is érdekelte őket. Kettő közülük a falon levő képeket vizsgálgatta, míg a harmadik - Maglódi rémületére - géppisztolyát piszkálgatta, csövével össze-vissza hadonászva. Vezetőjük egy idősebb rendőr láthatólag jóindulatú volt. Nem sokat vizsgálódott, hanem negyedóra múlva intett a fiúknak és eltávoztak. Laci anyján csak ezután tört ki a sírógörcs.

A fővárosban nagy káosz uralkodott. A nyilasok nem voltak urai a helyzetnek. Jellemző volt, hogy a hatalomátvétel után egy héttel megjelent a "Pesti Posta" nevű - a "Szálasi, aki úgy jön, mintha menne" aláírású karikatúrájáról elhíresült - vicclap még egy száma, címlapján egy kabaré tréfából ismert mondattal: "Vigyázz Malvin, jön a kanyar!". (A lap szerkesztőjét, egy ismert pesti fogorvost csak ezután tartóztatták le.)

Maglódi később egy magas-rangú, ugyancsak bujkáló rendőrtiszt révén értesült arról, hogy bátyját, Maglódy ezredest a Gestapo, mint a katonai ellenállás résztvevőjét, letartóztatta. Miután elég távol voltak a város központjától, meghúzódtak a csendes villanegyedben és várták, hogy a front őket is elérje. Hallgatták az angol rádiót, amely addigra már jól tájékozott volt a magyarországi, főleg a budapesti hadi helyzet tekintetében. Így jött el a karácsony. Laci meglepve tapasztalta, hogy szüleinek még ilyen körülmények között is sikerült számára a karácsonyi ajándékokat beszerezni. Karácsonyfát persze nem lehetett kapni, de apja kivágta a kertben álló kis lucfenyőt, így tehát az ünnep olyan volt, mint máskor.

December 26.-án déltájban azután egyik szomszéd becsengetett és közölte, hogy az oroszok a szomszéd utcában vannak. Lövéldözést csak távolról lehetett hallani, de alig félóra múlva zörgettek az ajtón. F fiatal orosz katona állt ott, vállán géppisztollyal. Laci anyja sírva borult a nyakába. Annak láthatólag jól esett az örvendezés és barátságosan kezét rázott Lacival is és az édesapjával is. Azután érdeklődve nézte Laci csuklóján a karórát, amit akkor kapott karácsonyra, majd mutogatással kérte Lacit, hogy adja neki oda. Az odaadta, mire a katona széles mosollyal felcsatolta. Valamit mondott oroszul, benyúlt a zsebébe, Laci kezébe nyomott egy zsebórát és

búcsút intve távozott. (A zsebórát másnap egy másik orosz katona vette el Lacitól, de az nem adott cserébe semmit.)

A következő napokban az orosz katonák ki-be járkálása teljesen megszokottá vált. Az egyik bejött és kérte, hogy melegítsék meg az ebédjét. Volt olyan, aki ajándékba hozott egy szögletes orosz kenyeret. Egy másik viszont bement a szobába, kinyitotta a kredencet és puskatussal szétverte az ott látott porcelánokat, miközben azt kiáltozta magyarul: "Átkozott burzsuj!"

A front a kétutcányira levő vasúti töltésnél húzódott, a túlsó oldalon már a németek és a nyilasok voltak. Maglódieák ablaka alatt egy gépágyút állítottak fel, amivel időnként lőttek egyet, kettőt. A gépágyú mellé kivittek a szobából egy díványt és azon üldögéltek a lövések közötti szünetekben. Nemsokára válasz is érkezett: a ház mellett álló diófa felső ágát egyszer csak nagy durranással telibe találta egy német gránát, és a közeli ablakok kitörték.

Egy éjjel azután katonák jöttek be a lakásba, körbe jártak, majd Lacit és az apját magukkal vitték. Beterelték őket egyik közeli ház pincéjébe, ahol már vagy húsz ember szorongott. Valaki azt mondta, hogy egy közelben lakó orvos lányát megerőszakolták, mire az apa lelőtte a három részeg orosz katonát. Az oroszok megtorlásként kilenc ott lakó férfit agyonlőttek és a környék férfilakosságát összeterezték.

Reggel újra fegyveres katonák jelentek meg és az összeszedett férfiakat, közöttük Lacit és apját kiterelték az utcára, ahol már több százan ácsorogtak. Az embereket sorba állították és elindították a Duna mentén lefelé. Estig vagy huszonöt kilométert tettek meg, amíg egy kisvárosban egy raktárban megpihenhettek. Akkor megjelent egy tiszt, aki tolmács útján közölte, hogy a fiatalokat haza fogják engedni. Laci ugyan apjával akart maradni, mert látta, hogy a menet erősen megviselte, de az határozottan megparancsolta neki, hogy menjen el. Így búcsút vettek egymástól.

- Ne búsulj, fiam, nemsokára minket is haza fognak engedni, - biztatta Lacit Maglódi, bár ezt maga sem hitte el igazán. Elérezkenyűlve ölelte meg a fiút, aki majdnem elsírta magát. Akkor látták egymást utoljára.

- Davaj, davaj, - morgolódott a tiszt és a fiúnak nem volt ideje búcsúzkodni. A fiatalok csoportjával együtt egy bódéba kísérték.

- Reggel, amikor sorba állítottak minket, - fejezte be Laci - a csoport, amelyben az apám volt, már tovább ment. A tegnapi tiszt már nem volt ott, helyette megjelent egy másik és minket bevágtak ebbe a csoportba.

Némán meneteltek tovább. Estére egy tanya istállójában szállásolták el őket. A földön feküdtek és Laci sokáig nem tudott elaludni, annyira fázott a puszta földön fekvő, bár rendes meleg télikabátban volt. Végül elnyomta a fáradtság és az éhség, mert enni alig kaptak, csak egyszer valami babfőzelék félért és egy fél orosz kenyeret. Még alig pirkadt, amikor hangos kiáltozást hallott. Az örök felverték az alvókat és elkezdtek őket kihajtani az udvarra. Az emberek feljedtek és álomtól kótyagosan össze-vissza tolongtak. Végül mindenkit sikerült kihajtani az udvarra. Kereste tegnapi pártfogóját, de sehol sem látta. Megkérdezett egy másik embert, akivel ugyan-csak ismeretséget kötött a tegnapi menetelés közben.

- Meghalt, - mondta az szárazon. - Agyontaposták, a nagy tolakodásban, - mondta. - Na, talán kapunk végre valamit enni, - folytatta és odébb ment.

Lacit szíven ütötte a hír. Bár csak tegnap óta ismerte az öregget, ebben az embertelen, rideg tömegben, ahol mindenki csak a saját sorsával törődött, úgy érezte, mintha egyetlen barátját veszítette volna el. De nem volt ideje ezen töprengeni, mert az örök gyorsan sorba állítottak mindenkit és leszámolták őket. Úgy látszott, valami nincs rendben, mert a katonák láthatólag bosszúsan megismételték a számolást. Azután hangosan elkezdtek egymással vitatkozni és akik nem értettek oroszul (ez szinte kivétel nélkül mindenre igaz volt), azok is rögtön rájöhettek, hogy nincs ki a létszám.

- Biztosan megint megszökött valaki, - morgott egy fiatal férfi. - Nekem is azt kellett volna tennem, ha már egyszer a katonaságból is sikerült meglépnem. Most majd kimennek az utcára és befognak egy arra járó.

És tényleg, két katona elment és rövidesen visszatértek - nem egy, hanem három férfivel, két fiatalabbal és egy öregebbel. Az egyiknek be is volt kötve a karja, a friss kötés kissé át is vérzett.

- Mit akarnak tőlem? - tiltakozott a bekötött kezű. - Szilánkot kaptam a múlt héten és most voltam kötözésen az orvosnál.

A tolmács, egy magyar katonai egyenruhát viselő nyurga ruszin fiú, mondott valamit az egyik katonának, de az a fejét rázta. A tolmács vállat vont és a sebesült emberhez fordult.

- Most nem mehet el, velünk jön és kap majd dokumentot, azután hazamehet. - A többiek felé fordult. - Mindenki kap majd dokumentot, papírokat. - Azzal hátat fordított és elsétált.

- Nem volt meg a tegnapi létszám, - szólalt meg halkán Laci mellett egy fiatal férfi. - Érték oroszul, én is kárpátaljai vagyok. Szó sem volt róla, hogy papírokat kapunk vagy, hogy hazaengednek. Pedig itt volna az ideje, másfél éve nem voltam odahaza.

- Na, akkor én lelépek, mihelyt lehet. Velem tart? - fordult a kárpátaljaihoz az egyik katonaruhás fiatal férfi, aki tizedesi rangjelzést viselt.

- Nem megyek, - rázta a fejét a másik. - Inkább ezek, mint a nyilasok. Én munkaszolgálatos voltam, zsidó. Vagy most is kellene hordanom a sárga karszalagot? - nézett körül gúnyosan. - Egyébként ne higgyék, hogy velünk kivételeznek. Minket is ugyanabba a lágerbe fognak bevágni, mint magukat. De ott lesznek a németek is.

Közben az örök abbahagyták a számolgatást és elindították a csoportot. A szél keményen szórta a havat a szemükbe. Vagy két-órai menetelés után pihenőt tartottak. Alig telepedtek azonban le, amikor a katonák ismét izgatott beszélgetésbe kezdtek, majd feltűnő gyorsasággal újra sorba állították az embereket és elindultak. Szemben velük teherautók és más katonai járművek haladtak, bennük fegyveres katonák. A menet érezhetően felgyorsult, de ez sem volt elég, mert a mellettük haladó ör állandóan nógatta őket: "Davaj, davaj bisztra!" és káromkodással fejezte be. A munkaszolgálatos valamit kérdezett az őrtől és az ingerülten válaszolt neki.

- A németek áttörték a frontot valahol a Balatonnál és a Duna felé tartanak, azért megyünk ilyen gyorsan.

Laci már alig bírta, de összeszorította a fogát és egyszerre úgy érezte, hogy már nem is olyan fáradt. Már csaknem futólépésben mentek, amikor elérték a Dunán keresztülvezető pontonhidat. Ahogy ezen áthaladtak, lelassult a menet, sőt alig egy félóra múlva pihenőt is tartottak.

Késő délután beértek a közeli városba és megálltak a város szélén levő épületcsoportnál. Az út egyik szélén emeletes köépület állt, amelyen az eredeti "Tüzér laktanya" felirat alatt oroszul és magyarul a "Kórház" felirat díszelgett. A másik oldalon barakk-tábor volt. Az embereket ide terelték be. A kapu bezárult mögöttük. A drótkerítés mellett fegyveres örök álltak. Már szó sem volt többé „dokumentekről” és hazamenetelről. Hadifoglyok voltak.

Kényszerű nyaralás (1945)

Az égen egy felhő sem volt, a nap zavartalanul sütött. Az udvaron ácsorgó fiatal és öreg férfiak csoportokba verődve beszélgettek és élvezték a kellemes nyári napot. Illetve élvezték volna, ha nem tekintenek időnként a háromszoros magas, szögesdrótból készült kerítés felé, amelynek külső oldalán cigarettázva sétáltak az örök, vállukon a géppisztollyal.

A beszélgetők csoportjától kissé távolabb, a lágerben lévő néhány akácfa mellett két fiú állt, nekitámaszkodva a fa törzsének. Az egyik német katonaruhában volt, a másikon már nagyon megkopott barna öltöny volt, aminek bricsesz nadrágja bokáig le volt engedve.

- Örülök, hogy visszatettek ide a lágerbe, - mondta a barna civil ruhás fiú, Maglódi Laci. - Itt sokkal jobb, mint odaát a barakkban, ott túl sok a német. Bár te is német vagy, - nézett végig a másik fiú egyenruháján.

- Én nem vagyok német, francia vagyok, - tiltakozott a fiatal német egyenruhás fiú.

- Tulajdonképpen hogy kerültél ide, ha francia vagy? - kérdezte Laci a szőke francia fiút, Marcel Jonast.

A két fiú a láger közepén beszélgetett. A tábor három részből állt, a „kórházból”, amely eredetileg maga volt a tüzérlaktanya épülete, a lágerből, amely a laktanya udvara volt, a hozzátartozó istálló épülettel, valamint az úttest túlsó oldalán lévő barakkból.

- Elzászi vagyok, Thionvilleben lakom, - válaszolta Marcel. - A németek munkaszolgálatra hívtak be.

- A neved alapján lehetnél német is, - nevetett Laci. - Hallottam, amikor tegnap az őrmester „Jónasznak” szólított, és nem „Zsónasznak”, ahogy te nevezed magadat. De én szívesebben tekintelek franciának, bár franciául nem tudok annyira.

A két fiú németül beszélgetett. Laci az iskolában és otthon tanult már németül, de franciául még nem, bár odahaza külön órát vett egy kis fekete embertől, aki Dél-Franciaországnak mondta magát és a monsieur Dubois névre hallgatott, bár papírjai szerint Emil Kauleansky nevű lengyel menekült volt. Dubois azonban a

németek bejövetele után eltűnt és így Laci további fejlődése a francia nyelv területén megszakadt, kénytelen volt tehát németül beszélni, bárhogyan szeretne volna gyakorolni a nyelvet.

- Mindenesetre örülj, hogy a fiataikorúak csoportjába tartozol, így talán hamarabb hazamehetünk, - folytatta Laci. - További jó hír, hogy ma megint bab lesz ebédre.

Július volt; Maglódi Laci január óta volt már a táborban. Alig érkeztek meg a dél-alföldi városban lévő fogolytáborba, megbetegedett. Sokakkal együtt vérhassal került a laktanyából kialakított „kórházba”, ahol nem sokkal később kiütéses tifuszt, úgynevezett „flekkitifuszt” kapott. Három hétig negyven fokos láza volt, de fiatal szervezete legyőzte a betegséget. Ehhez nagymértékben hozzájárult az, hogy az idősebb foglyok, főként az egészségügyiek különös jóindulattal bántak a fiatal gyerekekkel.

A kórház csak egy épületet jelentett. Ágyak nem voltak, még szalmazsákok sem, az emberek egymás mellett feküdtek a földön, a saját köpenyükön, kabátjukon. Az egészségügyi állomány egy katonaoorvos főhadnagyból, egy munkaszolgálatos orvosból, egy katona felcserből és három egészségügyiiből állt. Az utóbbiak eredetileg zsidó munkaszolgálatosok voltak. Gyógyszer nem nagyon állt rendelkezésre, a tetűk által terjesztett kiütéses tifuszra pedig úgysem volt gyógyszer. Így az orvosok tevékenysége inkább csak a sebesültek kezelésére korlátozódott.

Maglódi Laci - hogy, hogy nem - szerzett egy bundát, olyant, amilyent a villamos vezetők vagy kalauzok kaptak, azon feküdt. Betegségéből néhány hét alatt kilábolt és tavaszra őt is kitelepítették a barakkba. Addigra kialakították a fiataikorúak csoportját. Őket nem vitték ki munkára, de nem is vitték tovább Romániába, illetve a Szovjetunióba, mint a többi magyar és német foglyot. Egész nap a táborban csellengtek. Ebbe a csoportba tartozott a tíz-tizenöt magyar gyerek mellett az elzászi francia fiú, valamint egy bolgár és egy lengyel gyerek is. A táborban a tényleges magyar és német hadifoglyokon kívül nagy számban voltak zsidó munkaszolgálatosok, lengyelek, franciák, bolgárok, sőt egy jugoszláv partizán tiszt is.

A tiszték külön voltak elszállásolva, de ők is ugyanazt a kosztot kapták: vacsorára egy csajka „feketekávé” egy fél szögletes barna kenyérrel (Laci sohasem ette meg egészen, mert savanyú volt), reggelire és ebédre sárgaborsó főzeléket birkahússal. Ez volt az állandó étrend. Ötvennyolc napon át ugyanazt a borsófőzeléket adták,

amíg egy tiltakozó delegáció végül elérte a tábor parancsnokánál, „vitéz” Nyikitin kapitánynál - kitüntetései alapján így szólította magát, nyilván megtetszett neki a magyar rang - hogy változatosabb legyen az étrend. (A tábor tényleges ura nem a kapitány volt, hanem a főtolmácsok voltak, két kárpátaljai ruszin, Pjotr és Nyikoláj, de valószínűleg ők is unták már a borsót.) Attól kezdve a borsót időközönként bab váltotta fel.

- Láttad a tegnapelőtt érkezett német csoportot? - kérdezte a francia Lacitól.

- Igen láttam, hogy egy nagyobb csoport érkezett, - válaszolta a fiú. - Honnan érkeztek ezek? Hiszen a háborúnak már régen vége!

- Ezek - mondta Marcel, közel hajolva Lacihoz és lehalkítva a hangját, mintha titkot árulna el, - az az SS hadosztály, amelyik a fegyverletétel után tovább harcolt még Lengyelországban, vagy Csehországban, vagy valahol ott.

- Igen. És azt is hallottam, hogy amikor a tisztektől megkérdezték ki fasiszta, mind azt válaszolta: „Én!” - csatlakozott a beszélgetéshez Goreff Iván, egy magát bolgárnak mondó, tizennyolc év körüli fiú, aki abban a budai gyárban dolgozott, ahol Laci apja.

- Na, ezeknek sem jószolok nagy jövőt, - nevetett Laci, - Ezek hamarosan mennek tovább Szibériába, nem fognak sokáig itt tanyázni.

- De mi sem, - mondta diadalmasan Iván. - Én ugyanis már holnap hazamegyek. Tudjátok, én bolgár állampolgár vagyok, és a követség közbejárt értem. Mi már meg is kötöttünk valami fegyverszünet félét. Majd hírt viszek rólad az édesanyádnak. De ti sem maradtok itt sokáig, - tette hozzá a jól értesültek elégedettségével. - Nyikoláj, a főtolmács mondta, hogy egy-két hét múlva feloszlatták a tábort és a magyarokat hazaengedik.

És így is történt. Goreff Iván valóban hazament másnap. Augusztus elején pedig feloszlatták a tábort és a magyarokat - közöttük a gyerekeket - hazaengedték. Laci vagonok tetején hazautazott Pestre. Az út majd három napig tartott. Végre hazaérkezett. Nem kellett kopognia, a háznak nem volt ajtaja. Benyitott a szobába, amelynek ablakát üveg helyett papír borított és egy széken üldögélő megtört öregasszonyt látott, aki arcát kezeibe temette. Alig ismerte fel anyját, akit eddig olyan fiatalnak és jólöltözöttnek ismert. Anyja, aki sohasem mondott le arról, hogy szeretteit viszontlássza (Laci

apját, aki sohasem tért többet haza a fogságból, később sem engedte holtta nyilvánítani), fásultan felemelte fejét, rámeredt a belépőre, majd halkán felsikoltott:

- Nem igaz! – kiáltotta és elájult.

A Maglódi család számára így ért véget a háború, amelynek ők is csak vesztesei voltak, akár az egész ország és mint valamennyi hadviselő nemzet Mert ennek a háborúnak voltak ugyan győztesei, de nyertesei nem.

Laci hazaérkezésének hírére a szomszédságból többen átjöttek, részben azért, mert mindenki együtt érzett a sokat szenvedett családdal, részben Lacitól, „mint messziről jött embertől” híreket akartak hallani még távollévő szeretteikről, barátaikról.

A látogatók között volt Maglódi István legjobb barátja, Boros Pali bácsi is, aki a hír hallatán feleségével együtt „átkelt” Pestről, hogy személyesen találkozhasson Lacival és anyjával.

- Ne sírj drágám, meglátod, rövidesen Pista is hazajön – biztatta Böske néni, Pali bácsi felesége Maglódinét. – Meglátod, mostantól minden jóra fordul. Minden megváltozik, még az emberek is.

- Az biztos, hogy minden megváltozik – szólt közbe Pali bácsi – de attól félek az emberek nem fognak megváltozni. Aki eddig gazember volt, az is marad. És nagyon sok van belőlük. Egy korszak azonban minden esetre véget ért. De az emberek nagyon hamar elfelejtik a rosszat és ezért sajnos nem vagyok biztos benne, hogy ezután már minden jóra fordul.

FELNÓTTÜNK

Világégés után (1947)

A háborúnak már régen vége volt, de a világégés utáni eufórikus lelkesedés még mindég nem múlt el teljesen. Az emberek a közvetlen életveszély után szinte mámorosan élvezték, hogy életben maradtak és hallatlan lelkesedéssel fogtak neki az újjáépítésnek. Különösen igaz volt ez a fiatalságra. Minden új, fiatal nemzedék úgy érzi, arra hivatott, hogy helyrehozza azokat a hibákat, sőt bűnöket, amit az előző nemzedékek, de főként saját szülei elkövettek. De ez az ifjúság a fiatalok szokásos naiv nemtörődősége és mindent elvető, mindenkinél többet tudni akarása mellett erkölcsi alapot is kapott. Hiszen az előző nemzedék öngyilkos háborúba sodorta az országot, mérhetetlen anyagi és erkölcsi veszteséget okozva ezzel. Nem volt olyan politikai párt vagy mozgalom, amelyik - legalább hivatalosan - el ne ítélte volna az előző rendszert. Úgy érezték, valami új világ van kialakulóban, amelyben számukra hallatlan lehetőségek nyílnak.

A háborús évek és a főváros kéthónapos ostroma után az embereken valamilyen mámoros felszabadultság, laza nemtörődőség vett erőt. Ez különösen a fiatalokon látszott, akik a háború okozta szűkös körülményekkel nem törődve szinte habzsolták az életet. Iskola után együtt „lógtak”, csoportokba verődve járkáltak, látogatták egymást, ismerkedtek a lányokkal. Az első szűkös, inflációs idők után a viszonyok rendeződtek. Addigra az egyes pártok is elkezdték a saját ifjúsági szervezeteik kialakítását.

(Természetesen csak olyan pártoknak lehetett létjogosultsága, amelyek a régi rend ellenzékeiként, vagy méginkább illegálisan működtek: szociáldemokraták, kisgazda és parasztpártok, kommunisták és kereszténydemokraták. Nyíltan jobboldali pártok működéséről szó sem lehetett, ezeknek régi képviselői csendben meghúzták magukat, vagy valamelyik kevésbé baloldali párthoz csatlakoztak, hangsúlyozva, hogy ők tulajdonképpen a Horthy-rendszer ellenségei voltak és a nyilasok őket is üldözték. Nemcsak azért nem alakultak jobboldali nézeteket valló pártok, mert féltek szint vallani, hanem azért sem, mivel aligha találtak volna tömeges támogatásra. A közvélemény ugyanis egységesen elítélte az országot a pusztító, vesztés háborúba sodró politikusokat és politikát.)

Azok a fiatalok, akiket vagy családjukat az előző politikai rendszerek üldözték, illetve elnyomták, de legalábbis fenyegették akár politikai nézeteik, akár származásuk miatt (ez utóbbiak voltak többségben), keresni kezdték helyüket az új helyzetben. Ezek közé tartozott Barna Gyuri, aki kivetettnek érezte magát apja zsidó származása miatt, mohón vetette bele magát az új világ építését ígérő társadalomba, biztosnak látta jövőjét. Ő volt az osztály legjobb tanulója, minden évben kitűnő volt a bizonyítványa. Az orvosi egyetemre készült és biztos volt abban, hogy fel fogják venni. Apja a háború után az amerikai tulajdonú gyár műszaki igazgatója lett, majd, miután a kommunista párt tagja volt, kiemelték és a minisztériumba került főosztályvezetőnek. Anyja, akinek az érettségén kívül nem volt egyéb képzettsége, az újonnan megalakult rendőrségnél helyezkedett el. Gyuri ennek ellenére továbbra is ugyanabba a katolikus szerzetesi iskolába járt. Hálás volt érte, hogy származását itt sohasem éreztették vele, de egyre nagyobb mértékben azonosult apja nézeteivel, aki teljes mértékben magáévá tette a kommunista párt ideológiáját és lojálisan védelmébe vett mindent, amit a párt tett vagy hirdetett.

Barátja, Maglódi Laci negyven kilóra fogyva tért haza a fogságból, házuk belővést kapott, ruhájuk alig maradt, de boldogan fogott neki a tanulásnak és jeles eredménnyel tette le a különbözeti vizsgát. Így visszakerült régi osztályába. Anyja, aki korábban a háztartást vezette, bement a férje gyárába dolgozni, könyvtárosként. Barna tanácsára ő is belépett a szociáldemokrata pártba, ahol szívesen fogadták részben férje „vörös katona” múltja miatt, részben, mert sógorát, Maglódy ezredest, mint ellenállót, a Gestapo kivégezte. (Persze, ha életben maradt volna, mint volt „horthysta” tisztet valószínűleg kidobták volna a hadseregből, így azonban az ellenállás hőse volt és csaknem utcát neveztek el róla.) Az a tény, hogy Maglódi Istvánt elvitték az oroszok, úgy került az életrajzokba, hogy „Budapest ostroma során a szovjet csapatok kiűrtették Maglódiék lakóhelyét, aki közben meghalt”. (Arról, hogy valakit elvittek az oroszok, hivatalosan senki sem akart tudomást venni)

Az iskolai szünetekben Laci bejárt dolgozni kifizetőként anyja gyárába, amire bizony szükség volt. 1946 augusztusáig lezajlott a világtörténelem legnagyobb méretű inflációja: a billió és trillió pengőket érő bankjegyekért semmit sem lehetett kapni, a pénznek nem volt értéke. A gyárakban minden héten mindenki megkapta a „kalória” adagját: egy liter olajt, egy kiló melaszt, két kiló kukoricalisztet,

valamint hagymát és krumplit. Ez elég volt az éhenhalás ellen. És augusztus elsején megjelent a forint. Az első fizetést - tíz forint előleget - Laci kapta, aki fizikai-munkás állományban volt. Ezért a pénzért azután a piacon fantasztikus bevásárlást csaptak: vettek zöldséget, salátát és még némi húst is.

Az iskola nem okozott neki gondot, mindig figyelt az órákon és ez elég volt ahhoz, hogy ne kelljen otthon tanulnia. Gyakorlatilag csak az írásbeli feladatokat végezte el, majd elment hazulról és belevegyült a háború utáni társasági életbe.

Anélkül, hogy politizálni akart volna, barátaival, elsősorban Barna Gyurival, Laci is gyakran látogatta az egyes pártok ifjúsági rendezvényeit, sőt egy alkalommal egyik szomszédjuk, egy Csehszlovákiából áttelepült, volt illegális kommunista rábeszélte, kísérelje el a kerületi pártszervezetbe és bemutatta az akkori kerületi párttitkárnak, bizonyos Kádár Jánosnak is.

Később, amikor az egyes pártok közötti ellentét kiéleződni kezdett, inkább tanciskolába járt barátaival. Ott ismerkedett meg egy lánnyal, (akit később, az egyetem elvégzése után feleségül is vett) attól kezdve vele járt mindenhová. Megismerkedésük az 1947-es választások idején történt, amikor mindketten az akkori kereszténydemokrata párt választási hadjáratában vettek részt, bár a fiú az iskolai szünetekben továbbra is a gyárban dolgozott és ott esetenként részt vett a munkásmozgalmi rendezvényeken is. Ez a kettősség nem zavarta.

Barátja politikai és vallási nézeteit eleinte elnézően tudomásul vette, de később, amikor kijelentései miatt egyre inkább szembe került osztálytársainak többségével, már inkább ingerültséget váltott ki belőle. A kommunista párt akkor még nem folytatott nyílt ateista propagandát és a párttagok között is sokan nyíltan vallásosak voltak. (Így fordulhatott elő, hogy egyik decemberi taggyűlésen egy idősebb néni felállt és azt mondta: „Kedves elvtársak, nem véletlen, hogy a mi szeretett Sztálin elvtársunk születésnapja olyan közel esik Krisztus Urunk születésnapjához.” A teremben mindenki elnémult, csak néhány helyről hallatszott halk kuncogás. Az előadó maga sem jutott egy ideig szóhoz, végül halkan csak ennyit mondott: „Higgye el elvtársnő, ez véletlen.”)

Osztálytársaik többsége nem törődött a politikával, éltek mindennapi életüket és ha valamilyen világnézeti vita közepébe csöppentek, inkább viccelődtek, vagy ha lehetett gúnyolódtak rajta,

anélkül, hogy az egyes álláspontok lényegét meg akarták volna ismerni.

A régiék nagy része itthon maradt, csak egy páran menekültek nyugatra. Köztük volt Hartay Péter, akinek családja követte apját, akit a nyilas hadvezetés rögtön a hatalomátvétel után tábornokká léptetett elő. Az amerikaiak fogságába esett és szerencsésen megúsza, hogy háborús bűnösként kiadják Magyarországnak. Így természetesen a család is külföldön maradt.

Feldmayer Feri egy Buda környéki sváb községből járt be a gimnáziumba. Akik a községben a háború idején németnek vallották magukat, megtorlásként kitelepítették, de Feri apja a szovjet csapatok bejövetele után azonnal belépett a kommunista pártba és így sikerült elkerülnie, hogy volt volksbundista vezetőként ne kerüljön a kitelepítendőek listájára. Feri maga is úgy viselkedett, mintha mindig is kommunista lett volna. Ha pedig valamelyik osztálytársa felemlgette régebbi kijelentéseit, sértődötten visszautasította és hazugságnak nevezte az állítást.

Daróczy Géza apját úgy nevezett „B-listára ” tették és elbocsátották állásából, annak ellenére, hogy magas beosztását felhasználva emberségesen viselkedett és több zsidónak is nyújtott segítséget. A család egy darabig szűkölködött, de egyesek, akiknek annak idején segített, viszonzták azt és így ügyvédként dolgozhatott.

A háború okozta borzalmak lassan feledésbe merültek és az új lehetőségek alapján fokozatosan elkezdett kiépülni egy új, demokratikus társadalom, amelybe ezek a fiatalok gyorsan megtalálták a helyüket.

Eszme vagy barátság? **(1948)**

Szép május eleji nap volt. A nap melegen sütött és a három fiú, Maglódi Laci, Barna Gyuri és Laczkovits Jancsi, jókedvűen sétált hazafelé a gimnáziumból. Bár előttük állt az érettségi, valahogy inkább megkönnyebbülést éreztek, mint izgalmat. A vizsgától

nem tartottak különösen és mindhárman úgy érezték, biztos jövő előtt állnak. Persze mindegyik más jövőt képzelt maga elé. Bár legtöbbszörüknek nem voltak alaposan megfontolt, pontos célkitűzései, mindegyikük meg volt győződve, hogy sorsuk alakulása elsősorban saját kezükben van. Eszükbe sem jutott, (hogy is jutott volna, hiszen az idősebb, tapasztalt „felnőttek” sem sejtették), hogy az egész ország fejlődésének irányát eszmei alapokon nyugvó politikai érdekek már kijelölték és sok-sok évre előre meghatározták.

Az előző évi választások után - ahol nyilvánvaló visszaélések történtek – a kommunista párt vezető-szerepe megerősödött. Ebben jelentős szerepe volt a Szovjetunióknak, amely a háború után a győztes hatalmak megegyezése alapján az érdekkörébe tartozó országokban megkezdte saját ideológiája bevezetését. A párt már nem volt elnéző a vallásokkal szemben, mint régebben. Az újabban létrejött ellenzéki pártok felmorzsolása után nekikezdett az 1945-ben még vele szövetségben álló pártok felszámolásának és az egyházak, illetve a vallás visszaszorításának. Ennek egyik első lépése volt a fakultatív hitoktatás bevezetése, majd az egyházi iskolák államosítása. A három fiú is erről beszélgetett ezen a délelőttön.

- Nem gondoltam volna, hogy mi leszünk az utolsó osztály, amelyik egyházi iskolában érettségizik, - mondta Maglódi Laci. - Én sajnálom a papokat és igazságtalanságnak is tartom az államosítást. A fakultatív hitoktatással viszont egyetértek.

- Többek között ezért sem fogok itthon maradni, - mondta Laczkovits Jancsi. - Nekem ne írják elő, milyen iskolába járhatok és tanulhatok-e hittant, vagy sem. Az apám azt írja, Ausztriában mindenki nagyon vallásos katolikus és ezt egymástól is elvárják.

Laczkovits Jancsi úgynevezett „nyugatos” volt, aki azzal szerzett az osztályban népszerűséget, hogy érdekes és mulatságos történeteket mesélt az amerikai katonákról. Vidéki fiú volt, a dunántúli városból szüleivel együtt a háború és persze az oroszok elől Ausztriába menekült, ott érte a háború vége. Apja ott is maradt, ő az anyjával hazajött. A szülők azután elváltak, de Jancsi úgy gondolta, érettségi után eleget tesz a hívásnak és ő is kimegy az apja után, aki azóta már megfelelő egzisztenciát teremtett odakint. Hogy mihez fog kezdeni, még nem döntötte el, majd csak lesz valahogy.

- Saját magadnak mondasz ellent, - vitatkozott vele Barna Gyuri, - hiszen az egyházi iskolák államosításával azt akarják elérni,

hogy a fiatalok maguk dönthessék el, hívők legyenek-e, vagy sem és megakadályozni, hogy az iskola befolyása érvényesüljön.

- Na és akkor mi lesz azokkal, akik vallásos nevelésben kívánnak részesülni? - védte az álláspontját Jancsi. - Azoknak nem áll majd rendelkezésére egyházi iskola!

- Igaza van Jancsinak, - szólt közbe Laci. - Egyébként úgysem lehet biztosítani, hogy a diák maga döntse el, mi legyen a világnézete. Az otthoni befolyás a döntő. De legalább legyen meg a választás lehetősége. Az egyházi iskolákra szükség van. Jól és hatékonyan működnek, magas színvonalon tanítanak.

- Szóval nem értesz egyet az egyházi iskolák államosításával! - szögezte le Gyuri. - És a fakultatív hitoktatással?

- Az előbb mondtam, hogy azzal egyetértek. A hitoktatás legyen fakultatív, de az egyházi iskolák maradjanak meg a papok kezében! Az egyházi iskolák államosítását egyszerűen indokolatlan eltulajdonításnak tekintem.

- Mond csak nyugodtan, hogy egyszerű lopásnak! - csattant fel Barna Gyuri. - Te is elhiszed azt a sok hazugságot, amit a reakciók összehordanak? Te, akinek a nagybátyját kivégezték a németek? Hiszen az édesanyád is tagja a pártnak!

- Másrésről viszont azt is elmondhatom, hogy engem és apámat elvittek az oroszok és apám sohasem jött haza.

- Látszik rajtad annak az irodalmi körnek a hatása, - jegyezte meg epésen Gyuri.

(Lacit ugyan inkább a humán tárgyak vonzották, elsősorban az irodalom, de a gimnázium után mégis a műszaki pályára készült. Ennek oka részben az volt, hogy valahogyan kötelességének érezte apja nyomdokaiba lépni. Bár szóba nem került, érezte, hogy az édesanyja - aki apja eltűnése óta ugyanabban a gyárban dolgozott, ahol azelőtt a férje - ezt várja tőle. Az irodalom iránti érdeklődését ez nem befolyásolta. Néhányan, közöttük Földes Ferenc (akit, mint költőt később Kossuth-díjjal tüntettek ki) hetenként rendszeresen összegyűltek valamelyikük lakásán és felolvasták egymásnak irományait: verseket és novellákat. A társaságnak Földes Feri mellett Laci volt az egyik legtehetségesebb tagja. Amióta azonban ebben a társaságban tevékenykedett, a régebben olyan szoros barátságuk Barna Gyurival erősen fellazult. Az előbbi megjegyzés is részben ennek volt betudható.)

Barna Róberték továbbra is összejártak Laci anyjával, már amennyire a megváltozott társadalmi helyzet és egyre nagyobb elfoglaltságuk ezt lehetővé tette. Barnáék lelkesen belevetették magukat a politikába, Maglódinét pedig teljesen lefoglalta a rászakadt családfenntartói felelősség és családfői feladat. Felületes kapcsolatuk miatt észre sem vették, hogy gyerekeik mennyire eltávolodtak egymástól. Éppen úgy, mint sok más - főleg értelmiségi - családba, behatolt a politika és elválasztotta egymástól a testvéreket, rokonokat, barátokat. Az előző rendszerben a társadalmi különbségek emeltek szinte áthághatatlan gátat barátok, rokonok, szeretők közé. Ez ugyan megszűnt, de helyét az „ideológiai” ellentétek, világnézeti különbségek foglalták el. A Szovjetunióból ideszármazott „kommunista” ideológia eltért a magyarországi munkásmozgalmakban megszokottól, amely barátnak és fegyvertársnak tekintette a szociáldemokratákat és türelmes volt minden kiszolgáltatottal szemben. Az új eszme alapelve ez volt: „aki nincs velünk, ellenünk van” teljes embert kívánt, aki mindennél előbbre helyezi a „Párt” ügyét és vakon, minden ellenvetés és főleg minden kritika nélkül, szükség esetén minden egyebet feláldozva engedelmesen fejet hajt a párt vezetői akaratának.

- Rajtad meg az látszik, hogy gondolkodás nélkül elfogadsz mindent, ami a kommunista párt célkitűzései közé tartozik és nem hagyod magad befolyásolni a nyilvánvaló tényektől. Köztudott, hogy az irodalmi társaságban senki sem foglalkozik politikával, - vágott vissza dühösen Laci. - Különben pedig engem nem érdekel a politika. Régebben próbálkoztam a keresztény-demokratákkal, nem ellenszenves a kommunista párt sem, de leginkább a szociáldemokratákkal rokonszenvezek. De semmi rokonés ellenszenv nem tarthat vissza attól, hogy a dolgokat legjobb meggyőződésem szerint ítéljem meg!

- Látom már, hogy veled sem érdemes vitatkoznom, - mondta keserűen Barna Gyuri. - Tudom, hogy az osztály nagy része ellenem fordult a nézeteim miatt és úgy látom, te, aki eddig a legjobb barátom voltál, szintén csatlakozol hozzájuk! Hát, ha neked csak ennyit ér a barátságunk, nincs mit mondanom.

- Én meg úgy látom, hogy neked ér többet a politika a barátságunknál, - vágott vissza haragosan Maglódi Laci. - Nekem sincs tovább mit mondanom!

- Akkor tehát elválnak útjaink. Szervusztok! Nem mondom, hogy „isten veletek”, - fordított hátat Gyuri és otthagya a másik kettőt.

- Jobb is! Rád úgysem hallgat, - kiáltott utána Laczkovits Jancsi, de Maglódi leintette: - Ne cukkold! Ez megőrült.

Így szakadt meg - legalább is egy időre - a két fiú barátsága. A politika, mint azelőtt és sajnos később is, meghatározója lett az ő életüknek is.

Elvtársak és embertársak (1950)

Maglódi Laci fáradtan jött haza az egyetemről, ahová az elbeszélgetésből álló felvételi után sikeresen bejutott. A beszélgetés csak kisebb részben foglalkozott elért tanulmányi eredményeivel és felkészültségével. Ezek rendben is voltak és a felvételi bizottság, amely az egyetem valamelyik oktatójából és a MEFESZ (Magyar Egyetemisták Egységes Szervezete) megbízottjából állt, inkább családi helyzetére, politikai nézeteire és származására volt kíváncsi.

Ebben az időben, az úgynevezett „fordulat éve” után már nagymértékben érvényesült a kommunista párt azon törekvése, hogy mindenütt a „népi származásúakat”, azaz a munkás vagy szegény-paraszt családból kikerülőket részesítsék előnyben. Így volt ez az állami tulajdonba vett gyárak, kereskedések, vállalatok vezetőinek kiválasztásánál és így volt ez az egyetemi felvételeknél is. A munkásszármazású fiúkat, lányokat szinte akaratok ellenére is beerőltették a felsőoktatásba (aminek következtében ezek jó része az első félév során ki is hullott) míg az úgynevezett „egyéb-származásúak” (önálló kereskedők, vállalkozók, iparosok és persze „tőkészek”) gyerkei csak alig és nagyon nehezen jutottak be az egyetemekre. (A származás mellett persze a politikai nézetek legalább akkora szerepet játszottak, mint ahogy Barna Gyurit is azonnal felvették az orvosira, apja kommunista párttagsága miatt.)

Maglódi Laci értelmiségi származása nem volt a legjobb ajánlólevél, de figyelembe vették anyja párttagságát, aki a két párt egyesülése után már az egyesült kommunista-szociáldemokrata párt tagja volt. (nagybátyja ellenálló múltja és kivégzése akkor már nem sokat számított), ezért és jó tanulmányi eredményei révén ő is beke-
rült az egyetemre. A tanulmányok a gimnáziumi könnyű élet után eleinte sok fáradtságot igényeltek, de hamarosan jól beilleszkedett az egyetemista életbe.

Májusban polgári és egyéb, osztályidegennek kikiáltott származásúak körében nagy ijedelmet keltettek az úgynevezett kitelepítések. Akik a kitelepítendőek listáján szerepeltek, huszonnégy órát kaptak, hogy összecsomagoljanak, másnap már menniük kellett. Semmire, senkire sem voltak tekintettel. Így járt Németh Kálmán is, aki Laci felett járt gimnáziumba. Apjának kis vegyészeti üzeme volt, ezért került az egész család listára, természetesen fia is, akinek az egyetem befejezéséhez már csak egy vizsgája hiányzott. Amikor reggel megkapták a végzést, azonnal tudta, ha most nem tudja befejezni tanulmányait, talán sohasem szerez diplomát. Bement az egyetemre és felkereste az illetékes professzort.

- Szeretnék levizsgázni, de nem vagyok felkészülve - mondta, majd elmondta mi történt.

A nemzetközi hírű professzor (aki mellékesen maga is tagja volt a pártnak), megcsóválta a fejét, majd behívta egyik docensét szigorlati elnöknek, leültette a fiút, és levizsgáztatta. Így Németh Kálmánt, mint vegyészt telepítették ki. A későbbiekben elismert szakember lett.

Egy délután Laci egyedül volt odahaza, amikor csöngettek. Meglepetésére régi gimnáziumi osztálytársa Kovács Pista állt az ajtóban. Pistát érettségi óta nem látta, úgy tudta, nem tanult tovább, hanem valamilyen szakmát tanult ki.

- Hát téged mi szél hozott ide? – kérdezte csodálkozva.
- Rossz szél, - válaszolt Pista, miközben kezét ráztak. -
- Daróczyékát kitelepítik.
- Milyen alapon?
- Valami olyasmit írtak, hogy az apja a régi rendszer kiszolgálójaként...stb. De hiszen te is tudod, hogy igazában nincs szükség indoklásra. Valakii feljelentette őket, valakinek útjában voltak, vagy valakinek szüksége volt a lakásukra.

- Hát ez tényleg szemétség, - háborgott Maglódi. – Hiszen Géza apja igazán rendesen viselkedett, beosztását arra használta, hogy embereket mentett. Valamit tenni kéne!

- Ezért vagyok itt! A szerencsétleneknek huszonnégy órájuk van, hogy összecsomagoljanak, azután viszik őket valahová, az isten háta mögé. Én már próbálkoztam, szóltam az apámnak, tudod ő régi munkásmozgalmi ember, a múlt rendszerben szakszervezeti titkár volt, ami nem volt semmi.

- És tud valamit segíteni? - kérdezte izgatottan Laci, aki jóban volt Daróczy Gézával, és különben is mindig felhaborította az igazságtalanság.

- Sajnos nem – válaszolta kissé szégyenkezve Kovács Pista. – Pedig próbálkozott. Bement a párttitkárhoz, aki jó barátja, de az elutasította, illetve inkább leintette, - „Ne avatkozz a nagyok dolgába!” - kezdte először humorosan elütni a dolgot, majd amikor apám tovább erősködött, ő is komolyra fordította a szót: „Nézd Bálint, - mondta – mi volt szocdemek jobb, ha befogjuk a szánkat. Ez különösen rád vonatkozik, te is tudod, hogy a két párt egyesülésekor egyesek felvetették, hogy te jobboldali szociáldemokratáknak nem való vagy az új pártba, a Magyar Dolgozók Pártjába. Rám nem mondhatták, mert én felszabaduláskor nem a szocdempártba léptem be, hanem a kommunistába, de még engem is piszkáltak azzal, hogy jó kapcsolatot tartok régi szocdem szakikkal.”

- Apádat gyanúsítják, aki annyit kockáztatott? – de hát ki csodák ezek? – csodálkozott Maglódi.

- Ezek nagy része új kommunista, akik most a két párt egyesülésekor bennmaradtak, vagy bekerültek az MDP-be. Még volt, úgynevezett „félrevezetett” nyilas is van közöttük. Ők a legvéresszájúbbak, senki sem elég megbízható számukra. Szerintem azért csinálják, mert ezzel akarnak bizonyítani. Ugyanakkor ismerek több olyan elvtársat, aki 45 után azonnal belépett a kommunista pártba, de most kizárták, mint polgári származásút.

- Akkor is kellene valamit tenni! - háborgott Laci.

- Hát ezért jöttem hozzád - mondta a másik. – Nincs valami tipped?

- Mi lenne, ha felkeresnénk Feldmayer Ferit, hiszen ő is Daróczy Géza osztálytársa volt elemi óta? -jutott eszébe Maglódinak régebbi osztálytársa, akiről tudta, hogy mint a kommunista ifjú-

sági szervezett egyik helyi vezetőségi tagja, mostanában elég sokat szerepel.

- Azt mondd, keressük fel Feldmayer, azaz mit is mondd, Forintos Ferenc elvtársat? – nevetett Kovács. – Hát, ha ő nem is, az apja, aki a tanácsnál van, tudna talán segíteni.

- Tudod mit? Hívjuk fel Ferit – javasolta Maglódi. – Megkérjük, beszéljen az apjával. Csak lesz benne annyi becsület, hogy segít volt osztálytársán.

Feldmayer, azaz Forintos Ferenc éppen otthon volt egy, az ifjúsági mozgalomban megismert lány társaságában, amikor megszólalt a telefon. Meglepődött, hogy Maglódi hívta, nem voltak valami jó viszonyban.

- Szóval a Daróczy családot ki fogják telepíteni – kérdezte sajnálkozva, noha amit hallott, nagy elégedettséggel töltötte el, mert Daróczy Gézát utálta, kisebbségi érzete volt vele szemben. – Hát mostanában ez előfordul sok osztályidegen családdal.

- Arra szeretnénk kérni, beszélj apáddal, aki, úgy tudom valami fejes a tanácsnál, próbáljon meg valamit tenni. Bemennénk hozzá Kovács Pistával, ha lehet.

- Jól van, beszélék vele, most éppen bent van, – mondta Feri. - hiszen Géza az osztálytársam volt – folytatta, majd letette a kagylót és a lányra kacsintott.

- Most figyelj meg – fordult hozzá vigyorogva, miután vendégei elmentek, - hogy kell ezekkel a felfuvalkodott dzsentrikkel elbánni. - Újra felvette a telefont felhívta az apját és elmagyarázta neki, mi a helyzet.

- Nehogy segíteni próbálj, Daróczy Géza megérdemli, hogy elbánjanak vele. Mindig nagyképűsködött, büszkélkedett a családjával, lenézett másokat, engem is. Ezeket a Kovácsékat pedig alaposan oktasd ki, hogy ne avatkozzanak bele a nagypolitikába.

Kovács Pista és Maglódi Laci a Ferivel folytatott beszélgetés után bizakodva mentek a kerületi tanácsba. Az első emeleten, mindjárt a lépcsővel szemben meg is találták azt az ajtót, amelyen ez állt: Forintos József, tanácselnök helyettes. Bekopogtak és beléptek. Forintos elvtárs íróasztala mögött ült és valamit írt. Érkeztükre abbahagyta az írást és barátságatlanul meredt a belépőkre.

- Tudom, mi járatban vannak, - mondta szemöldökét összehívva, - szólt a fiam. – Mondják, tisztában vannak azzal, mibe akarnak avatkozni, azaz inkább engem belerángatni?

Ezzel hosszú előadásba kezdett az osztályharcról, a nemzetközi helyzetről, végül a fiúk felelőtlenségét kezdte taglalni, amikor nyílt az ajtó és belépett egy magas, viszonylag fiatal férfi.

- Ne haragudj Forintos elvtárs – mondta, - nem akartalak zavarni. – Kik ezek az elvtársak?

Forintos abbahagyta a szidalmazást, felállt és széles mosollyal üdvözölte a belépőt.

- Te sohasem zavarasz, tanácselnök elvtárs. Különb is csak éppen ki akarom oktatni ezeket a fiatalembereket, hogy felsőbb intézkedéseket nem lehet bírálgatni.

- Miért, mivel nincsenek megelégedve maguk, fiúk? – húzta össze szemöldökét a tanácselnök. – Különb Kosztics János vagyok, a tanácselnök, mint hallották - nyújtotta a kezét.

A fiúk is bemutatkoztak. A Maglódi névre Kosztics felkapta a fejét, de nem szólt, hanem megvárta, amíg Laci befejezte mondanivalójukat és kérésüket, hogy vizsgálják felül a Daróczy család kitelepítésének kérdését.

- Nem tudom, mit lehet tenni ebben az ügyben, de egy kis vizsgálódást megér - mondta elgondolkozva.

- De elnök elvtárs, ez már elintézett tény – szólt közbe Forintos, - Tudod az a lakás.....

- Jó, tudom, - vágott közbe a tanácselnök. – Természetesen azt is figyelembe veszem, de ha tényleg valamilyen igazságtalan dolog történt, másképpen is el lehet intézni. Egyelőre megnézem az aktát. Ez nem csak a mi ügyünk, de azért van beleszólásunk. Mondja, fiatalember, maga nem Maglódi István fia?

- De igen! – bólintott meglepve Laci. – Tetszett ismerni?

- Jól ismertem az egész családot és édesapját különösen jól, a katonaság során sokat, talán az életemet köszönhetem neki. Nagyon derék ember volt, igen hálás vagyok neki. De itt ez mellékes. Megvizsgálom ezeknek a Daróczyaknak az ügyét és ha tényleg üldözötteket mentettek, megpróbálok valamit tenni. Kérem, adja át üdvözlőletemet az édesanyjának.

A két fiú nagy örömmel és reménykedve hagyta el az irodát, megköszönve a nem várt jóindulatot. Még Forintos Józsefnek is köszönetet mondtak, aki erre savanyú arccal bólintva csak annyit mondott: - Hát ez természetes.

Maglódi Laci otthon beszámolt édesanyjának, aki azután elmesélte, honnan ismeri Koszticsot.

- A cselédlányunknak, Julcsának a bátyja. - mondta, - Elhiszem, hogy hálás apádnak, és ha rajta múlik, segíteni fog ezeknek a Daróczyéknak, de nem csak emiatt, hanem, mert igazságos, rendes ember.

És valóban, a Daróczy családot másnapra törölték a kitelepítési listáról.

Egyetem és ideológia (1950)

- Sztálin elvtárs meghallja a fű növést is, - fejezte be az előadó, majd - minthogy maga is érezte, hogy egyetemistákat mégsem lehet mindig frázisokkal tömni, hozzátette: - Persze ezt csak átvitt értelemben mondtam elvtársak, - és erőltetetten elvigyorodott.

(Hirtelen elsápadt, mert átfutott az agyán, hogy valaki félreértheti és esetleg azt hiheti, ki akarja gúnyolni a nagy vezért. Eszébe jutott egyik kollégája, ugyancsak egy tanársegéd a Marxizmus-Leninizmus Tanszéken, aki az ellenzós DISZ egyensapkát fordítva tette a fejére és úgy kezdett bele valami bohóckodásba. - Nem szégyelled magad? Ez egy Lenin sapka! - kiáltott rá egy kolléganőjük és rögtön jelentette a tanszék vezetőjének, aki szerencséjére nem vette komolyan, de azért megdorgálta: - Vigyázz, mivel és kik előtt vicelsz! Különösen a nőkkel vigyázz! Azok mindent komolyan vesznek és semmit sem csinálnak félig! - Észrevéve a meglepődést a másik arcán, huncutul elmosolyodott. - Ez Dickenstől van, a Karácsonyi Énekből. Nem ismered? Érdemes elolvasni. De ne terjeszd, hogy ilyeneket olvasok! - tette hozzá félig tréfásan, félig komolyan. Ő szem és fültanúja volt mind a két jelenetnek és most enyhe borzongással emlékezett vissza rájuk. - De hiszen nem mondtam semmi rosszat. Ebből nem lehet bajom, - gondolta végül magában és megnyugodott.)

- Viziontlátásra elvtársak! - köszönt el a hallgatóságtól. - És képezzék magukat alaposabban ideológiaiilag. Mindenekelőtt Sztálin

elvtárs műveit tanulmányozzák! - tette hozzá és elégedetten távozott.
- Most már biztos, - gondolta, hogy helyrehoztam az előbbi.

Pedig a mérnök-hallgatók nagy része nem is vette észre, mit mondott az előadó. Amit elmondott, nem volt tárgya a délutáni kollokviumnak. A második év végén már mindenki akkora gyakorlatot szerzett a tanulásban, hogy odahaza már csak a vizsgák előtt tanultak. A politikai oktatásnak azonban nagy jelentőséget tulajdonítottak, bár igazában nem nagyon terhelte meg a hallgatókat. A politikai anyag meglehetősen egy kaptafára ment és aki rájött a néhány kulcskérdés nyitjára, könnyedén tudott válaszolni minden feltett kérdésre. Különb is négy félév egyetem, tizenhét kollokvium, vagy beszámoló és hét szigorlat után a néhány százoldalny marxizmus-leninizmus megtanulása senkinek sem okozott már gondot. Egyik diáktársra fogalmazta meg a helyzetet legjobban:

- Meg kell tanulni a Párttörténet hatodik fejezetéből a dialektika négy, valamint a materializmus három főtétele és akkor mindent tudsz. Egyesek azt mondják, vulgarizál, de ahogy Karinthy írta az „Így írtok ti” -ben: ...Nincsen abban semmi, ámde ez legalább érthető...

A hallgatók, közöttük Maglódi Laciék, mégis nagyon izgultak a marxizmus-leninizmus kollokvium előtt. A vizsgáztató (senki sem tudta, milyen intézményből érkezett) eleinte rendkívül szigorú volt. Az első vizsgázók közül ötöt megvágott és még a felsőbb évfolyamról hozzájuk irányított szemináriumvezetőnek is középezt adott. Laci két lánnyal együtt ült le vizsgázni. Mind a hárman sápadtak voltak és remegtek az izgalomtól, az egyik lány sírva is fakadt. A vizsgáztatónak is feltűnt, milyen idegesek. Talán maga is úgy találta, nem biztos, hogy jó pontot szerez, ha mindenkit leosztályoz.

- Miért olyan idegesek? - kérdezte.

Laci úgy gondolta, nem lehet baj, ha megmondja az igazat.

- Professzor elvtárs! - kezdte, professzornak címezve az előadót, (aki kora alapján valószínűleg tanársegéd lehetett valamilyen marxista tanszéken) - azt hallottuk, hogy professzor elvtárs nagyon szigorú, többeket elbuktatott és a szeminárium vezetője is csak középezt kapott.

A vizsgáztató nem utasította vissza a professzor megszólítást, sőt láthatólag inkább hízelgett neki. Először meglepődött, de azután megnyugtatóan azt mondta:

- Nincs okuk félni. A kollégáik nem voltak felkészülve. Valószínűleg azért, mert a szemináriumvezető sem volt eléggé. Maguknak azonban nem kell félniük, ha tanultak.

A vizsga nem tartott sokáig, mind a két lány jó jegyet kapott, Laci pedig akkora jelest, hogy „csaknem kilógott az indexéből”.

Elvek és elvtelenek (1951)

Maglódi Laci elégedetten füttyörészve sietett haza és miután tudta, hogy anyja nincs odahaza, már az utca végén elkezdte a kulcsát előkaparászni a zsebéből, amikor a kapu előtt, a kerítésnek támaszkodva egy alakot pillantott meg. Ahogy közelebb ért, ráismert: Barna Gyuri volt, akivel összeveszésük óta alig találkozott. Utoljára legalább négy hónapja látta, akkor is csak éppen üdvözölték egymást.

Laci lázasan kereste a legmegfelelőbb mondatokat volt barátja bosszantására, amikor tekintete Gyuri arcára esett. A fiú szeme szokatlanul fényes volt, arckifejezése keveréke volt a mélységes letörtségnek, értetlen döbbenetnek, dühös dacnak és ezeknek az érzéseknek együtteseként valamilyen kétségbeesett, reményvesztett belenyugvásnak. Laci gúnyos kedve egy pillanat alatt eltűnt, a helyét egy megmagyarázhatatlan rossz érzés foglalta el.

- Hát, ... - kezdte. Eredetileg azt akarta mondani - Hát te mit keresel itt? - de megakadt, majd így folytatta: - hát neked mi bajod van?

- Tegnapelőtt elvitték az apámat, - mondta Gyuri. Csaknem elsírta magát, de legyűrte könnyeit, csak a szája rándult meg időnként. - Anyám tegnap egész nap kutatott utána, azaz csak délig, mert délután a főnök behívatta és közölte vele, hogy a férje részt vett egy, a termelés szabotálására irányuló összeesküvésben, ezért letartóztatták. Anyám sírva bizonygatta, hogy ez lehetetlen, de a főnök egyre dühösebb lett, ahogy az érveit hallgatta. A végén kiutasította a szobából. - „Elvtársnő, maga most érthető módon magán kívül van, de

be fogja látni, hogy igazunk van” - fejezte be a beszélgetést - „most legjobb, ha hazamegy, holnap majd folytatjuk.” Közvetlen főnöke, aki jelen volt az egész beszélgetésen, kikísérte és a folyosón a fülébe súgta: - „Azonnal menjen haza és holnaptól kérjen betegszabadságot!” - tanácsolta jóindulatúan. - „Van jó orvosa? Néhány hét múlva szereltesse le magát! Innen úgy is kirúgnák. Addig keresek magának valami helyet, ahol békében meghúzhatja magát.” - „De hát a férjem ártatlan” - kezdte anyám újra, de a főnöke leintette: - „Jobban teszi, ha ezt többet nem hangoztatja. Mondja inkább, hogy nem érti az egészszet. Higgye el, én csak jót akarok.” - fejezte be, majd gyorsan otthagya, mert nem akarta, hogy sokáig együtt lássák vele.

- De hát ez érthetetlen! - hüledezett Laci. - Én jól ismerem az apádat, nála - bocsássál meg, ha ezt mondom, elfogultabb, mondhatnám bigottabb kommunistát nem ismerek. Legfeljebb téged, - tette hozzá, hogy egy kicsit oldja a nyomasztó hangulatot. - Az egyetemen tudják már? - jutott hirtelen az eszébe.

- Naná! Reggel, amikor bementem, már mindenki tudott mindent. Láttam a gúnyos tekinteteket, ahogy méregettek. Tudod, hogy én vagyok az évfolyam titkár. - Majd keserűen hozzátette: - Illetve csak voltam.

- Miért, mi történt? - kérdezte részvétellel Laci. Már nem is gondolt régebbi ellenségeskedésükre, csak részvétet érzett.

- Rövidesen hívtak a Tanulmányi Osztályra. Ott volt az egyetemi párttitkár és a DISZ titkár is. Azt vártam, hogy ők is gúnyosan vigyorognak majd, vagy megvetően bánnak velem, de nem ez történt. Mind a ketten inkább együtt-érzőnek látszottak. A függetlenített egyetemi párttitkár arcán kifejezetten látszott a részvét, Perlaki Feri a DISZ titkár, akivel jóban voltam, inkább zavartnak látszott. Mindketten kezet nyújtottak és azt mondták üljek le. A DISZ titkár kezdte:

- Barna elvtárs, tudjuk, hogy milyen nehéz most neked. De hidd el, mi továbbra is bízunk benned. Te már bebizonyítottad, hogy közénk tartozol. - Itt megakadt, látszott, hogy zavarában nem tudja, hogyan folytassa.

A párttitkár vette át a szót:

- Igaza van Perlaki elvtársnak, maga már, Barna elvtárs, bebizonyította, hogy közülünk való. A londoni rádió ügyben mutatott bátor és határozott kiállását mindenki nagyra értékeli. (- Tudod, - tette hozzá Barna Gyuri - én azóta is szégyellem, amit a londoni

rádió ügyben tettem. De hadd folytassam!) - Szóval a párttitkár, Tóth János, aki eredetileg lakatos volt, elmagyarázta, hogy senki sem tehető felelőssé a szülei bűneiért. Nekem, aki már bebizonyítottam, hogy hű vagyok a párthoz, elég nyilvánosan kijelentenem, hogy elítélem, amit az apám tett.

- Ezt megteheti a jövő heti párttaggyűlésen és megismétli a DISZ gyűlésen is. Tudom, hogy ez keserves dolog - tette hozzá részvétellel, - de nem maga az első, aki ezt megteszi. Itt van például Perlaki elvtárs is, aki megtagadta a Párttal szembeforduló jobboldali szociáldemokrata szüleit és még a nevét is megváltoztatta. De azt hiszem, maga is tudja, ki az apja.

- Nagy megdöbbenésemre - folytatta Gyuri - annak az ismert szociáldemokrata vezetőnek nevét említette, aki nyíltan és határozottan ellenezte a két párt egyesítését és akit a közelmúltban tartóztattak le összeesküvés vádjával.

- Szóval, gondolja meg jól és legyen határozott - fejezte be mondandóját Tóth elvtárs. - Na, viszontlátásra elvtársak, - állt fel, kezét nyújtott mindkettőnknek és elment. Perlaki Feri megvárta, amíg az ajtó becsukódott, majd hozzám lépett és a vállamra tette a kezét.

- Ne félj, nem lesz semmi baj. Kínos az ilyen nyilvános gyónás, de majd csak túl leszel rajta. Én sem haltam bele.

- De hát az én apám ártatlan! Biztosam tudom - mondtam én.

- Elhiszem. Az enyém is az volt. De azzal, hogy nem tagadom meg, neki nem segíték, magamat pedig tönkreteszem.

- De hát megtagadni az ártatlan apámat! Ez jellemtelenség, gyávaság és hazugság, - tört ki belőlem a kétségbeesett düh.

- Miért, az nem volt jellemtelenség, gyávaság és hazugság, amit a londoni rádió hallgatásával dicsekvő három hülyével kapcsolatban mondtál a DISZ gyűlésen? - mondta Perlaki bosszankodva. - Azt mondtad, ez árulás egy DISZ tag részéről és ki kell őket zárnai a DISZ-ből.

- Arra is te beszéltél rá, - védekeztem. - Tényleg mondtam, hogy a DISZ-ből zárják ki őket, de eszembe sem jutott, hogy az egyetemről is ki fogják őket rúgni.

- Az nemcsak emiatt volt. Tudod, hogy nagypolgári származású volt mind a kettő. A harmadikat, Böhm Vilit csak a DISZ-ből zárták ki, az egyetemről nem. Persze, mert ő az ÁVH csapatában, a

Bástyában focizik, - vigyorgott gúnyosan Perlaki. - De hát ilyen az élet, - folytatta cinkos, mit is nem mondok, inkább cinikus mosollyal. Ekkor elszakadt bennem a cérna. Kiborultam. Dühödten el kezdtem kiabálni, hogy én nem vagyok olyan jellemtelen gazember, mint ő, aki az ártatlan apját megtagadja. Perlaki először elsápadt, az arca elkezdett rángatózni. De erőt vett magán és rezzenéstelen arccal, szó nélkül végigvárta kitörésemet, majd a dühtől fojtott hangon, csendesesen, majdnem suttogva azt mondta:

- Rendben van, akkor te is ki vagy rúgva az egyetemről. Vedd tudomásul, hogy egy hazaáruló fia nem méltó arra, hogy Népköztársaságunk egyetemeire járjon. Gondom lesz rá, hogy más egyetemre se mehess. - Azzal kiment és rám vágta az ajtót.

Maglódi Laci már teljesen elfeledkezett arról, hogy eddig haragban voltak.

- Ne félj, megpróbálok valahogy segíteni. Beszélni fogok Kosztics Jánossal, akinek apám még katona korában segített. Tudod a Kosztics elvtárs, a tanácselnök. Úgy tudom még a Központi Bizottságnak is tagja. Nagyon rendes, egyenes ember, biztosan fog valamilyen állást szerezni neked.

- Látom, el vagy maradva, - mondta szomorú mosollyal a barátja. - Kosztics János már nem elvtárs. Múlt héten letartóztatták.

A hír annyira megdöbbsentette Lászlót, hogy egy darabig szólni sem tudott, mialatt barátja részletesen elmesélte, amit az ügerről hallott

- Állítólag már a háború alatt is az imperialisták beépített kémje volt – tette hozzá gúnyosan.

Barátja, noha maga is le volt süjtve, próbálta nyugtatgatni Gyurit, de legalább félórájába telt, hogy valamennyire megvigasztalja.

Barna Gyuri végül elindult hazafelé Útja az egyetem közelében vezetett. Egyszerre csak szembe találkozott Böhm Vilivel, akit nem zártak ki az egyetemről a londoni rádió hallgatása miatt, mert a Bástyában, az ÁVH csapatában focizott. Böhm Vili ávos egyenruhát viselt. Gúnyosan rávigyorgott Barnára, majd elfordította a fejét. Nem köszönt.

Így is történhet (1953)

Kellemes napfényes reggel volt, azaz inkább délelőtt, noha tél közepe volt és az éjszaka a hőmérséklet igencsak a fagypont alá süllyedt. Az idő mindenféleképpen inkább volt alkalmas, mint alvásra, de Maglódi László mérnök úrnak, illetve mérnök elvtársnak csak az járt az eszében, milyen jó lesz lefeküdni a meleg, sötét szobában és kipihenni az éjszakai munkát és a fogvacogtató hideget, ami a működő kemencék ellenére a műhelyben uralkodott. Este tízkor ment be a kísérleti üzembe, amelynek vezetését rábízta, hogy ellenőrizze a folyamatos üzemből működő kemencéket. Az 1200°C - on üzemelő csőkemencéken hidrogént vezettek át és ezért igencsak veszélyes üzemnek volt tekinthető. Ez annál inkább igaz volt, mivel a hidrogénes hőkezelést megelőzően a kezelendő fémport szerves oldószerben őrölték finomra. A helyiségekben uralkodó hideg miatt megdermedt oldószert a felhasználás előtt infravörös lámpákkal fel kellett melegíteni. A kísérleti csoportban Maglódi kívül két fiatal műszerész és két betanított munkás dolgozott. A váltás ugyan reggel hatkor volt, de Maglódi még ott maradt a fiatal műszerész fiúval, Badics Gáborral és csak kilenc után hagyta ott, kilépve a napfényes, behavazott téli utcára.

Az egyetem elvégzése után abban a gyárban helyezkedett el, ahol a szülei is dolgoztak. Anyja kijárta, hogy egyetemi ideje alatt a gyártól ösztöndíjat kapjon. Szerény háztartásuknak jól jött a havi 270 forint, de igazi jelentősége akkor derült csak ki, amikor végeztek. A frissen végzett mérnökök egy úgynevezett elhelyező bizottság elé kerültek, amelynek határozatát nemigen lehetett megmásítani. A végzetek nagy részét különböző vidéki gyárakhoz helyezték. Maglódi Lacit is egyik határ menti városka nehézipari üzemébe akarták helyezni, de ő ösztöndíjas voltára hivatkozott. Így a vita végül a két érintett minisztérium a Nehézipari Minisztérium és a Kohós Gépipari Minisztérium között folyt le. Laci érvei között azonban még egy fontos szerepelt: az, hogy közben megnősült és felesége, mint pedagógus Pesten kapott állást. Ez végül is eldöntötte a vitát és Laci abban a gyárban, ahonnan az ösztöndíjat kapta, fejlesztő mérnökként

kezdett dolgozni. Fejlesztési témája egy - az illetékes kutatóintézet által kidolgozott - eljárás ipari bevezetése volt.

A gyárat addigra már jól ismerte. A nyári szünidők alatt rendszeresen a vegyi laboratóriumban dolgozott és számos ismeret-séget és még több tapasztalatot szerzett. Miután az úgynevezett galvanizáló üzem számára is dolgozott, sokat járt a többi üzemrészben, ismeretséget kötött a nagy gyár karbantartó részlegeivel, anyagraktáraival. Így amikor rábízták a kutatóintézet által kidolgozott, technológia üzemelésének kifejlesztését, egyáltalán nem érezte a feladat súlyát. Túl fiatal volt ahhoz, hogy nyomassza a felelősség tudata és ahhoz is, hogy kellően meg legyen tőle tisztelve. A kisüzemi gyártás megvalósításához szükséges eszközökhöz, berendezésekhez helyismerete és kapcsolatai során könnyen megszerezte az anyagokat és felszereléseket, kellemes meglepetést okozva ezzel főnökének, akinek - magas beosztása ellenére - minden gyáron belüli anyag és eszköz beszerzéséért szinte közelharcot kellett folytatnia.

Ezen a reggelen is elégedetten tért haza és anélkül, hogy egy teán kívül bármit is elfogyasztott volna, lefeküdt. Öt percen belül aludt és talán estig aludt volna, ha az ajtócsengő éles hangjára fel nem riad. A csengetés hosszú volt, majd megszakadt, azután újra felhangzott hosszán, hangosan és erőszakosan. Maglódi kimászott az ágyából és ajtót nyitott. Az ajtóban egyik betanított munkása állt.

- Mérnök úr, valami zűr van, - darálta idegesen. - Tessék azonnal bejönni, Juranics elvtárs sürgősen hívja.

- Miért, mi történt? - kérdezte Maglódi még mindig kissé álomittasan.

- Nem tudom, én a galvanizálóban voltam, ahová el tetszett küldeni. De - ismételte meg, - valami nagy zűr van; ahogy hallom, valami felrobbant. - Majd suttogva hozzátette: - Nagy zűr lehet, mert kijött az ÁVO is.

Ettől aztán Maglódi is teljesen felébredt. Amíg gyorsan magára kapkodta ruháit a négy hidrogén palackra gondolt, amelyek közül legalább kettő teljesen tele volt. Ha egy ilyen százötven atmoszféra nyomású tele palack fel találna robbanni, akkora rombolást végezne, mint egy kisebb légiakna, nem beszélve a meggyulladt hidrogén okozta tűzről.

Szinte szaladva érkeztek meg a lakásához közeli gyárba. A főosztály irodájába belépve Maglódi egyik idősebb mérnök kollégáját, a kissé furcsa nevet viselő Toplicsek Gedeont pillantotta meg,

amint a titkárnővel pusmogott. Mindkettőjükön látszott az izgatottság. A titkárnő, köszönését együtt-érzően, szinte részvétteljesen és kissé ijedten fogadta.

- Jónapot, Laci! Sürgősen menjen le a kísérleti műhelybe.

Juranics elvtárs már ott van. És ott vannak....

Nem tudta befejezni, mert Toplicsek közbevágott:

- Sajnos nem mondhatunk semmit, csak annyit, hogy nem kell azért nagyon megijedned, de legyél nagyon óvatos, amikor mondasz valamit.

Riadtan körülnézett, mintha attól tartana, hogy valaki kihallgatja, majd önelégülten, hogy ilyen bátor volt és némi kárörömmel, hogy a dolog nem vele történt, igyekezett részvét-teljes arcot vágni, majd sűrű fejcsóválások közepette kiment a szobából.

A titkárnő gyorsan odasúgta:

- Valami robbanás volt, de senkinek nem történt baja. De ne tudjon róla, - tette hozzá ijedten.

Maglódi idegesen bölintott és lesietett a lépcsőn. Nem várta meg a liftet, arra már nem tellett a türelméből. Közben arra gondolt, mit mondott Juranics az ávosoknak, hiszen ő is - mint a „Különleges Főosztály vezetője - szintén érintve volt, ha közvetve is. Tudta, hogy nagyon sok múlik azon, milyen állást foglal az ügyben. Juranics kitűnő mérnök volt, amellettagja volt a vállalat központi pártbizottságának is. Kis híján ő lett a gyár főmérnöke, de kívülről hoztak valakit, akit a budapesti pártbizottság támogatott. Juranics jó képet vágott a dologhoz és mindenben segítette az új főmérnököt, aki, miután nem rendelkezett helyismerettel, sokszor rá is szorult a segítségre.

*

Maglódi régebből ismerte Juranics elvtársat, aki kollégája volt az apjának és alig két utcával odébb lakott. A főosztályon mindenki tegezte egymást és baráti légkör uralkodott, amire jó példa volt Maglódi esete a munkakezdéssel. Akkoriban nagy súlyt helyeztek a munkafegyelemre és igen szigorúan vették a késést. Aki elkéssett lefényképezték és fényképét kitették a gyár kapujába, három késés után pedig elbocsátották. Később bevezették a „tízperces mozgalmat”, ami azt jelentette, hogy mindenkitől elvárták, a munkakezdés előtt legalább tíz perccel legyen a munkahelyén. Maglódi László a

gyártól alig öt percre lakott és mivel nehezen kelt fel reggel, bizony gyakran áthágta a tíz perccel előbbi munkakezdést, amit nem büntettek ugyan, de rossz néven vették. Juranics ezért többször meg is dorogálta, annál is inkább, mert neki is nehezebbre esett a hét óra előtti bejárás.

- Nekünk, akik a gyár közelében lakunk, - mondta bosszúsan - mint te meg én, példát kell mutatnunk és legalább tizenöt perccel előbb itt kell lennünk. Az az öt perc már nem sokat számít. Mit szóljon a Mészáros Pista, aki Dunakeszről jár be?

- Neki könnyű, ő úgyis másfél órát utazik. Neki öt perc az utazási idejének alig hat százalékát jelenti, de nekem, aki öt percre lakom, már száz százalékos többlet, - szemtelenkedett Maglódi.

Juranics dühöngött, de eltűrte a pimaszkodást. Egyik nap éppen hét előtt tizenöt perc volt, amikor Maglódi - akinek aznap sikerült időben felébrednie - besietett a gyár kapuján. Nem vette észre a fényképészt, akit édesanyja révén maga is jól ismert. Délben, az ebédnél egyik kollégája lépett hozzá.

- Gyere csak ide a nagy táblához! - mondta nevetve. - Ki van téve a képed.

Valóban az ebédlő bejáratánál elhelyezett táblán a késők és a tízperces mozgalom megszegői mellett egy nagy kép díszlett az alábbi felirattal: „És akik időben járnak dolgozni”. Maglódi a gyárba igyekvő csoport élén saját magát pillantotta meg, amint gyors léptekkel siet be a kapun. Úgy érezte ezt a lehetőséget nem hagyhatja ki. Megkereste főnökét és karon fogta.

- Gyere Karcsi bátyám, mutatok valamit, - mondta és az ebédlőbe vonszolta a meglepett Juranicsot.

- És még te szoktál engem piszkálni, hogy nem tartom be a tízperces mozgalmat, - mutatta a képet főnökének. - Engem, aki élen járok a mozgalomban.

Juranics először elképedt, azután káromkodott egyet, végül elnevette magát. A tízperces mozgalmat soha többé nem hozta neki szóba.

- Igen, ez egy jó munkahely, itt barátok között vagyok, - nyugtatgatta magát Maglódi. De érezte, hogy itt azért komolyabb dologról van szó. Juranics eltűrte a tréfát, a szemtelenkedést, de vajon most mit fog mondani vagy tenni, amikor esetleg az ő bőréről is szó van. Ahogy szedte a lábait lefelé a lépcsőn mindenféle rémtör-

ténet jutott eszébe azokról, akiket az ÁVH szabotázs vagy összeesküvés vádjával letartóztatott. Vajon itt nem fognak-e szabotázs után szimatolni.

Ahogy a műhely közelébe ért, már látta, mi a baj. A külső fal ép volt, csak az ablakok törtek ki. A kitört ablakokon át látta a belső épület falát, amely félig kidőlt. A tetőszerkezetet csak egy gerenda tartotta. A falakon égésnyomok látszottak.

Lihegve ért a műhely elé. Kisebb csoport állt ott és nézték a kis épületet. Ott állt Juranics, a rendészet vezetője, Szabó elvtárs, a gyár tűzoltóparancsnoka és egy ismeretlen, negyven év körüli ember, bőrkabátban és kalapban. Kissé távolabb egy másik csoport ácsorgott, két tűzoltó ketten a szomszéd műhelyből és Badics Gábor, akire reggel, távozáskor a műhelyt bízta.

Ahogy a csoporthoz ért, mindannyian feléje fordultak.

Juranics ránézett, majd az idegenhez fordult:

- Most, hogy Maglódi elvtárs itt van, meg szeretném ismételni, hogy ami itt történt, azért elsősorban én vagyok felelős. Meggyőződése, hogy Maglódi elvtárs nem követett el hibát, mert egyértelmű utasítást adott a műveletek végrehajtására.

Ismét Maglódira nézett:

- A robbanást az okozta, hogy Badics szaktárs (nem mondott elvtársat) a két liter oldószert tartalmazó üveget a rezsóra tette melegíteni. Milyen utasítást adott a megdermedt oldószer felmelegítésére?

- Leírtam a kisüzemi technológia munkamenetét, - mondta Maglódi megkönnyebbülve. Bement az éppen maradt helyiségbe, kivette az íróasztalából a technológiai leírást és odavitte Juranicshoz.

- Amint a negyedik oldal második bekezdésében látható, az előírás szerint az oldószeres üveget infravörös lámpával kell előmelegíteni. Itt van pontosan leírva: „negyed órán keresztül, két oldalról, két 100 wattos infravörös lámpával kell melegíteni, 20-20 centiméter távolságról”. Az is le van írva, hogy nyílt láng, illetve izzó test ebben az időben nem lehet a helyiségben.

- Juranics elégedetten bólintott. - Látja százados elvtárs, mondtam, hogy az utasítás egyértelmű volt.

Azzal átnyújtotta a leírást az idegennek, aki azonban csak egy pillantást vetett rá, majd visszaadta.

- Különben Badics szaktárs is elismerte, - folytatta Juranics, inkább Maglódinak magyarázatként - hogy eltért az utasítástól, mert

a felolvasztás nagyon lassú volt. Bekapcsolta a villanyrezsót és rátette az üveget. Amikor látta, hogy az megreped és az anyag kifolyva lángra lobban, megijedt és kiszaladt. Ahogy becsukta az ajtót, már a fal is ment utána.

- Szerencse, hogy nem nagyobb a kár. Azt a falat úgyis most akartuk lebontani, - tette hozzá és Lacira kacsintott.

A százados bólintott, morgott valami köszönésfélét és a rendész, valamint Juranics kíséretében elment.

- Tudja fiam, mekkora szerencséje volt? - fordult Maglódihoz a tűzoltóparancsnok. - Ha annak a fiúnak valami baja esik, vagy ha komolyabb berendezésekben esik kár, nem tudom, hogy ússza meg.

- De hát látta, hogy eltértek az utasításomtól! Én nem vagyok hibás. - tiltakozott Maglódi.

- Az a hibás, akit hibásnak akarnak találni. Így meg fogja úszni egy figyelmeztetéssel, a Badics gyerek pedig egy fegyelmivel. A falat le fogják bontani, - nevetett, majd cinikusan hozzátette, - mit számít ma eggyel több vagy eggyel kevesebb fal.

- Örüljön - fordult újra Maglódihoz, - hogy ilyen nagy szerencséje van. És - tette hozzá komolyan - hogy ilyen tisztességes főnöke van. Bizony, ritka dolog ez manapság, - morogta bólogatva, majd fejszoválvá elsétált.

Útitársak (1954)

A vonat lassan döcögött és meg-megállt, amitől az utasok időnként előre-hátra dülöngéltek, de ez nem zavarta a vagonban ülőket az ultizásban. Az sem zavarta a játszókat, hogy a döcögő személyvonat úgynevezett „marhavagonokból” álló szerelvény volt, azaz közönséges teherkocsikból, amelyekben a vagon hosszával párhuzamosan elhelyezett, támla nélküli padok képezték a nem igazán luxus szintet képviselő üléseket.

A parti résztvevői a Budapest közelében levő gyár Pestről kijáró, dolgozói voltak. Habár mindannyian többé-kevésbé vezető beosztásúak voltak, ezzel a vonattal közlekedtek. A vállalati kocsira - egy rozszant Tátra-Plán - csak az igazgatót, a vállalat főmérnökét és barátjukat a főtechnológust szállította. Bár azzal kényelmesebb volt az utazás, a vonatosok megszokták és nem vágytak a vállalati kocsira, amely egyébként egyszer elvesztette a jobb első kerekét. A gépkocsi vezetője egyszerre csak azt látta, hogy egy kerék gurul mellettük és csak nagy lélekjelenléttel sikerült a szomszédos mezőre kormányoznia az autót.

A játékot, ami tíz filléres alapon folyt, a játékosok bemonái tették szórakoztatóvá. A különböző tréfás megjegyzések persze már jól ismertek voltak és sűrűn ismétlődtek, de ez még jobban emelte a hangulatot. Köztudott ugyanis, hogy egy tréfás megjegyzés egyszer, vagy kétszer elmondva szórakoztató, harmadszorra, negyedszerre unalmas, ötödszörre bosszantó, de tizedszerre már egy szertartás része, amely hozzátartozik a játékhoz és a résztvevők hiányolják, ha nem hangzik el.

A hangadó Róth Jóska volt, a volt a gyár Kereskedelmi Osztályának vezetője. A „kereskedelmi” kifejezés inkább költői volt, mint valós, mivel ebben az időszakban az egész országban nem folyt kereskedelmi tevékenység, csak a megtermelt áruk elosztása. Az osztályra azonban mégis nagy szükség volt, mert feladata elsősorban az úgynevezett „anyag beszerzésre” terjedt ki, illetve inkább arra korlátozódott. Ez viszont nem kis fáradságot és utánjárást igényelt, mert az anyagellátás igencsak akadozott. Róth Jóska ötven körüli kereskedő ember volt, akinek minden szavát és gesztusát elsősorban a háború előtti ügynöki - „vigéci” - múltja határozta meg. Az ebben a korszakban szerzett összeköttetései viszont munkáját nagyon hatékonyan segítették és igen eredményessé tették.

Munkája során megszokta, hogy mindent teljes határozottsággal jelentsen ki, ha biztos volt benne, hogy igaz, ha nem. Emlékezetes esetként emlegették vitáját a főmérnökkel az egyik igazgatói értekezleten, ahol Róth átadta a már régen várt, nagy nehézségek árán beszerzett rozsdamentes acéllemezt. A főmérnök, aki kohász volt, nézegette, vizsgálgatta a lemezt, majd bosszúsán fordult Róthhoz: - Sajnálom Jóska, de ez nem rozsdamentes acél. - Róth Jóska vörös lett a dühtől. - Ez pedig az! Tudjátok, mennyi utánjárásomba került, amíg sikerült beszereznem? - Koncz Péter, a főmérnök szin-

tén ingerült lett. - De ha mondom, hogy ez nem rozsdamentes. Én csak értek hozzá! - Róth az asztalra csapott: - Már pedig ezt magától Weisz elvtárstól kaptam, aki harmincöt éve dolgozik a szakmában. Azt mondta, erre van szükségetek, ez 12/35-ös króm-nikkel rozsdamentes-acél lemez. - A főmérnök még dühösebben akart visszavágni, de hirtelen lecsillapodott és elnevette magát. - Sajnálom, Jóska, de akármit mondott Weisz elvtárs, ez nem rozsdamentes acél. Ez a lemez ugyanis rozsdás!

Róth Jóska az ulti-partikat is ellentmondást nem tűrő, fen-sőbbséges kijelentésekkel fűszerezte.

- Hagyd már abba a kártyák keverését! - szólt rá Sallai Pistára, a TMK - azaz a javító és telepfenntartó munkákat végző üzem vezetőjére.

(Az ipari zsargon ebben az időben rengeteg új szóval dagadott, mint például a MEO, azaz a bejövő és kimenő árukat vizsgáló Minőség Ellenőrzési Osztály, vagy az előbb említett TMK, azaz Tervszerű Megelőző Karbantartás, amelyek minden vállalat szervezetében egységesen megtalálhatók voltak és ugyanazt a funkciót látták el. A vezetők tekintetében is teljesen a szovjet elnevezéseket vették át: a vállalat feje még a legnagyobb gyárakban sem viselte a vezérigazgató, csak az igazgató címet, a műszaki vezérigazgató-helyettes címe főmérnök, a gazdasági igazgatóé főkönyvelő, a termelési igazgatóé fődiszpécser lett.)

- Már egészen felizzottak a keveréstől, - folytatta Róth. - Így égett le Gyöngyös is, - tette hozzá a szokásos, már kultikussá vált ulti mondást.

- Te pedig - fordult Pongó Gáborhoz, az elektromos méréseket végző csoport irányítójához, - ne szórakozz az én pénzemért! Miért nem lehetett előbb kijönni azzal a tők ásszal? Soha sincs ultija, ha a király helyett azt húzod le! Nem tudsz számolni, vagy azt hiszed, hogy tökből kilenc van egy pakliban? El kéne mennetek a Katona József utcába, a fuvarosok közé, akik forintos alapon játsszák az ulti; ott megtanulnátok, hogy kell játszani. Egy ilyen parti után kifizetnéd a félhavi fizetésedet.

Pongó Gábor sértődötten próbált tiltakozni, de nem találta meg a megfelelő szavakat, hogy kivédje a támadást. Amúgy is nehéz természetű ember volt, zömök, kövérekés, sörtehajú, aki állandó ki-sebbségi érzését azzal próbálta ellensúlyozni, hogy folyton piszkálódott másokkal, de sértődős természete miatt a legenyhébb megjegy-

zésre is felkapta a vizet. Igazi sündisznó természete volt, de a minden közelébe kerülőt összeszurkáló testben érzékeny mimóza lélek lakozott. Most sem tagadta meg önmagát, a kezében levő kártyát felemelte, mintha Róth arcába akarná vágni, majd lecsapta a padra és felugrott:

- Akkor játsszál magadban, vagy amivel akarsz! - Szavait egy félre nem érthető mozdulattal kísért félre nem érthető mondatral zárta, azután duzzogva átült egy másik padra főnöke, Csongrádiné mellé, aki csendesen olvasgatott valamit.

A harmincöt év körüli nő a kiemelt munkaskáderek prototípusa volt. Forrasztónőként dolgozott a nagy gyárban, ahol felfigyeltek szorgalmára, egyik napról a másikra kiemelték és az úgynevezett Műszaki Főiskolára küldték. Három év után mérnöki címmel hagyta el a főiskolát, amelynek hallgatói közül sok nagyvállalat igazgatója került ki. Ő azonban sohasem tudta bepótolni a középiskola hiányát és így beosztott mérnöként dolgozott tovább. Az elektromos vizsgáló laboratórium vezetője lett, de igazában csak a mindennapi rutint sajátította el, Pongó, aki jó műszerész volt, sokkal többet tudott nála és ezért lenézte ugyan, de nem bocsájtotta meg neki, hogy - különösen nő léte - a főnöke lett. Az őt ért sérelem hatására mégis az ő társaságát választotta, noha Csongrádinét többi kollégájánál is jobban utálta.

A parti harmadik résztvevője a vidéki vállalat fiatal laboratórium vezetője volt: Maglódi László. Még januárban került a vállalathoz áthelyezéssel, a kutatási témával együtt. Az áthelyezés önkéntes vállalkás alapján történt.

A Maglódi által irányított kutató csoportból csak a két betanított munkás, valamint a technikus került át a vidéki - eredetileg kohászati - kisüzembe. Az utóbbi - Garami Lajos, aki eddig nem kapott helyet a partiban - azonnal más beosztást kapott: üzemvezetővé nevezték ki a lemez-hengermű üzem élére. Az új feladatköréhez ugyan nem értett, de nem ez volt az első, felkészültségét meghaladó beosztása. Sovány, száraz, negyvenöt év körüli férfi volt, nagy szakmai tapasztalattal és még nagyobb munkásmozgalmi múlttal. Régebben magasabb beosztásban is volt, a nagyvállalat fődíszpécseri feladatkörét látta el, több-kevesebb sikerrel. A „több-kevesebből” a kevesebbről nem tehetett, annak inkább a körülmények, a nehézkes anyag-ellátás, az idős géppark, a dolgozók érdektelensége és nem utolsósorban az állandóan változó követelmény rendszer volt az oka.

Munkáját nagy lelkesedéssel végezte és annak eredménye az ő sikere volt. A feladat azonban meghaladta képességeit és főleg képzettségét. Másfél év után idegösszeroppanást kapott, depressziós lett és úgy látszott végleg vissza kell a munkától vonulnia. Ekkor azonban szerencsés balesetet szenvedett: otthoni szerelgetés közben 380 voltos áramütést kapott, ami letaglózta, mint az ökröt a vágóhídon. Összeesett, elvesztette az eszméletét és csak félóra múlva tért magához - egészségesen. Az orvosi vizsgálatok után, egy hét múlva újra munkába állt, éppen jókor ahhoz, hogy a kísérleti gyártásba bekapcsolódjék.

Üzemvezetői beosztásában tehát a szakmai hiányosságok nem zavarták, pótolta azt sokéves üzemi tapasztalata. Nem számolt azonban a helyismeret hiányából adódó hátránnyal és még kevésbé azzal az ellenszennvel, amellyel a kis vidéki gyár munkásai a fővárosból idekerült új vezetőséget fogadták. Azt tudomásul vették, hogy az igazgató pesti, hiszen ebben az időszakban csaknem mindenütt „idegenből” hozott új vezetőket a párt, de nem vették jónéven, hogy az alacsonyabb vezető beosztásokat nem helybéliek töltik be. Így Garaminak sok borsot törtek az orra alá, elsősorban azzal, hogy a nem mindig szakszerű utasításait szó szerint végrehajtották.

A vállalat új igazgatója, Balázs Ferenc - aki nem munkás-káder volt, hanem jól képzett gazdasági szakember a Tervhivatalból - hamar népszerű lett. Népszerűségét egyszerű úton szerezte meg: egy vállalati rendezvény alkalmával fogadásból versenyt ivott a TMK üzem helybéli - közismerten alkoholista - művezetőjével. A dolog úgy kezdődött, hogy Nagy Feri bácsi - kövérkés nagybajuszú, nehézjárású munkásember - egy-két kupica után, amelynek hatására az alkoholistáknál be szokott állni az állandó boldog önfeledtség állapota, odalépett az igazgatóhoz és a nagy zaj ellenére jól hallhatóan a fülébe ordította:

- Az anyád k. ...istenit druzsám, ma nem vagy igazgató, ma az asztal alá iszlak!

Az igazgató, aki egyébként a főmérnökön kívül senkivel sem tegeződött, átfogta az öreg vállát és ő is ordítva válaszolt:

- Jól van Feri bátyám, elfogadom a maga ajánlatát, de ha én iszom magát az asztal alá, többet nem fog velem semmiben ellenkezni.

Azzal paroláztak és Balázs igazgató tíz-tíz féldeci barackpálinkát rendelt. A nyolcadik után Nagy Feri bácsi lecsúszott a székről.

Balázs diadalmasan körülnézett, gyors mozdulattal felhajtotta a maradék két féldecit, majd egyenes, katonás léptekkel felment a lépcsőn, első-emeleti irodájába. Elvonszolta magát a heverőig végigvágódott rajta és csak másnap délben (szerencsére vasárnap volt) tért magához.

Az első főmérnök Trombitás Imre, nem tudott így beilleszkedni a vidéki dolgozók életébe. Magas, erős szemüveget viselő mogorva ember volt, aki magányosan és komoran sétált végig az üzemszéken. Szakmailag is gyenge volt, csak személyes kapcsolatai révén kapta ezt a beosztást. Rövid idő után az igazgatót behívták a járási pártbizottságra és tudtára adták: a dolgozók panaszkodnak, hogy a főmérnök nem köszön, ahogy végigmegegy az üzemszéken, nyilván lenézi a dolgozókat. Az igazgatónak kapóra jött a panasz; többször volt már nézeteltérése a főmérnökkel, aki maga is szeretett volna igazgató, méginkább igazgató-főmérnök lenni. Bement az minisztériumba és a gyár rövidesen új főmérnököt, egy jőnevű kohászt kapott, Koncz Pétert.

Koncz Péter módszere merőben eltért elődjétől. Minden reggel elindult helyettesével, a főtechnológussal ellenőrző körútjára, betért egymásután minden üzemszékbe (mindig ugyanabban a sorrendben), beszámoltatta a vezetőt, általában talált kifogásolni valót is, amiért alaposan lehordta, majd tovább ment a már ellenőrzött üzemszék vezetőjét is besorolva kíséretébe. Így, amire az utolsó állomásra, az anyagvizsgáló laboratóriumba érkezett, legalább hat ember kísérte.

Maglódi éppen azon gondolkodott, miközben felvette a lapokat, mibe fog belekötni ma a főmérnök.

- Mit mészol a lapok fölött. Gond nem játék! - kapta a letolást, a főmérnök helyett Róth Jóskától. Gyorsan bemondott egy ultit, amit azután nagy nehezen sikerült is megcsinálnia. De gondolatai nem itt jártak.

Az előző munkanapon, szombaton a munkaidő délig tartott. A vonat tizenkettő tízkor indult Pest felé, a következő csak fél ötkor. Tizenegykor leszólt a főtechnológus, hogy érkezett egy vagon feldolgozandó kohászati hulladék anyag, azonnal vizsgálják meg, mennyi a színesfém tartalma. A vagont csak akkor tartják ott, ha megfelelő, különben visszaküldik, mert magas a fekbér. Késő volt már, el akarta érni a vonatot, leküldte tehát az egyik laboránsát, vegyen mintát a vagonból. A kapott mintát gyors módszerrel, ciános

megömlesztéssel vizsgálva megállapította, hogy a fémtartalom alacsony. Közölte feletteseivel az eredményt és az utolsó pillanatban sikerült elérnie a vonatot. De nem volt igazán nyugodt, nem ellenőrizte ugyanis, hogyan történt a mintavétel.

Aggodalma nemhogy csitult volna, de csak nőttön-nőtt. Ez látszott is rajta és ahogy megérkezvén az állomásra szokás szerint betértek a vasúti „restibe” (amit akkoriban már „utasellátónak” neveztek) kollégái megjegyzést is tettek rá, mindenféle ilyenkor szokásos célzással fűszerezve.

És aggodalma valóban jogosnak bizonyult. Ahogy a lábát betette a laboratóriumba titkárnője aggodalmas arccal fogadta: - Legyen szíves, azonnal menjen az igazgatói irodába, Balázs elvtárs várja.

Ott már várta a vezetői trió: az igazgató, a főmérnök és a főtechnológus. Mindhárman bosszús arccal fogadták és az igazgató köszönésére nem is válaszolva azonnal a tárgyra tért:

- Tényleg megvizsgálták azt a vagon, vagy csak a hasukra ütöttek?

- Természetesen megvizsgáltuk, illetve magam vizsgáltam meg.

- Akkor legközelebb inkább mással elemeztessen, ha maga nem tud analizálni!

- Hogy vizsgáltad a fémtartalmat? - kérdezett közbe a főmérnök.

- Ciános gyors feltárással, - válaszolta Maglódi, - aki már látta, hogy nagy baj van. - Sürgős eredmény kértetek, - tette hozzá mentséget keresve.

- Sürgős eredményt, de jó eredményt, - vette át ismét a szót az igazgató. - Ez nem volt jó. Visszaküldtük a vagon, erre ők is megelemeztek. Itt a két vizsgálati eredmény. Nézze csak meg jól.

Átadta a papírt Maglódinak, aki azonnal látta, hogy a két - egymással jól egyező - párhuzamos vizsgálat eredménye szerint a vagon színesfém tartalma csaknem kétszerese a megengedett alsó értéknek. Először azt akarta mondani, nem tehet róla, biztosan rossz volt a mintavétel, de azután arra gondolt, talán a laboráns nem is tudja igazán, hogyan vegyen mintát.

- Sajnálom. Én vagyok a hibás, nem ellenőriztem a mintavételt. Nagyon siettem, mert sürgős volt. (Arról bölcsen hallgatott, hogy neki volt sürgös elérni a vonatot).

Az igazgató, aki éppen tovább akarta korholni, a beismerésre, meglepve elhallgatott, majd szelídebb hangnemben folytatta:

- Ez nagyon kellemetlen nekünk, alig tudtam kiengesztelni partnereinket. Nem is beszélve a költségekről. De mivel látom, hogy belátta a hibáját, most az egyszer elnézem. De megvonom a negyedévi prémiumát. Elmehet.

Maglódi kissé szédelegve lépett ki a folyosóra. Alig ért a külső ajtóhoz, amikor ismét nyílt az igazgatói iroda ajtaja és Koncz jött ki rajta.

- Ne menj el! Gyere be hozzám egy pillanatra.

Bementek a főmérnök irodájába.

- Foglalj helyet! - mondta Koncz, tőle szokatlan udvarias-sággal. - Iszol valamit?

- Nem köszönöm, - válaszolta Maglódi megilletődve.

- Helyes, munka közben ne igyunk. Nos, ez tényleg kellemetlen dolog volt, de helyesen jártál el, hogy vállaltad a hibát. Fogadj el tőlem egy jó tanácsot! Ha hibáztál vállald!

- Így lesz, - bólintott Maglódi. - Általában eddig is vállaltam, de ezentúl mindig így teszek.

- Helyes, - mondta a főmérnök komolyan. - És még egy jó tanács: sohase hagyd magad sürgetni! - Hogy lássad milyen őszintén mondom - még tőlem se hagyd magad sürgetni! - tette hozzá és huncutul elmosolyodott, - elvégre Pestről járunk ide mindketten; útitársak vagyunk!

- Így igaz! - hagyta helyben Maglódi, de magában hozzátette: „Csakhogy te a vállalati kocsin jársz le, én viszont marhavagonban!”

Katonaélet (1955)

Az alföldi kisváros tiszti klubjában éppen befejeződött a Budapestről érkezett író előadása. A művei alapján kevéssé ismert író József Attilával való kapcsolatáról beszélt. Előadása alapján azt

lehetett volna hinni, hogy Attila (így nevezte) tulajdonképpen neki köszönheti mindazt, amit az irodalom művelése során elért. Baráti biztatása, együttérzése és támogatása nélkül a nagy költő sohasem alkothatta volna meg halhatatlan verseit.

Az író emellett kitért a hazai irodalom és színművészet néhány alakjára is, bírálatában nem kímélve őket. Végül kifejezte elégedettségét a nagyszámú hallgatóság láttán.

- Már számos laktanyában vettem részt író-olvasó találkozón, de ilyen sok érdeklődővel még egyiken sem találkoztam, - jelentette ki elégedetten. - Kérem az elvtársakat, ha van kérdésük, tegyék fel!

A terem valóban tele volt, mert az ezredhez tartalékos tisztí továbbképzésre behívott századot teljes létszámban kivezenyelték az előadásra. Rajtuk kívül persze más katonai személy nem volt jelen. Mivel azonban a hozzászólásra, illetve kérdések feltevésére nem kaptak parancsot, a felszólításra egyetlen kéz sem emelkedett a magasba. Az előadó azonban nem sértődött meg. Nyilván tökéletes és minden kételetyt eleve eloszlató remek előadása hatásának tekintette és elégedetten távozott.

A tartalékos tisztek között Maglódi László tartalékos alhadnagy is jelen volt. Tisztí rangja elérésének útja rögös volt ugyan, de zavartalan. Kezdődött az egyetemi évek alatti elméleti katonai képzéssel. A képzés elég magas szintű volt, a legjobb tiszteket vezényelték az egyetem Katonai Tanszékére. Iskola parancsnokuk a hortysta hadseregben is szolgált régi tiszt volt. Háborús múltjáról azonban csak egyszer beszélt a gépfegyverek rejtett telepítésének oktatása során:

- És tényleg, ahogy vártuk, az oroszok semmit sem sejtve közeledtek balról. Mikor mintegy 50 méterre voltak, tüzet nyitottunk rájuk. - Majd hirtelen észbe kapva így fejezte be: - Csak úgy hullottak a németek.

Az elméleti kiképzés után az egyetemisták nyári katonai táborba vonultak be, ahol egy hónap alatt a katonai kiképzések alatt legálisan végrehajtható valamennyi kitolásban részesülhettek. A válogatott altisztí kiképző csoport ugyanis a szokásos és részükről természetes állóképesség növelő igénybevételeket különleges élvezettel és kárörömmel hajtatta végre az egyetemista „gyi gyerekkel”, akiket külön is utáltak azért, mert tudták, hogy néhány hónapos

kiképzés után az ő általuk kemény kiképzések során nehezen elértnél magasabb rangúak, tisztek lesznek.

A dunántúli tábort követő év nyarán Észak-Magyarországon vettek részt - már tartalékos tiszti - kiképzésben. Ez a kiképzés az előző évihez képest nyaralás volt. Itt légvédelmi-tüzér képzést kaptak és végre részt vehettek éleslövészetben is. A célpont egy repülőgép vontatta szélzsák - úgynevezett „buló” volt és a gyakorlatot a nyomjelzős lövedékek pályájának attól való távolsága alapján értékelték. A gyakorlat „kitűnő” értékelést kapott és a századparancsnok a lövészet végén elindult egy „wipponon”, hogy a repülőgépről leoldott szélzsákokat begyűjtse. Lógó orral tért vissza: a bulón egyetlen lyukat sem lehetett felfedezni.

Ezután a kiképzés után a hallgatók, akik közben az egyetemet is elvégezték, tiszti rangot kaptak. A tartalékos tiszteket viszont három-négy évenként újra behívták, hathetes, illetve három hónapos továbbképzésre. Így került Maglódi az előbb említett alföldi kisvárosba, abba az ezredbe, amely később az 1956-os forradalom alatt nevet szerzett magának.

Az ezred-felderítő főhadnagy vagány gyerek volt. A tartalékos tiszteknek tartott előadása során elmesélte, hogy az előző évi hadgyakorlaton azt a feladatot kapta, kémlelje ki az „ellenséges” hadosztály parancsnokságát. El is indult két katonával és szerencsájük is volt, mert sikerült egészen a hadosztályparancsnok sátraig észrevétlenül eljutniuk. „Éles helyzetben” tehát például háborúban a magas-rangú tisztet megköti és a frontvonalon keresztül hazaszállítják. Főhadnagyunk persze ezt nem merte megtenni, hanem amikor a vásznat felhasítva hátulról bemásztak a sátorba, vigyázz-ba vágta magát: - „Vezérőrnagy elvtárs, jelentem ellenséges felderítő vagyok. Mi most Önt foglyul ejtettük. Kérem, szíveskedjék követni, különben kénytelen leszek Önt megkötni!” - A tábornok arca vörös lett a dühtől és magából kikelve üvöltötte: - Menjen a p.....-ba..! - majd azonnal riadóztatott és a főhadnagy csapatának csak nagy ügyel-bajjal sikerült elkerülnie, hogy ne ők kerüljenek „fogságba”.

Az ezred tisztjei és katonái persze még nem sejtették a jövőt, amikor Maglódi alhadnagy és társai voltak ott továbbképzésen. A továbbképzésre behívott tisztek nagy része tartalékos politikai tiszt volt, és a létszámot csak néhány, más fegyvernemhez tartozóval egészítették ki - mint amilyen Maglódi is volt. Ezek a politikai tisztek főként a különböző politikai szerveknél dolgoztak, pártbizottság-

oknál, megyei, járási, városi tanácsoknál. Néhányan azonban maguktól vagy kényszer hatására visszatértek eredeti foglalkozásukhoz és újra fizikai dolgozók, lakatosok, esztergályosok, kohászok, villanszerelők lettek.

Az irodalmi előadás után az egész társaság, csaknem testületileg átvonult a város másik végén levő tiszti klubba. Tisztek lévén ugyanazok a jogok illették meg őket, mint a hivatásos tiszteket, tehát táncolhattak, ihattak, amennyit akartak. Csakhogy amíg a helyőrség hivatásos tiszteit ebben családjuk és baráti körük korlátozta, a tartalékos tisztek családjá messze volt és csak a magasabb - főleg politikai - beosztásúakat érdekelte, milyen minősítést kapnak a továbbképzés végén.

Maglódi László alhadnagy megvacsorázott, ivott valamennyit és jobb híján megnézett egy szovjet filmet. A film három magasrangú funkcionáriusról szólt, akik valaha jó barátok voltak és most elhatározták, hogy újra kirándulnak ifjúságuk színhelyére. A történetes valamivel kevésbé volt sablonos, mint a szokásos szovjet filmeké, így két-három tiszttársával végignézte és még éjfél előtt visszatért a közös hálótérembe. Gyorsan ágyba bújtt és hamar el is aludt.

Nem tudta, mennyit az idő, amikor hangos danászásra ébredt:

*„ Hej, de vasöntő gyerek, sose kesereg,
Ott van a ló, nagy a feje, búsul eleget... ”*

A nóta folytatódott és a „csapj föl öcsém vasöntőnek, a rézangyalát” toborzóval fejeződött be, majd újra kezdődött. Persze valamennyien felébredtek és egyesek bosszúsan, mások nevetve figyelték a magas, karcsú fiatalembert, Borocki János nevű volt politikai tisztet, aki feladva főhadnagyi rangját visszatért eredeti szakmájához.

A közönség egy darabig félig bosszankodva mulatott a szokatlan ébresztőn, végül egy századosi rangban levő szobatárs, civilben egyik megyei tanács elnöke, dühösen csirkefogónak nevezte Borockit és felszólította, hogy maradjon csendben. Borocki abbahagyta a nótázást és sértődött monológba kezdett:

- Valami g.....alak (itt a századost trágár hasonlattal illette) azt mondta, hogy én csirkefogó vagyok. Borocki kartárs nem csirkefogó! Borocki kartárs vasöntő! Nyalják ki a p.....mat (és itt ismét

trágárságok sora hangzott el) ... Én nem vagyok funkcionárius! Nyalják ki a p.....mat!...(ismételte az előbbi) Én azt csinálom, amit akarok. Én nem félek attól, mit szólnak hozzá a fejes elvtársak! Borocki kartárs vasöntő. Mert „Vasöntő gyerek ....jutott újra az eszébe és ismételte a nótát újra meg újra, amíg álomba nem szenderült. De előbb még megismételte: „Én nem vagyok funkcionárius, én azt csinálom, amit akarok!

Helycserék (1956)

Gyönyörű idő volt. Ebben az évben a vénasszonyok nyara egészen novemberig húzódott és a rövidesen beköszönteni szándékozó télnek még nyoma sem volt. Az emberek kiskabátban sétáltak az utcákon fel és alá.

Maglódi László elgondolkodva tolt a kerékpárját az Andrásy úton. (Néhány napja még Sztálin utat kellett volna mondanunk. Jelenlegi neve Magyar Ifjúság útja, de rövidesen Népköztársaság út lesz hosszú évekig, amíg vissza nem kapja régi nevét - ha nem is az eredeti Sugárút nevet.) A széles járdán ment, de mehetett volna az úttesten is, ahol gyalogosok mentek ide-oda. Az Oktogonnál befordult a nagykörútra a Duna felé. Villamosok helyett az úttesten itt is gyalogosok járkáltak. A tömeg össze-vissza hömpölygött, látszott, hogy mindenki élvezi a szokatlanul meleg őszi napot. Az Aradi utca sarkán kisebb csoportosulást pillantott meg. Közelebb ment és meglátta a lámpaoszlopra akasztott embert. Lila színű tréning ruhában volt és Maglódin kissé furcsa érzés vett erőt, amikor, észrevette, hogy az arca csaknem pont olyan lila, mint a ruhája. Ennek ellenére valahogy nem rázta meg a látvány, a mozdulatlan férfi inkább bábúnak tetszett, mint halottnak. Fehér papírlap volt rátűzve ezzel a szöveggel: „Így jár minden ávós!” A legtöbb ember csak közömbösen elment mellette, vagy irtózva megnézte, majd tovább ment, de voltak néhányan, akik megálltak és röhögtek, egy azonban odalépett a halotthoz és leköpte.

Maglódi még egy utcányit ment, a Duna felé, de meggondolta magát és visszafordult a Rákóczi út irányába. Pár száz métert gyalog ment, majd éppen fel akart ülni a kerékpárra, amikor ismerős hang szólította meg:

- Mi az, Maglódi elvtárs, már meg sem ismeri az egyszerű forradalmárokat?

Megfordult és barátját, Barna Györgyöt pillantotta meg. Katona nadrágot és bakancsot viselt, zubbony helyett azonban egy kissé kopott gyapjú pulóver volt rajta, azon nemzeti színű karszalag. Derűs hangulatban volt, kedvesen átölelte barátja vállát, de nem állhatta meg, hogy ne gúnyolódjék.

- Így lesznek az elsőből utolsók, az utolsókból első, a kommunistákból forradalmárok, a klerikálisokból párttagok, - mondtva nevetve.

- Látom a humorodat megőrizted, - válaszolta szintén nevetve Maglódi. - De - nem azért, mintha megsértődtem volna - hadd pontosítsak: az útkereső klerikálisokból párttagok és a legelvakultabb kommunistákból forradalmárok. Egyébként pedig, bár már én is párttag lettem, magam is egyetértek a forradalmatokkal. Ha valaki, hát én igazán nem rajongok az oroszokért, nincs is miért. Tudod, hogy az apám... De nem szeretem, ha emberek lógnak a lámpavasakon, - fejezte be elkomolyodva.

- Látom, nem vagy túl humoros kedvedben, - válaszolta Barna, szintén elkomolyodva. - Pedig a humor az egyetlen, dolog, amitől az ember ember marad. Engem legalább is ez segített át azokon a napokon, amikor mindenben csalódnom kellett és mindenki cserbenhagyott.

- Hát ez azért kis túlzás, - mondta kissé sértődötten Maglódi. - Voltak barátaid, akik melletted álltak és megtették, amit tehettek. Ki szerzett neked állást a kórházban?! Egy kommunista. És azért mások sem tagadtak meg.

- Jó, jó, ne haragudj. Persze, hogy nem felejtettem el, kik álltak mellettem. Elsősorban te, de mások is. Ne hidd, hogy most, amikor fordult a kocka, már nem vagyok hálás. De hadd pontosítsak én is: Ki is szerzett nekem állást? Egy volt kommunista, Tóth Bálint elvtárs, őt ugyanis szintén letartóztatták.

- Az igaz, - vágott vissza Maglódi, - De kiengedték, rehabilitálták és most újra magas pártfunkcióban van. Illetve, mit is mondok? - nevetett cinikusan. - Ki tudja, ki van most magas pártfunkció-

ban. Talán te! Különben hol a puskád? Micsoda forradalmár az, akinek még fegyvere sincs?

- Na, elég legyen a gúnyolódásból, mert letartóztatlak, - nevetett Barna is. - Vannak azért olyan forradalmárok, akik nem járkálnak fegyverrel. Én is ilyen vagyok. Én ott voltam mindenütt, a lövöldözéseknél is, de fegyverem nem volt, - tette hozzá elkomorlyodva. - Viszont, mint egészségügyinek jó hasznomat vették. Mégis jó volt, hogy bekerülhettem a kórházba.

- Nem tudom, helyes-e, hogy belekeveredsz a dolgokba. Valahogy nem tudom elképzelni, hogy részt veszel a harcokban. Miért csinálod, bosszúból? Meg akarod torolni a sérelmeidet?

- Az az igazság, hogy, ha a forradalom akkor tör ki, amikor kirúgtak az egyetemről, biztos, hogy én is harcoltam volna. Az egyetemre különben visszamehetek. Januárban keresztfélévvel folytathatom, - mondta közbevetőleg. - Amikor kitört a forradalom, egészen megrészegültem az örömtől. Eleinte még minden olyan világos volt, olyan szép. Mindenki lelkes volt, mindenki szerette a másikat. Azután jöttek a kis csalódások. Nézeteltérések, viták. Mit csináljunk majd a kommunistákkal. Nagyrészt értelmes vélemények voltak, de egyesek mintha megőrültek volna. Azután szinte egyik óráról a másikra különféle gyanús elemek jöttek, csavargók, alkoholisták, köztörvényesek. Engem azonban igazán az döbbsentett meg, amikor egyesek elkezdtek zsidózni. És nem is akármilyen primitív emberek. Persze nem engem. Rólam nem tudták. Tudom, hogy a kommunisták között sokan voltak a zsidók, de hát ez érthető a háború utáni fordulatnál. Lehet, hogy én erre túlérzékeny vagyok, orvosi nyelven szólva allergiás. De nem szeretem, ha a zsidókat zsidják! Mint ahogy azt sem szeretem - egyetértve veled - hogy emberek lógnak a lámpavason.

Barna elhallgatott. Így mentek egymás mellett, lehajtott fejjel, anélkül, hogy egy szót is szóltak volna. Amikor a Rákóczi úthoz értek, jobbra fordultak, a Duna felé. Kereszteték a kiskörutat, amelynek neve pillanatnyilag kétes volt. Mindenesetre lekerültek az utcasarkokról a Tolbuhin marsall nevét viselő táblák. A híd előtt megálltak.

Barna Gyuri újra elkezdett beszélni:

- Ha az apám élne, biztosan tudna valami bölcs megoldást ajánlani. Bár az sem biztos. Sajnos - te is tudod - alig engedték ki tavalyelőtt, azonnal megbetegedett és meghalt. Bár sohasem panaszo-

kodott, sohasem gyűlölködött, mindig úgy éreztem, hogy elvesztette a belső tartását. Elvesztette a hitét, bizalmát, reményét. Nem tudott már semminek örülni, senkiben sem bízni. Azt hiszem, ebbe is halt bele, nem a betegségségébe.

Maglódi éppen válaszolni akart, amikor a szeme megakadt egy ismerős alakon. Az illető a fővárosi villamos vezető, illetve kalauzok jellegzetes egyenruháját viselte, karján nemzeti színű karszalaggal. Nem volt a vállán puska, de a kezében kézigránátot szorongatott. Éppen egy arra haladó nyitott, karszalagos fegyvereseket szállító, tehergépkocsit állított meg, elébük állva magasra tartott kézzel, illetve kézigránáttal. Balog Béla volt, akivel elemibe jártak együtt. Balog Béla szegény, úgynevezett „lumpen proletár” családból, származott, azaz ilyen családban nőtt fel. Maglódi tőle hallotta először az „átkozott burzsuj” kifejezést, amit akkor nem is igen értett.

- Nézd csak ki van ott! - fogta meg Barna Gyuri karját és erőszakkal abba az irányba fordította.

Barna odafordult, éppen időben, hogy lássa amint Balog Béla, fenyegetően hadonászva a kézigránáttal, elveszi a papírokat az egyik fegyverestől, megnézi, majd visszaadja. Mintha megérezné, hogy nézik, feléjük fordult.

- Szevasztok srácok! - kiáltott rájuk vidáman, majd továbbot intett a kocsinak, amely el is hajtott. Azután odajött hozzájuk és kezét rázott velük.

- Tudjátok, muszáj ellenőrizni a kocsikat. Még sok ávós és kommunista szaladgál közöttünk. Mentik az irhájukat, várják, hogy a ruszkek közbelépjenek.

- Arra ugyan várhatnak! - mondta Maglódi és Barna egyszerre. Nevetve egymásra néztek, majd Maglódi fejezte be a mondatot: - Nem fognak közbeavatkozni, nem vállalhatják az agresszor szerepet a nemzetközi közvélemény előtt.

- Hű, de szépen mondtátok, - gúnyolódott Balog. - Ti se menjetek politikusnak! Én már összeszedtem néhány fülest. Az oroszok csapatokat vonnak össze Érd körül és a pesti oldalon is. Ne higgyetek az amcsiknak, rövidesen jön a nemulass! Én is elkezdtem már készülni, nemsokára talonba teszem ezeket, - mutatott a karszalagra és a kézigránára - és megkeresem a haverjaimat a másik oldalon. Ez különben egy gyakorló gránát, nem éles, - tette hozzá röhögve, - majd hüllye leszek felrobbanni.

- Te tulajdonképpen melyik oldalon állsz? - kérdezte Maglódi, akit bosszantott Balog cinizmusa.

- Itt is, meg ott is, - vigyorgott Balog.

- Úgy tudtam te is kommunista vagy, illetve voltál. Neked nincsenek elveid? - dühödött fel Barna.

- Itt vagy ott, mindegy, - válaszolta komolyan Balog Béla. - Én a nép közé tartozom és mindig ott a helyem, ahol a nép van. Én vagyok a nép! Na szevasztok, nekem nincs időm veletek filozofálni. Megyek és igazoltatom azt a kocsit, az nagyon gyanús, - mutatott egy közeledő teherautóra és elindult az út közepe felé.

- És mi lesz holnap, ha visszajönnek az ávosok, - tréfálkozott Maglódi, aki nem vette komolyan Balog jóslatait. - Akkor majd azok fognak igazoltatni téged.

- Akkor is én fogok igazoltatni, - válaszolta Balog Béla és felemelt kézigránátjával „Allj!”-t intett a kocsinak.

A két fiatalember elindult Buda felé.

- Látod, erről van szó, - kesergett Barna. - Ez az elvtelen csöcselék mindenütt ott van, mindig az élen jár a hőbörgésben és ordítózásban és isten legyen ahhoz irgalmas, aki éppen a kezükbe kerül, akármelyik oldalon áll is.

- Az az igazság, hogy én is ettől félek - mondta Maglódi gondterhelten. - Lehet, hogy számomra nincs visszaút, mert már nemcsak arról van szó, ki volt ávos, hanem már azt kezdik firtatni, ki volt kommunista, illetve párttag, bár a kettő nem teljesen azonos.

- Ez ostobaság, - hurrogta le Barna György, akit eddigi balsorsa sem tudott kikökönteni teljesen született optimizmusából. - A forradalmat a kommunisták kezdték és még mindig Nagy Imre a miniszterelnök. És mindenütt ott vannak a munkástanácsok. Különbösen, - tette hozzá büszkén, - nem is mondtam még, hogy a kórházban engem választottak a munkástanács elnökévé.

- Akkor meg te leszel bajban, ha Balog Bélának tényleg igaza van és visszajönnek az oroszok, - amit nem hiszek és igazából nem is kívánok, - mondta Maglódi. Tréfának szánta, de a hangjában volt valami, ami úgy hangzott, mintha félig-meddig komolyan gondolná, amit mond. - És akkor megint jöhetsz hozzám a kommunistához, - tette hozzá nevetve.

- Azt már nem fogom megvárni, - válaszolta Barna, ugyan csak félig tréfásan, félig komolyan. - Nekem elég volt, hogy ártatlanul meghurcoltak, kirúgtak az egyetemről. Nem fogom hagyni le-

csukatni magam. Akkor lelécelek, addig, amíg a határok nyitva vannak. De nem hiszem, hogy erre sor kerülhet, - mondta bizakodóan.

Maglódiék lakása felé közeledtek, amikor az utca másik oldalán egy integető alakra lettek figyelmesek. Magas, szakállas férfi volt, overállban, karján a nemzeti színű szalag.

- Mérnök úr! Maglódi mérnök úr! - kiáltotta a férfi és elindult feléjük az úttesten keresztül.

- Ez Töröcsik, a vállalati sofőr, - mondta Maglódi. - Jónapot, Töröcsik szaktárs, vagy inkább Töröcsik urat kell mondani? - viccelődött Maglódi, aki láthatólag szinte baráti viszonyban volt az illetővel.

- Nekem jó a szaktárs is, - mondta Töröcsik, - de azért ne viccelődjön így másokkal, mert lehet, hogy rossznéven veszik. Nekem is komoly mondanivalóm van. Mond magának valamit az a név, hogy Piroska János?

- Persze, a szomszéd telken lakik egy putriban. Mindig mindenkit feljelent. Minket is már többször feljelentett a tanácsnál. Miért, mi van vele.

- Bent ültem a munkástanács irodájában, mert megkértek ügyeljek, amíg mindenki ebédel. Akkor jelent meg ez a Piroska, vadászkalappal a fején. Azt mondta, bejelentést akar tenni Maglódi mérnökék ellen, akik a nép ellenségei, régi kommunisták. Az ilyenek nagy lakásban dőzsölnek, amíg ő, a forradalmár, a kommunisták miatt egy ólban kényszerül lakni. Kéri a munkástanácsot, telepítsék ki magukat és a lakásukat adják át a forradalom híveinek. Amíg beszélt, dőlt belőle a pálinka szaga. Előbb el akartam küldeni, de jobbnak láttam, hogy közöljem vele, a kérését tudomásul vettük. Hát csak ezt akartam mondani mérnök úr és javaslom, vigyázzon, mert ezt az embert csak ideig-óráig tudtam megnyugtatni, ez nem fogja abbahagyni.

Maglódi megköszönte Töröcsik jóindulatát, majd amikor az elment rezignáltan fordult barátjához.

- Azt hiszem én már választ kaptam arra kérdésre, hogyan viszonyuljak a forradalomhoz, akár tetszik nekem, akár nem. Neki - már a forradalomnak - úgy látszik, én nem tetszem. Lehet, drukkolnom kell, hogy Balog Bélának legyen igaza?

- Ne keseredj el, ez csak a csőcselék hangja. A dolgok rendeződni fognak. Senkinek nem lehet bántódása, aki nem tett valami rosszat.

- Ezt elhiszem, ez egy nagy igazság, ezt fogja mindenki hangoztatni, akár győz a forradalom, akár leverik, - válaszolta Maglódi szomorúan, - csak azt kell még majd eldönteni, mi volt a rossz és mi nem. És ez attól függ, ki lesz az, aki eldönti, mi a rossz. Lehet, hogy igaza van Balog Bélának: akármerre dőlnek el a dolgok, akkor is ő fog igazoltatni.

... minden csendes (1958)

- Sikerült valamit kisütnöd? - kérdezte Kozák Imre kollégáját, Maglódi Lászlót, ahogy végigment a laboratóriumnak kinevezett előszobán.

- Talán nyomon vagyok, - válaszolta Maglódi és bizakodva szemlélte az oszcilloszkópon kirajzolódó görbét, amely lassan, de jól követhetően változott, amint a berendezés ide-oda forgatta az alkatrész tengelyét. - Látszik, hogy a zavar az érintkezési helyek átmeneti ellenállásának függvénye.

- Le tudsz állni, vagy itt hagyhatod egy kis időre? - kérdezte Kozák. - Béla szólt, hogy gyűljünk össze öt percre.

- Leállok, - mondta Maglódi bosszúsan. - Úgyis változtatni akarok az elrendezésen, de még nem tudom, hogy fognak a műszerek elférni.

A hely igencsak szűkös volt és Maglódi, amikor felvették a kutatóintézetbe, először csalódott is volt emiatt. Valahogy másképpen képzelt egy kutatóintézetet: tágas világos termeket várt, amelyekben üvegfalal elválasztott laboratóriumokban halkan, elmélyülten tevékenykednek a hófehér köpenyes kutatók a korszerű műszerek, berendezések között.

A laboratóriumban kellemes, baráti légkör uralkodott. Mindenki tegeződött mindenkivel a műszerészekről a főosztály vezetőjéig, illetve nemenként történt a megkülönböztetés, a nők csak nőkkel, a férfiak csak férfiakkal tegeződtek. Ez abban az időben nem volt mindenütt természetes, sok helyen nemektől függetlenül is mindenki

tegeződött, ami azonban önmagában nem jelentette, hogy a kapcsolat ezáltal demokratikus volt. A tegeződés ellenére sok helyen nagyon is hierarchikus volt a szervezet és feudálisak a kapcsolatok.

A kellemes légkört sok tréfálkozás is kísérte. Tréfa tárgya lett Maglódi vizsgáló berendezése is, amihez mintegy fél méter átmérőjű 360°-os szögmérő is tartozott, ami az alkatrész elfordulásának szögét mutatta. Az egyik kolléganő meg is jegyezte: „Ez egy horoszkóp”. „Ez nem horoszkóp, hanem horográf, - ellenkezett Barkóczy Nagy Gábor, a laboratórium egyik legrégebbi tudományos munkatársa. - Nem látjátok a görbéket, amiket az oszcilloszkópra rajzol?” Így lett a berendezésből horográf és pedig elektronikus, mivel pedig az alkatrészt esetenként hőhatásnak is kitették, valaki elnevezte „elektronikus termo-horográfnek”. A laikus látogatóknak is így mutatta be mindenki, aki éppen kísérte őket, azok pedig nagy tisztelettel figyelték a szögmérő lassan oda-vissza forgó mutatóját és azzal párhuzamosan az oszcilloszkóp ernyőjén megjelenő görbe változásait, nem kisebb tisztelettel adózva a berendezés szép hosszú, rendkívül tudományosan hangzó nevének, ami mögött a jelenkor csúcstechnológiáját sejtették.

*

Amikor Maglódi László állást változtatott, már nagyjából lefutott - elektronikai szakkifejezéssel mondván lecsengett - a forradalmi láz. Az emberek egy része csalódottan beletörődött abba, hogy megváltoztassák a megváltozhatatlant. Nagyon sokan elhagyták az országot, az akkori hivatalos kifejezéssel élve „disszidáltak”, nagyobb részük nem annyira politikai okból, mint inkább szerencsét próbálva. A lakosság legnagyobb része pedig nem igazán törődött azzal, ami történt, még kevésbé azzal, mi történik a forradalom itthon maradt résztvevővel (a nem túl nagyszámú megtorlásról a legtöbben nem hallottak és nem is akartak hallani), inkább várakozással figyelték a politikai és gazdasági helyzet változásait, amelyek kétségtelenül kedvező irányt mutattak

Amikor az intézetben jelentkezett, az igazgató, nagy szakmai tapasztalattal és tudással, (emellett, nem utolsósorban, jelentős illegális kommunista múlttal, de - amint Maglódi utólag megállapította - nem túl nagy szervező készséggel és nem sok vezetői tulajdonsággal) rendelkező fizikus, először kissé bizalmatlan volt, de

azonnal nagyon kedves lett, amikor kiderült, hogy párttag. A forradalom után a régebbi párttagok közül sokan vonakodtak belépni a Magyar Dolgozók Pártja jogutódját képező MSZMP-be. Maglódi maga is az utolsó pillanatig habozott, végül is egy nappal a kitűzött véghatáridő előtt jelentkezett.

A zavaros politikai körülmények között igen kevés párttag volt található a munkaerő piacon, annál több politikailag megbízhatatlannak minősített került ki az utcára. Így nem csoda, hogy Maglódit, akinek tiszta politikai múltja mellett megfelelő szakképzettsége és elismert szakmai eredményei voltak, szívesen látták bárhol. (Jellemző, hogy az intézetben való elhelyezkedése után két héttel ajánlatot kapott egy kis gyár főmérnöki posztjára, amit azonban már nem tartott illendőnek elfogadni, azok után, hogy itt az intézetben megkapta a tudományos munkatárs címet.)

Arra a kérdésre, hogy miért hagyta ott régi munkahelyét, azt válaszolta, hogy unta már a hosszadalmas vidékre járást és koránkelest, ami csak részben volt igaz, mert inkább a régebbi igazgató diszsidálása után, nehezen találta meg a hangot annak szűklátókörű utódjával és nem is látott ott távolabbi perspektívát. Azonnal felvették és először egy újpesti főosztályra küldték, ahol - mint a személyzeti osztályvezető mondta - nem volt egyetlen párttag sem.

Amikor a beszélgetés során kiderült, hogy párttag, a főosztály vezetője, aki egyébként addig kollegiális kedvességgel fogadta, sajnálkozva közölte, hogy náluk nem ilyen szakmai gyakorlattal rendelkező munkatársra van szükség. Így került tudományos munkatársként egy másik főosztályra, illetve, ahogy ott nevezték a laboratóriumba, amelynek vezetője, Kenéz Gusztáv a tudományok kandidátusa, maga is tagja volt a pártnak.

Maglódi azonnal megmondta mindenkinek, hogy párttag, annak ellenére, hogy a személyzeti osztályon azt javasolták: ne tegye. És az ösztönesség bevált. Igaz, hogy eleinte egyesek húzódoztak a vele való vitatkozástól, de rövidesen kiismerték. Látták, hogy ellenvéleményüket, ami ebben az időszakban - alig néhány hónappal a forradalom után sok kérdésben volt - nyugodtan elmondhatják a jelenlétében, anélkül, hogy ezt tovább vinné. Így tudomásul vették, mint vitapartnert. A laboratóriumban egyébként nem ő volt az egyetlen párttag. A tizennyolc főből öten voltak, közöttük az intézet párttitkára - egy lakatos.

Ez az eset is mutatta, hogy maga a „párt” egyelőre erősen elszigetelődött. A lakosság nagy része, ha nem is ellenségesen, de tartózkodóan viszonyult a csökkent, de nem elhanyagolható létszámú párttaghoz. Ehhez az is nagymértékben hozzájárult, hogy a forradalmat nem magyarok, hanem külföldi erők verték le. A munkásőrségen kívül alig volt szervezett fegyveres alakulat, amelyik az egyébként kisszámú felfegyverzett forradalmárral szemben állt. Ez alóli kivételt az egyik délföldi gyalogezred jelentette, megmutatván, hogy az emberek sorsát és hovatartozását milyen mértékben befolyásolják a véletlenek.

(Állítólag úgy történt, hogy az ezred, a Honvédelmi Minisztériumból kapott utasításnak megfelelően menetalkozatban elindult Pest felé. A menetoszlop élén - az előírásnak megfelelően - az ezred felderítő tisztje haladt egy dzsipben, két kiskatonával.

A menetoszlop harci alakzatban vonult Budapest felé. Így haladtak át egy Pest környéki falun is. Az itt levő forradalmárok, illetve az akkori elnevezés szerint ellenforradalmárok - miért-miért nem - tüzet nyitottak az első kocsira és a felderítők egy percen belül halottak voltak. Közvetlenül a felderítő gépkocsi mögött haladt a légvédelmi géppuskával felszerelt wippon, amelyen többek között a főhadnagy öccse ült, mint újonc. Látva a felderítők (köztük saját testvérbátyja) halálát, a készenlétre beállított géppuskához ugrott, társai közreműködésével tüzet nyitott az ellenséges tüzfészekre és a légvédelmi géppuska hatalmas tűzerejével percek alatt megsemmisítette azt, leverve ebben a községben az „ellenforradalmat”. A tűzharc meghatározta az ezred helyét az 56-os eseményekben és a forradalom, vagy ellenforradalom leverése után megszerezte számára az elismerést, tisztjeinek pedig az előléptetést és kitüntetést.)

A kutatóintézet csak az ötvenes évek közepén, az iparosítási kampány vége felé alakult meg és így már nem jutott számára külön székhez. Azon a címen, hogy mint ipari kutatónak közvetlen kapcsolatot kell tartani a termelő üzemekkel, a főváros különböző pontjain, különböző gyárak területén szorítottak neki helyet. Az a labor, ahol Maglódi helyet kapott, egy gyár régi lakóépületből átalakított különálló telepén helyezkedett el. Az amúgy is alkalmatlan, lakószobákból kialakított részek már foglaltak voltak, így neki csak az illemhellyel összekötő folyosó jutott.

Kutatási témája rádiókészülékek egyes alkatrészei gyakori meghibásodásának kiküszöbölése lett. A hozzá szükséges felszerelést

sek beszerzésében nagy segítségére voltak az első munkahelyén, a nagyüzemben szerzett tapasztalatok. Jó kapcsolatai voltak a műhellyel és így hamar beszerezte mindazt, amire a kutatómunkához szüksége volt.

Rövid idő alatt sikerült is eredményeket felmutatnia, ami fontos volt, mert a híradástechnikai alkatrészeket gyártó vállalat fejlesztési laboratóriumának munkatársai nem nézték jó szemmel, hogy az ő termékeik minőségének javításával egy kutatóintézet foglalkozik. Úgy érezték - talán kissé jogosan is - hogy újdonsült szakembernek felcsapott laikusok kontárkodnak bele sokéves tapasztalatokon alapuló munkájukba. A kutatóintézet munkatársait nem partnerként, hanem riválisként kezelték, annak ellenére, hogy tudták, nem azok találták ki maguknak a kutatási témákat, hanem a minisztérium feladatterveit hajtják végre.

*

- Jössz már? - szólt be, illetve szólt ki a folyosóra Kiss Béla a párttitkár. - Mindenki már csak terád vár, - tette hozzá szemrehányóan.

- Máris, - szólt Maglódi és kikapcsolva a berendezést be ment az öltözőnek kinevezett szűk helyiségbe, ahol már ott szorongott a többi párttag. - Elnézést, de nem tudtam eddig abbahagyni, be kellett fejeznem a mérést.

- Ráérünk, - mondta a kedélyes, kövér Bauer Laci, aki közben jóízűen falatozta a zsebéből előhalászott szalámis zsömlét.

- Dehogyan érünk rá, - hördült fel a szintén jelenlevő főnök. - Mindenkinek megvan a dolga és nem is helyes ilyenkor tartani a pártcsoporthoz értekezletet. - Légy szíves Béla máskor munkaidő előtt vagy után tartsátok.

- Tartsuk, - kedélyeskedett ismét Bauer. - Vagy te kilépsz a pártból, főnök?

- Ne ízetlenkedj, Laci, - mordult rá Kiss. - Nagyon is komoly dologról van szó. Különben igazad van Kenéz elvtárs, de nem is szoktunk ilyenkor pártcsoporthoz tartani. - Ez egy rendkívüli eset, fontos dolgokról kell beszámolnom, - tette hozzá kissé feszülten.

Kiss sovány ember volt, testalkatára azonban rácsófoló barátságos, csaknem jovialis természete. Régi szakmunkás volt és bár mélységesen hitt mindenben, amit a párt hirdetett, nem tekintette

ellenségnek az ellentétes véleményen lévőket. Álláspontja szilárd volt és megingathatatlan. Most azonban látszott, hogy zavarban van.

- Elvtársak, fontos dolgot kell bejelentenem. A bíróság meghozta az ítéletet Nagy Imre és társai ügyében. A legtöbb börtönbüntetést kaptak, de volt akit halálra ítélték. Így magát Nagy Imrét is. Az ítéletet végrehajtották.

A pártcsoport tagjai döbbsen csendben hallgattak.

- Jól értettem? Azt akarod mondani, hogy Nagy Imrét kivégezték? - kérdezte Maglódi hitetlenkedve. - Kétségtelenül hibázott, de végül is kényszerhelyzetben volt. Azonkívül a múltja ....

- Éppen erről van szó! - szakította félbe ingerülten Kiss. - Nem volt tapasztalatlan kezdő! Rá nem lehet azt mondani, hogy megfélemlítették. Egy politikusnak vállalnia kell a felelősséget azért, amit mond vagy tesz!

- De hát nem tehető felelőssé mindenért, ami az ellenforradalom alatt történt! - szólt közbe Bauer, abbahagyva a tízórai majszolását, tőle szokatlan komolysággal.

- Mindenért természetesen nem, - vágott közbe Kozák, aki legalább olyan mélységesen hitt pártja csallhatatlanságában, mint Kiss. - De milyen kommunista az, aki eltűri, hogy más kommunistákat üldözzenek vagy legyilkoljanak! És milyen kommunista miniszterelnök az, aki az ENSZ-hez fordul segítségért a Szovjetunióval szemben?

Kozák beszéd közben egyre indulatosabb lett, a végén egészen kivörösödött és a homlokán kidagadtak az erek. Maglódinak - aki még az egyetemről jól ismerte - eszébe jutott, hogy Kozák már akkor híres volt szélsőségesen pártszerű nézeteiről. Két évvel járt föllette és különben kiváló szakember volt. Még hallgató korában bekerült az egyik elméleti tanszékre és mint tanársegéd az ő laboratóriumi gyakorlatukat vezette. A különben rendkívül korrekt, becsületes és jóindulatú ember széles körben kétes hírnévre tett szert, amikor évfolyamával egy nagyüzemben tett gyárlátogatás után újságcikkben hívta fel a figyelmet a meglátogatott üzem biztonsági ellenőrzése - egy akkoriban fontos pártprogram szerinti „ébersége” - terén tapasztalt hiányosságokra. Később, amikor már végzett, hallotta, hogy Kozák az Államvédelmi Hatósághoz került, ahonnan örnagi rangban szerelt le ötvenhat után. Nyilván ez volt a magyarázata indulatosságának.

- Ez lehet a fő oka az ítéletnek, - fogalmazott óvatosan a főnök is, aki mindeddig nem folyt bele a vitába.

- Nagyon helyesen látod Kozák elvtárs, - kapaszkodott az utolsó mondatba a párttitkár. - Ez már gyakorlatilag hazaárulás volt. De nem azért jöttünk össze, hogy az okokat keressük. Az a feladatunk, hogy megfelelően felkészüljünk, mielőtt a déli hírekben is bemondják. Célszerű, ha mi tájékoztatjuk a többieket is.

Ezzel a pártcsoport feloszlott, annál is inkább, mert lassan elérkezett az ebéd ideje. Csaknem mindannyian átjártak a közeli gyárba és ott fogyasztották el a befizetett olcsó, de ízletesnek egyáltalán nem mondható ebédet. Maglódi úgy érezte, az átsétálás a legalkalmasabb pillanat a kivégzést szóbahozni. Bár Kozák is velük együtt ment, láthatólag elpárolgott belőle az indulat és úgy tűnt nem akar többet foglalkozni a kérdéssel.

- Nem hallgattátok a híreket? - kérdezte Maglódi közömbös hangon. - Kivégezték Nagy Imrét.

A többi kolléga - vele és Kozákkal együtt hatan voltak - meglepetten nézett rá, majd összenéztek, de véleményt egyik sem mondott, csak Lehocki Balázs, aki legrégebben dolgozott az intézetben, szólalt meg szárazon:

- Nem, még nem hallottuk, - mondta, de közben nem nézett Maglódira se senki másra.

Kiss délután újra összehívta a pártcsoportot.

- Mit mondtak a többiek? - kérdezte idegesen.

- Semmit, - felelt a többiek helyett is Kozák.

- Nem volt semmi vita, vagy vélemény? - hitetlenkedett a párttitkár.

- Semmi, - mondta Kozák kissé gúnyosan. - A Sipka szorosban minden csendes..

- Mi csendes? - kérdezte értetlenül Kiss.

- Imre az ismert festményre utal, - magyarázta Kenéz - amit Verescsagin az orosz-török háború egyik csatájáról festett.

Maglódi megpróbálta felidézni magának a képet: a fakó színekkel ábrázolt csatateret, a bulgáriai Sipka-szorosban, a szétszórtan heverő hullákkal. Bár cinikusnak találta, megértette Kozák megjegyzését

- Igen, itt is minden csendes, - mondta halkán, inkább saját magának.

AZ ÉLET MEGY TOVÁBB

Utazás vidékre (1961)

A vonat egy kissé lelassított ezen a szakaszon, mert kanyar következett. Kényelmes volt az utazás a fővárosból ebbe a fontos, gyorsan fejlődő ipari városba. Nem sokan utaztak, de azért a vagonok eléggé tele voltak. Személyvonat volt ugyan, de csak két helyen állt meg a városig, így az út alig egy óra hosszát tartott. A műbőr ülések kényelmesek voltak, mindössze néhányat nyújtak meg barbár utasok négyzet-alapú részeket vágva ki az ülésből, amelyek alatt kilátszott az afrik.

- Hát ez kemény nap volt, - mondta Maglódi kollégájának, Steiner Mátyásnak, fáradtan próbálkozva helyet keresni hátának a hazafelé tartó vonat ülése és a vonatablak között.

- Nekünk még csak-csak elment, de az üzemieknek! - válaszolta a másik cinikusan vigyorogva.

Steiner fiatalabb volt Maglódinál, nagydarab, inkább kövérkésnek, mint izmosnak látszó fiatalember. Mozgása kissé lomha volt, nem látszott rajta, hogy első osztályú kosárlabdás volt éveken keresztül. Leningrádban járt egyetemre, de a forradalom hírére hazautazott a Szovjetunióból és nem is ment többet vissza. Nem lehetett tudni, egyáltalában visszamehetett volna, vagy sem. Abban az időben sokan elkövették azt a hibát, hogy véleményüket nyíltan kimondták barátaik előtt, akik később nem mind mutakoztak őszinte barátnak. A kimondott szavak nem röppentek el, ahogy a közmondás alapján várható lett volna, hanem írássá váltak, az írások vonatkozásában azonban a közmondás igaznak bizonyult, azok ugyanis megmaradtak. Egyes írások a mai napig is.

Steiner Mátyás tehát nem ment vissza, de azért idehaza befejezte az egyetemet, a kutatóintézetbe került, ahol egy-kettőre fel is vették a pártba. Ebben nagy segítségére volt az a tény, hogy a Szovjetunióban tanult. Miután az ottani magatartásával kapcsolatos jelentés nem jutott el az Intézet pártszervezetéséig, a mérleg serpenyőjébe csak a leningrádi egyetem jutott. Ez pedig sokat nyomott a latba. Érvényesült a mondás: „Aki a Szentföldről érkezett az üdvözül.” Kutatási témája éppen kifutott, amikor Maglódinak segítségre lett szüksége a kutatási eredmények üzemésítéséhez. Örömmel vette

tudomásul, hogy Steinert mellé helyezték, az pedig ugyancsak örült, hogy szívesen fogadják, mert nem minden kutató vette jónéven az ilyesmit, sokan félték a konkurenciától. Így hát ketten jártak le vidékre az újonnan kidolgozott alkatrészgyártásnak bevezetése miatt.

A budapesti vállalat érintett munkatársai fanyalogva fogadták ugyan a kutatóintézet eredményeit és nem sok segítséget nyújtottak azok bevezetéséhez, de annál nagyobb aggodalommal figyelték a vidéki gyárak érdeklődését az eredmények iránt. A gyár fejlesztőit nem kis mértékben idegesítette, hogy az egyik vidéki nagyvállalat, amelyik eddig csak katonai témákkal foglalkozott, régebbi elnevezését megváltoztatta és az iparosításnak a közszükségleti cikkek irányába történő nyitásra vonatkozó párthatározat szellemében áttért a híradástechnikai termékek, közöttük az elektronikai alkatrészgyártására. Az idegesség, mint utólag kiderült, nem volt alaptalan. A gyár vezérigazgatója (ebben az időben a nagyobb vállalatoknál újra elkezdték használni a vezérigazgató címet és természetesen az alája rendelt főnökök igazgatói címet viselhettek) nagy befolyással rendelkezett: tagja volt a Párt központi bizottságának. Megengedhette magának, hogy azok közül a szakemberek közül, akiket politikai okokból - elsősorban a forradalomban viselt dolgaik miatt - elbocsátottak állásukból, kiválassza a legjobbakat és állást adjon nekik. Még hozzá nem is akármilyen állást. Jól megfizette őket és többet közülük vezetői beosztásba is helyezett. Így - talán anélkül, hogy ismerte volna - a helyi viszonyokra áttüntetve gyakorlatban alkalmazta a náci Göring birodalmi marsall állítólagos mondását: „...azt én döntöm el, hogy ki a zsidó”.

Az elektronikára való átállás fényesen sikerült. A gyár rövidesen elkezdte több elektronikai alkatrész gyártását és azzal egy időben rádió készülékekét is, majd engedély kért a minisztérium illetékes iparigazgatóságától, hogy elindíthassa televíziós készülékek kifejlesztését is. Természetesen kinevették. A TV készülékek kísérleti gyártását még a nagy szakmai múlttal rendelkező, nemzetközileg is elismert budapesti cég is csak nemrégén kezdte el. Hogy tudnának ezek TV-t gyártani ott a prérin? A vezérigazgató hazament. Néhány hét múlva vendégségbe hívta a minisztérium illetékes vezetőit. Az asztalon pedig ott állt és működött a gyár első televíziós készüléke.

És valóban, ez a vidéki vállalat is jelentkezett és igényt tartott a kutatási témák eredményeire, aminek következtében az egyes kutatóknak rendszeresen le kellett járni vidékre. Maglódinak ez nem

okozott nehézséget, hiszen éveken át naponta órákig utazott vonaton, más kollégái azonban igencsak nehezményezték, hogy napi munkájukat órákkal meg kell hosszabbítaniuk, gyakorlatilag minden ellenszolgáltatás nélkül. Járt ugyan napi harmincegy forint úgynevezett kiszállási költség, ez azonban még az étkezést is alig fedezte. A teljes harmincegy forintot azonban csak az kaphatta meg, aki legalább tizenkét órát töltött lakóhelyén kívül. Akinek a vonata csak tíz perccel - vagy akár egy perccel korábban futott be, mint a tizenkét órához szükséges időpont, meg kellett elégednie a fél napidíjjal, azaz tizenöt forint ötvennel.

A vidékre való járásnak azonban voltak jó oldalai is. A vidéki gyár illetékes vezetői és dolgozói szívesen fogadták a pesti mérnököket és nem tekintették őket riválisnak. Az ő riválisaik ugyanis a pesti gyár mérnökei és munkásai voltak. „Megmutatjuk, hogy mi is meg tudjuk csinálni” - volt a kimondatlan vagy éppen ki is mondott jelszó. Ezért a kutatók tanácsait szívesen fogadták és betartották a technológiai előírásokat is, ami nagy szó volt, mert az egész országban jellemző volt, hogy mindenki újítani, ésszerűsíteni, de mindenképpen változtatni akar az előírásokon, az újításért járó pénz miatt is, de legfőképpen azért, mert az gondolta, ő is van olyan okos, mint aki a technológiát kidolgozta. A kutatóintézet munkatársait inkább vendégeknek tekintették, akiket meghívtak a nem túl változatos, de jó, bőséges és főleg olcsó üzemi ebédre és akiknek szívesen mutogatták saját konstrukciójú (néha saját tákolmányú) felszereléseiket, eszközeiket. A tapasztalatátadást szívesen fogadták, mert tapasztalatcsereként tartották. A gyárba hetenként néha többször lelátogató kutatók is észrevették ezt és bölcsen maguk is úgy kezelték a kutatás bevezetését, tapintatosan kerülve minden fölényeskedést, mert ők is sok gyakorlati tapasztalatot szereztek a gyáriaktól.

A lejárás további előnye volt, hogy a munkát akkor hagyták abba, amikor akarták. Ebéd után általában már nem sok tennivaló akadt és így lehetőség nyílt a patinás kisváros nevezetességeinek, templomoknak, múzeumoknak, az óváros házainak és a város híres kastélyának megtekintésére a tizenkét órát meghaladó távollétet és a teljes harmincegy forint napidíjat biztosító vonat indulásáig.

*

Aznap a szokásos időben érkeztek. Szép, késő-tavaszi nap volt. A nap hétágra sütött, egy felhő sem volt az égen, a vonat sem késett. Szóval minden jól kezdődött. Szükség is volt rá, hogy jól folytatódjék, mert aznapra beszélték meg a gyáregység-vezetővel a kísérleti gyártás beindítását.

Az érkezés, a találkozás a gyári kollégákkal, az eredmények értékelése és a közös munka beindítása minden alkalommal teljesen azonos módon, mondhatnánk szinte rituális pontossággal zajlott le. A kutatókat megállították a portán, elkérték az igazolványukat, telefonáltak az üzembe, tudomásul vették, hogy a látogatás meg volt beszélve, kiállították a belépőket, megkérdezték nincs-e szükségük kísérőre, majd beengedték őket. Azok végigmentek a főútvonalon, a második keresztútnál (a gyárban ugyanis egész úthálózat volt kialakítva) balra fordultak, majd a harmadik utcánál jobbra és egyenesen a keresett üzemszék bejáratához értek. A bejáratnál már várta őket az üzemvezető és az egyik csoportvezető. Mire a gyáregység-vezető szobájába értek, már mindent tájékoztatást megkaptak az előző alkalommal elkészült kísérleti példányok vizsgálati eredményeiről.

Aznap is minden úgy kezdődött, mint eddig. Amikor azonban az üzem bejáratához értek, meglepve látták, hogy az üzemvezető helyett csak az egyik művezető, valamint a csoportvezető fogadja őket. Maglódi, bár meglepődött, nem mutatott meglepetést, nehogy a művezetőt megsértse, Steiner azonban nem volt ilyen tapintatos.

- Jó reggelt, Bauer elvtárs! Mi az, hogy maga jött elénk, és nem a főnök?

- Na, nem mintha, maga nem volna nekünk elég, - próbálta menteni a helyzetet Maglódi. - Csak már megszoktuk, hogy mindig ő jön.

A művezető zavartan mosolygott.

- Bereki elvtárs nagyon el van foglalva. A nagyfőnöknél, Lóránt elvtársnál, fontos értekezlet van, mi sem megyünk most be hozzá, csak, ha végeztek. Illetve én igen, mert máris vissza kell mennem nekem is. Addig Soltész szaktárs megmutatja az eredményeket.

Ezzel a művezető sietve távozott. Látszott, hogy nem annyira azért sietett, mert várták, inkább azért, hogy elkerülje az esetleges kellemetlen kérdéseket. Maglódiék azonban nem kérdeztek semmit, látták, hogy valami baj van. De nem is volt szükség a kérdezősködésre. Alig, hogy az ajtó becsukódott Bauer után, Soltész már kez-

dett is beszélni. Előbb azonban még egyszer az ajtóra nézett, biztosítandó, hogy becsukták és senki sem hallja, amit mond, majd ünnepélyes arccal a kutatók felé fordult.

- Nagy zűr van Maglódi elvtárs! A gyáregység nem tudta a tervét teljesíteni, - mondta fontoskodva, majd óvatosan körülnézve folytatta: - De nem ez az igazi baj, hanem az, hogy miért nem! Visszaküldtek egy egész műszer szállítmányt. A főnökök most beszélnek meg, mit mondjanak a vezérnek. - Majd hirtelen ijedten fordult feléjük. - De nehogy elmondják valakinek, amit meséltem!

Bementek a műhelybe, megnézték a kísérleti darabokat, megvizsgálták az eredményeket és elégedetten állapították meg, hogy nyugodtan elindíthatják a kísérleti gyártást. De nem tudták megbeszélni a munkamenetet az üzemvezető és Lóránt gyáregység-vezető nélkül. Így mindenféleképp beszélgettek, még a külpolitika is szóba került. Lassan telt az idő, csak nem akart már dél lenni. Az üzemvezető a művezetővel együtt visszajött ugyan, de elnézést kért, megint el kell menniük. Láthatólag nem akart semmit mondani.

Végre dél lett és Soltész megkönnyebbülten kísérte a vendégeket az ebédlőbe. Kiváltották a kiválasztott ételeket, tálcára tették és leültek az egyik asztalhoz. Alig kezdtek el enni, a nagy étkező ajtajában megjelent Lóránt alakja. De ez az ember nem ugyanaz volt, mint akit eddig ismertek. A régi Lóránt harminc év körüli nagytermetű, szálfagyenes férfi volt. Arcán mindig magabiztos, vagy talán inkább kissé öntelt mosoly lebegett. Ez a Lóránt persze ugyanolyan nagydarab ember volt, de valahogy mintha összeesett volna kissé. A járása is megváltozott, bizonytalan lett.

Ahogy belépett azonnal megpillantotta az ajtóhoz közeli asztalnál ülő vendégeket. Egy pillanatra megtorpant, elfordította az arcát, mintha úgy akarna tenni, nem vette őket észre, de pillanatnyi habozás után feléjük fordult és széles mosollyal odament az asztalukhoz. Ez a mosoly azonban nem a már jól ismert mosoly volt. Eltűnt belőle a magabiztosság. Ez a mosoly nem volt erőltetett, nem volt kényszeredett, vagy mesterkéltséggel, inkább keveréke valamilyen rezignált bánatnak, sértődöttségnek, belenyugvásnak és némi önironia is felfedezhető volt benne.

- Nagyon örülök, hogy találkozhattam veletek. Így módomban van elbúcsúzni. A kísérleti gyártást Mohai elvtárrsal, az új gyáregység-vezetővel kell majd megbeszélgetek. De nem lesz semmi fennakadás, már mindent ismer és minden ugyan úgy folytatódik.

Maglódi egy percig habozott, kérdezősködjön-e, de úgy döntött, ebben a helyzetben a jogos kíváncsiság hiánya még nagyobb udvariatlanság lenne.

- De hát miért mész el innen? - kérdezte.

- Mert el kell mennem, - válaszolta még mindig mosolyogva Lóránt. - Hibáztam és most bűnhődöm. Nem vizsgáltunk meg darabról darabra egy külföldről beérkezett alkatrész szállítmányt, csak a szokásos darabszámot, beépítettük és a vevő visszaküldte az egész tételt, mert talált a készülékek között néhány hibásat.

- Ki volt a vevő? - kottyantott közbe Steiner. - Csak nem a...

- De igen, a katonák, - mondta mosolyogva Lóránt. Úgy tűnt, hogy mosolya dühös és gúnyos volt. - Nem akarod megkérdezni, honnan érkeztek az alkatrészek? - kérdezte, keserű gúnnal a hangjában.

- Nem szükséges, tudjuk. Szovjet alkatrészek voltak, ott nemigen lehet reklamálni, - mondta Maglódi is gúnyosan. - De hát ezt a főnök is tudta!

- Ő is tudta. Én pedig elkövettem azt a hibát, hogy ezzel védekeztem. Enélkül talán megúsztam volna prémium megvonással. Ezzel felbőszítettem. Olyan dühös lett, hogy nem is ordított. Azonnali hatállyal áthelyezett a MEO-ba, csoportvezetőnek.

Steinert, aki fiatalabb volt a másik kettőnél felháborította az igazságtalanság.

- Hát hogy lehet az? Ez legalább négy beosztási szinttel alacsonyabb. Végül is nem tehetsz róla! Ez igazságtalanság!

- Az, de az elődöm is így járt, bár más miatt. Én is egyik napról a másikra lettem üzemvezetőből gyáregység-vezető. Nálunk már csak így megy ez. Egyszer fent, egyszer lent.

Azzal felállt az asztaltól és elindult. Két lépés után még visszafordult, mert rájött, hogy nem köszönt el.

- Na, szervusztok! - mondta rezignáltan. - Megyek és jelentkezem az új munkahelyemen.

*

- Szóval, mint mondtam, ez kemény nap volt, nekik első-sorban, de nekünk sem egy leányálom. - ismételte Maglódi Steiner Mátyásnak. - Ki tudja, hogy boldogulunk ezzel a Mohaival. - De ha

nem veszed rossznéven, felteszem a lábam az ülésre, amíg nem jön be más is a kupéba

Magyarok a németek között (1972)

- Ez egy kísértet-város, - mondta szállodai szobatársának, Tóth Pistának Maglódi, ahogy kikanyarodtak a Karl Marx - Alléra, Kelet-Berlin egyik legfontosabb útvonalára. - Itt egy lélek sincs, talán nem is lakik senki!

Valóban, az utcák teljesen kihaltak voltak. Maga az allé széles volt, impozáns épületekkel, kirakatokkal. Ezen az utcán nem látszott a kegyetlen, házról-házra folytatott ostrom nyoma. Impozáns volt, elegáns volt, de úgy tűnt, lakatlan. Igaz, dél körül járt az idő, vasárnap volt, de a budapesti forgalomhoz szokott magyarok számára elképzelhetetlen látványt nyújtottak a teljesen üres berlini utcák. Ez az üresség nem viszonylagos volt, hanem tényleges. Ameddig a szem ellátott az újjáépített széles sugárúton, egyetlen embert sem láttak.

Mindketten a Berlinben tartott elektronikai-alkatrész konferencia résztvevőiként voltak a német fővárosban. Aznap délelőtt érkeztek és alig, hogy bejelentkeztek, elindultak, hogy megtekintsék ezt a kétszeresen is frontvárost. Berlin megőrizte a második világháború pusztításának nyomasztó maradványait, a romos katedrálisból a Hitler bunkerét borító hulladék kupacig. De még ennél is nyomasztóbban hatottak a főváros közepének egyes utcái végén látható sűrű falak, befalazott ablakú házak illetve a szövetséges katonai ellenőrzőpontok, mint amilyen a híres „check point, Charlie” volt, amely nevét az ott szolgálatot teljesítő amerikai őrmesterről kapta, hirdetve, hogy a világháború még nem ért teljesen véget, csak éppen szünetel egy kicsit

- Itt tényleg nem jár senki, - válaszolta a másik. - Talán mindannyian a te előadásod meghallgatására készülnek.

Nevetve mentek tovább, abban a reményben, hogy majd csak találkoznak egy-egy járókelővel. És valóban, alig tíz perces séta után ez egyik mellékutcából kijött egy férfi és komótosan elindult feléjük.

- Mégis laknak Berlinben emberek! - örvendezett Tóth, de Maglódi lehűtötte:

- Az nem olyan biztos!. Ez az ember ugyanis nem berlini. Nem ismered? Ő Forgács Ferenc, a HVG klímalabor-vezetője. Szer-
vusz Feri, - folytatta, az új érkező felé fordulva. - Már azt hittük, idevalósi vagy. Mondd, arra sem látni németeket?

Kölcsönös üdvözlés és bemutatkozás után együtt sétáltak tovább a kihalt utcákon. Tovább mentek és egy idő múlva észlelték, hogy valódi, helybéli németek is kezdenek feltűnedezni az utcákon. Lassan sötétedni kezdett és kigyúltak a város fényei is. Az utcalám-
pák fényei mellett egyre több ablak világosodott ki és megállapíthat-
ták, hogy mégis élnek emberek ebben a városban is. Hirtelen egy magas üveges épület tűnt a szemükbe. Homlokzatán fényűságot pillantottak meg.

- Nézd csak, mit írnak ott? - mutatott Tóth Pista a fényúj-
ságra. Mindannyian odanézték és a gyorsan futó szövegben meglepe-
téssel olvasták a „prágai tavaszt” dicsőítő sorokat. Forgács elnevette
magát.

- Ne csodálkozzatok, az már Nyugat-Berlinben van.

- Az nem létezik, - tiltakozott Tóth Pista.

- Dehogynem, - nevetett újra Feri. - Nem látod mellette a
Stern fényreklámját? De nyugodjatok meg, itt is van olyan fényrek-
lám, amely jóformán csak Nyugat-Berlinből látható és az előbbivel
homlokegyenest ellenkező szövegeket nyomja. Ez már csak így van
itt, ezek egymást hülyítik. De menjünk már vissza a szállóba, - foly-
tatta, - én éhes vagyok.

Visszamentek az elegáns és abban az időben hipermodern-
nek számító Berolina szállóba. Hazafelé menet az S-Bahn Alexander
- Platznál levő állomásán meettek egy-egy „bockwurstot” (a szál-
lásköltségben ugyanis nem volt benne az étkezés, azt aapidíjból
kellett fedezni, amit viszont az olcsó német árucikkek megvételére
tartogattak) és felmentek a szobájukba.

Maglódi szobatársa Tóth Pista alkalmazott matematikus
volt, aki azzal örvendeztette meg hálótársát, hogy amikor az kijött a
fürdőszobából a szőnyeg közepén találta, félmeztelenül törökülés-

ben. Maglódi egy darabig elnézte, amint a szoba közepén jogagyakorlatokat folytat, majd lefeküdt és Tóth ütemes szuszogása közben álomba szenderült.

*

Noha a neve Nemzetközi Elektronikai Konferencia volt, a nyugati országokból csak elvétve voltak jelen szakemberek és csak kettő tartott közülük előadást. Annál több előadás hangzott el az úgynevezett szocialista országokból érkezett vendégek részéről. És - ahogy a magyar résztvevők is megállapították - az előadások általában igen magas színvonalúak voltak. Ezen persze nem lehetett csodálkozni, ezekből az országokból, legalábbis azok nagy részéből, alig lehetett kijutni a kapitalista országokban tartott konferenciákra. Ez alól talán csak a magyarországi és a lengyel mérnökök képeztek kivételt. Így az NDK, Szovjetunió és más hasonló helyzetben levő államok legjobb tudósai is örömmel vettek részt és szívesen tartottak itt előadást.

A konferenciát egyébként kitűnően megszervezték, az előadások óramű pontossággal követték egymást. A magyar résztvevőket külön meglepte az is, milyen szigorúan veszik a részvételt. Mindenütt, minden terem ajtajában (az előadások és viták ugyanis párhuzamosan, több szekcióban folytak) következetesen ellenőrizték, rendelkezik-e a bemenni szándékozó részvételi jeggyel. Annál nagyobb volt a meglepetésük, mert az előző este tartott bemutatkozó fogadásra az ment be aki akart, a kutya sem ellenőrizte a meghívókat. A szünetben Forgács Feri meg is jegyezte német partnerének, akivel az előbb hosszas szakmai vitát folytattak az integrálás jövőjéről:

- Bezzeg nálunk fordítva van! Egy fogadásra, főleg, ha anynyi és ilyen finom hideg-tál van az asztalon, odahaza nem engednének be meghívó nélkül. Az előadásoknál viszont senki nem ellenőrzi, ki ül be. Persze érthető. Mindenkit csak a saját előadása izgat, ki akar végighallgatni valamit, ami untatja?

A német kolléga feszélyezetten mosolygott. Nem válaszolt, de látszott az arcán a megdöbbenés. Maglódi is észrevette és gyorsan helyesbített:

- Persze a kollégám csak tréfál, nálunk is komolyan veszik az előadásokat. De az igaz, nálunk nem ilyen szigorú az ellenőrzés.

Majd magyarul odaszólt Forgácsnak:

- Fogd be a szád, ne rontsd a hírnevünket. Ezek mindent komolyan vesznek és nincs humorérzékük!

A németen látszott a megkönnyebbülés. Felszabadultan jót nevetett a vélt „tréfán”, aztán elkomolyodva hozzátette:

- Igen nálunk mindent túl szigorúan vesznek. Jobban kellene bízunk egymásban. - Hirtelen elhallgatott, kissé elvörösödött, mert már megbánta, hogy ilyen kritikai megjegyzés hagyta el a száját, zavartan körülnézett és gyorsan másra terelte a szót: - De azt hiszem, jobb lesz, ha sietünk, mert rövidesen a maga előadása jön, Herr Doktor.

Mire bementek a Maglódié előtti előadás, amelyet egy cseh (vagy szlovák, a magyar ember ezt sohasem tudhatja biztosan) kolléga tartott, már a vége felé járt. A fiatalember éppen akkor mutatott be egy mintegy tíz mérési pontból álló görbét és annak eredményeként levezetett egy egyenletet. További néhány perccel később be is fejezte az előadást.

Mielőtt a hozzászólásoknak teret nyitott volna, az elnöklő Heinrich professzor bosszúsan fordult az előadóhoz:

- De kolléga úr, honnan veszi a bátorságot, hogy ilyen kevés mérési eredményből ilyen messzemenő következtetést vonjon le?

A leforrázott csehszlovák mélyen elpirult, a kérdést feltenni szándékozók pedig sürgősen letettek ebbeli szándékukról. A fiatalember csak állt egy darabig, majd lehajtott fejjel elhagyta a dobogót.

Maglódi idegesen ment fel az előadói emelvényre. A cseh fiúnak valóban kevés mérési eredménye volt, de szokatlan volt, hogy az elnök ilyen határozottan és főleg nyíltan leértékelje az előadást. Noha az általa előadottak valóban megalapozottak voltak, (annál inkább, mert a már elfogadott doktori disszertációjának is részét képezték) aggódott, hogy ebben a légkörben esetleg kellemetlen kritikát kaphat. De kellemesen csalódott. Mondandója végén a professzor nemcsak udvariasan megköszönte az értékes előadást, de kihangsúlyozta annak jelentőségét és külön elismerését fejezte ki. Ezek után természetes volt, hogy a hozzászólók is megdicsérték az előadást és senki sem tett fel kínos kérdést, még az a szlovák kolléga is, aki előzőleg a szünetben kétségeit hangoztatta a témával kapcsolatban, csak szörmentén merte kritizálni.

- Nem is tudom, mivel érdemeltem ki ezt a rengeteg elismerést, - morfondírozott a szekcioulás befejeztével az előcsarnokban

Maglódi. - Meggyőződés, hogy volt jobb előadás is, mint az enyém, például azé a lengyelé, aki a kontaktusok elméletét fejtegette.

- Ne csodálkozz! - nevetett Forgács, aki már többször járt az NDK-ban és számos konferencián vett részt. - Anélkül, hogy le akarnám szólni az előadásodat, ki kell, hogy ábrándítsalak. Heinrich nem véletlenül dorongolta le azt a szerencsétlen csehet és nem csak az értéke alapján dicsérte annyira te előadásodat. Utálja a cseheket vagy lengyeleket, szereti a magyarokat. Háborús bajtársnak tekinti őket, míg az előbbieket ellenségnek.

- De hát ez örültség! - háborgott Gartner Viktor, az egyik gyár gyáregység-vezetője, aki zsidó származású létére hitt abban, hogy a második világháborút mindenütt egyformán értékeli. - Huszonöt évvel a háború után? Még ha katonák voltak is esetleg, be kell látniuk, hogy az a háború egy bomlott agyú tömeggyilkos műve volt és senki sem lehet büszke arra, hogy - ha mégannyira hősieen is - részt vett benne. És különben is, ma már ezek az országok egy táborba tartoznak, vége kell, hogy legyen közöttük mindenféle ellenségeskedésnek!

- Hogy lehetsz ilyen naiv? - gúnyolódott Forgács. - Vagy inkább vak! Azt látod talán, hogy a hasonló témákon dolgozó románok, vagy még inkább a csehszlovákok odajönnek hozzád és megbeszélkednek veled közös problémáitokat? Nem pajtás, egy lengyel talán, mert azok szeretik a magyarokat. „Lengyel, magyar, két jó-barát, együtt isszák egymás borát.” Mit gondolsz, miért piszkálta az a tót, pardon szlovák - Tóth az te vagy Pista - Maglódi Laci előadását? Mert utál minket.

- Tényleg, a csehszlovákok csak egymással puszognak. - gondolkodott el Tóth. - Meg a szovjetek.

- Azt hiszem, azok elsősorban azért, mert nem is tudnának beszélgetni. Csak oroszul értenek, - rosszmájúskodott Forgács. - Ami pedig a bajtársiasságot illeti, nem arról van szó, hogy büszkének lennének Hitlerre. Egyszerűen csak érzik, hogy a csehek, lengyelek gyűlölik őket...

- Meg az oroszok, - vágott közbe Gartner.

- Az oroszok nem mernek gyűlölni, nekik meg van tiltva, - mondta cinikusan Forgács. - Szóval a németek érzik, hogy azok gyűlölik és azt hiszik, hogy mi szeretjük őket. Mindenkit utálunk, akiről tudjuk, hogy haragszik ránk, különösen, ha oka van rá.

- És azt is tudomásul kell venni, hogy mindenki igyekszik saját maga előtt igazolni saját magát. De fejezzük be, mert itt jön a professzor, - mondta Maglódi.

Heinrich professzor egyenesen az ácsorgó magyarok csoportjához lépett, mindegyikkel kezét rázott, majd azonnal elmondta, mennyire tetszik neki Budapest.

- Tavaly nyaraltunk Magyarországon, Budapesten két hetet töltöttünk. Gyönyörű város, igazi világváros! - áradozott. - Nem olyan, mint, Berlin - mondta megvetően. - Ezek a kaszárnyaszerű házak. Persze mit várhat az ember a poroszoktól.

- Professzor úr nem porosz? - kockáztatta meg a kérdést Tóth.

- Természetesen nem, - mondta sértődötten Heinrich. - Én bajor vagyok. Ezek a poroszok száraz, humortalan gépemberek. Mi bajorok barátságos, kedélyes nép vagyunk. A poroszok. ... - elhallgatott, úgy látszott rájött, hogy túl sokat engedett meg magának.

- És a szászok? - kérdezősködött tovább Gartner, aki örömmel nyugtázta, hogy a felsőbbrendű német nép egyes nemzetei nincsenek egymásról jó véleménnyel.

- A kettő között vannak, - zárta le a vitát Heinrich professzor és gyorsan témát változtatva Maglódihoz fordult: - Ha legközelebb Németországban jár, feltétlenül látogasson meg, Herr Doktor, - mondta, tárcájából kivett egy névjegyet és átnyújtotta Maglódi Lászlónak. - Rajta van a címem. Beszéltem önről a családomnak és nagyon szeretnék megismerni.

- Köszönöm a megtiszteltetést, - hajolt meg Maglódi. - Feltétlenül élni fogok a lehetőséggel.

A professzor bólintott, egy percig hallgatott, mintha még várt volna valamit, azután mindenkivel kezét fogott és távozott.

- Ez azt várta, hogy te is hívd meg, - nevetett gúnyosan Forgács.

- Gondoltam rá én is, - vallotta be Maglódi. - Azt hiszem, illett volna.

- Meg ne tedd az istenért! - szólt rá csaknem kiáltva Forgács. - Már a nyáron ott nyaralna az egész család. Sok ilyen esetet tudok. Ezeknek a németeknek Magyarország a „nyugat”, a Balaton pedig a meleg-vízű Földközi-tenger. Van egy kollégám, az pár éve elfogadta egy német kolléga meghívását. Azóta minden nyáron beál-

lítanak hozzá a család különböző tagjai, barátaikkal, barátnőikkel, feleségükkel, szeretőikkel.

- Ezt azért nem tételezem fel a professzorról, de biztos, hogy szeretne velem, velünk, közelebbi kapcsolatot létesíteni, - mondta elgondolkozva Maglódi. - Erre pedig nekem nincs szükségem, udvariasság ide, udvariasság oda.

Visszasétáltak a közeli szállodába. A szálloda halljában összesetalálkoztak két német kollégával, akik ugyancsak az ő szekciójukba tartoztak és egyikük - Heinrich professzorhoz hasonlóan - elismerően hozzá is szólt Maglódi előadásához. Kiderült, hogy ők Lipséből jöttek a konferenciára és ők is a Hotel Berolinában laktak.

- Ha nincs az uraknak ellenére, meghívnanék önöket ide, a szálloda bárjába, - mondta az egyik, az idősebbik, akit Hans Müllernek hívtak.

Forgács és Maglódi elfogadták a meghívást, Tóth Pista azonban felment a szobájukba, mert már hiányolta a jógázás örömeit. Gartner szintén felment, mert utálta a németeket.

- Ezek irtották ki a nagyapámat, - szólt vissza távozóban, majd barátságosan a németekre mosolyogva így búcsúzott tőlük: - Dölgöljete meg! - és még egyszer feléjük biccentve felkacsázott a lépcsőn.

Azok négyen kerestek egy jó asztalt és kedélyes beszélgetésbe kezdtek. Először a konferenciát értékelték, majd a munkahelyükről kezdtek beszélgetni. A beszélgetést „snapsz” mellett folytatták. Rövidesen össze-tegeződtek. A tegeződést a magyarok ajánlották és a németek kis zavart habozás után, de láthatólag örömmel elfogadták a javaslatot. Akkor derült ki Forgácsék meglepetésére, hogy a két német, Hans Müller és doktor Erich Schönfeld eddig nem volt tegező viszonyban. Maglódi meg is kérdezte:

- Csak nem azért nem tegeződtök, mert te doktor vagy, Hans pedig nem?

A két német láthatólag nem jött zavarba a kérdéstől és egyszerre rázta meg a fejét. Müller hozzá is tette:

- Nem, nálunk ez már nem játszik szerepet! Egyébként is én vagyok a főnök, - tette hozzá, mintegy mentegetőzve.

További magyarázatot azonban nem adtak és a másik fél sem firtatta tovább a kérdést. Rövidesen elkezdtek vicceket mesélni és a németek harsányan derültek a szellemes magyar vicceken. A pikáns viccekről nemsokára áttértek politikaiakra. És a magyarok

egyszerre csak azt vették észre, hogy szinte megfagyott a levegő. A két német a magyar politikai viccek hallatára már nem nevetett harsányan, hanem kínosan mosolyogtak és nem mertek egymásra nézni. A harmadik vicc után Müller felállt, hogy WC-re menjen. Forgács is vele ment.

Ahogy elmentek, Schönfeld ijedten fordult Maglódihoz:

- Vigyázz Müllerrel, ez párttag!

- Na és? - kérdezte meglepve Maglódi. - Én is az vagyok.

- Dehát ezek a viccek....Schönfeld nem merte befejezni a mondatot.

- Ezek viccek és semmi közük ahhoz, párttag-e valaki vagy sem. A legjobb politikai vicceket a pártbizottságokon hall az ember. Feri - Herr Forgács - nem párttag, én pedig az vagyok. De azért nem kell, hogy féljen tőlem. Vagy talán te félsz tőlem? - fordult németül Forgácshoz, aki akkor tért vissza Müllerrel.

- Nem nagyon, azt hiszem és vagyok az erősebb, - nevetett a másik.

- De tényleg, nem félsz tőlem, mert én párttag vagyok? - erősködött Maglódi.

- Nincs miért, - felelt most már komolyan Forgács. - Én rendes ember vagyok és te ezt tudod is rólam. Vannak dolgok, amiről nem azonos a véleményünk, de ez közöttünk nem számít, mert én tudom, hogy te is rendes ember vagy. - Miért, ti nem vagytok rendes emberek mind a ketten? - fordult a németek felé.

Azok meglepve egymásra néztek, majd Müller elmosolyodott.

- De igen, mi mind a ketten rendes emberek vagyunk, - mondta és átölelte Schönfeld vállát. - Igaz Erich?

- Igaz Hans, - mondta Erich és ő is mosolygott. - Rendes emberek vagyunk.

*

- Azt hiszem két németet már sikerült megtanítani arra, hogyan becsüljék meg egymást, - mondta Forgács a repülőtéren három nappal később Maglódinak, visszaemlékezve az esetre.

- Hát azt a kettőt talán sikerült, de mi van a többivel? Jól éreztem itt magamat, de nem szeretnék itt élni. Örülök, hogy már megyünk hazafelé, - válaszolt Maglódi, miközben a repülőtéren fi-

nánc, útlevelének gondos tanulmányozása után udvariasan azt mondta: „Bitte Verzeihung (elnézést kérek) Herr Doktor! - és olyan keményen tapogatta végig nadrágszárát, hogy majdnem feljajdult, amikor a keze megmarkolta legérzékenyebb testrészét.

Beszélgetés erről, arról (1978)

- Már elég régen beszélgettünk, - mondta Barna György kényelmesen elnyújtózva a karosszéken. - Éppen itt az ideje, hogy egyszer alaposan átbeszéljük, mi is történt idehaza, amióta elhagytam az országot.

- Na, most végre színt vallottál! - kiáltott fel diadalmasan Maglódi László. - Nem úgy kellett volna kérdezned: „mi is történt nálatok”? - Most kiderült, te nem is hagytad el az országot, csak egy időre külföldre távoztál.

- Hát!...van benne valami, - ismerte el a másik kissé zavar-tan. - Tulajdonképpen mindig úgy éreztem, hogy ideiglenesen tartózkodom odakint. - hirtelen elnevette magát. - Mint itt a szovjet csapatok.

- Látom, még van érzéked a hazai humor iránt, - nevetett házigazdája is.

(A beszélgetés ugyanis Maglódiék lakásán, Budapesten folyt, nem úgy, mint az eddigi angliai, illetve amerikai találkozásaik során.)

- Azt hitted, néhány évi távollét alatt mindent elfelejtek, ami magyar? - kérdezte kissé keserűen Barna.

- Volt az több is, mint néhány év. - helyesbített Maglódi. - De azért nem panaszkodhatsz. Jó párszor meglátogatlak odakint, úgy, hogy tulajdonképpen képen vagy.

- Hogy hol vagyok? - kérdezte értetlenül a vendég.

- Azt viszont látom, magyarul már nem értesz. - gúnyolódott a barátja. - Azt jelenti magyarul, hogy jól tájékozott vagy mindenről.

- Hát lehet, hogy „újmagyarul” már nem értek! Egyébként hálás is vagyok neked, hogy tiltás ellenére többször is felkerestél. De beszélgetéseink rövidek voltak, mivel hivatalos úton voltál és más dolgod volt. A beszélgetések pedig főleg inkább személyes jellegű ügyekről szóltak. Sajnos értesülni valamiről, vagy benne élni nem ugyanaz.

- Mindenesetre, szerencsére én már viszonylag korán kiutazhattam és odakint találkozhattunk – bólintott Maglódi. – Az ötvenes években senki sem hitte volna el, ha azt mondom, jövő héten Franciaországba utazom. A határok még a szocialista országok között is szinte hermetikusan voltak lezárva.

- Ez nekem is ismerős – mosolygott a vendég.

- Eszembe jutott, egy jellemző eset – folytatta Maglódi. - Valamikor 1954-ben vagy 55-ben történt, hogy kollégám, aki a vidéki gyár laboratórium vezetői posztján engem követett, sírógörcsöt kapott az igazgató előszobájában, mert az nem engedte el Csehszlovákiába.

Zolinak ugyanis hobbija, illetve inkább szenvedélye a sziklamászás volt. Szombaton már hegymászó felszereléssel jött be a munkahelyére, délben egyenesen a tett színhelyére indult és útja közvetlenül a kiválasztott sziklához vezetett.

Sok sziklát megmászott Furulyás Zoli és álmaiban mindig újabb és meredekebb sziklákra vágyott. És akkor értesítették, hogy az egyesület, amelyiknek kereteiben mászta a sziklákat, részt vehet egy szlovákiai hegymászó túrán. Ahogy beérkezett a gyárba, egyenesen az igazgatói irodába rohant. A titkárnő türelemre intette: az igazgató elvtárs telefonon beszél. Zoli leült és várt. Az igazgató szobájából ingerült beszéd hallatszott; nyilvánvaló volt, hogy valakivel hevesen vitatkozik. Pár perc múlva kicsapódott az ajtó és Balázs, az igazgató kivörösödve kilépett és megállt a párnázott kettős ajtó közt.

- Gizi, azonnal hívja fel nekem a Tervhivatalban Szerémi elvtársat! - mondta csaknem hörögve. A dohányzástól és a gyakori ivászatoktól amúgyis rekedt hangja egészen elfulladt a dühtől. - Hogy jönnek ezek ahhoz, hogy leállítsák a szállítást!

Ekkor észrevette a sarokban meghúzódva üldögélő Furulyást és haragját jobb híján ráirányította:

- Maga meg mit ácsorog itt, - kérdezte ingerülten. - Talán nincs munkája? Akarja, hogy gondoskodjam róla?

Zoli annyira vágyott az utazásra, hogy elfeledkezett az óvatosságról és ahelyett, hogy kérését kedvezőbb időre hagyva eltakarodott volna, előrukkolt vele:

- Balázs elvtárs, hétfőtől tíz nap szabadságot kérek, - bökte ki félve. - Ugyanis ....

- Szó sem lehet róla, - vágott közbe dühösen az igazgató. - Jövő héten több új szállítmány érkezik, ezeket sürgősen meg kell vizsgálni!

- De lehetőséget kaptam egy szlovákiai túrára .... - próbálkozott Furulyás, ám Balázs rá sem hederített, hanem visszalépett a szobájába és becsapta maga mögött az ajtót.

- Jaj, de csacsi maga Zolika! - sajnálkozott a titkárnő. - Miért nem várt jobb alkalomra? Most már vége, ha Balázs kimondott valamit, nem fogja megváltoztatni.

- Ez az alkalom sohasem fog visszatérni, - sírta el magát Zoli. - Ilyen lehetőséget elszalasztani! Már huszonöt éves vagyok és még nem léptem át az ország határát. Sose fogok többet külföldre jutni, soha életemben nem lesz többé alkalmam kijutni Szlovákiába és megmászni a Magas-Tátrát.

És Zoli majdnem félóráig, zokogott az igazgatói iroda előszobájában, miközben a titkárnő és a szomszédos bérelszámoló három női alkalmazottja felváltva nyomta a kezébe zsebkendőjét és egymással versenyezve simogatta a fiú fejét.

- Hát azt el kell ismernem, - nevetett Barna is – ehhez képest tényleg nagy a fejlődés nálatok. Legalább is te sokszor voltál külföldön. még „nyugaton” is.

- Én is csak hatvanháromban jutottam ki nyugatra. Párizsba, egy elektronikai kiállításra. Hatalmas élmény volt az egész, de valahogy a legnagyobb az éjszakai fények voltak. Hazaérkezve, este 10 óra körül lehetett, amikor a vonat begördült a Nyugati pályaudvarra, kiléptem a nagykörútra. Az utcalámpák gyér fénye megvilágította a mocskos szürke hókupacokat. A szívem összeszorult, amikor körülnéztem és egyszerre csak azt vettem észre, hogy honvágyat érzek Párizs után.

De nekem azután is szerencsém volt, - folytatta, - többször voltam hivatalosan külföldön és családostól is mintegy harminc országban, autóval, elsősorban Trabanttal.

- De te előbb is hazalátogathattál volna, - fordult szemrehányóan Barna felé.

- Talán igen – ismerte be Barna. – De te is tudod, valamelyik „jó barátom” feljelentett, hogy részt vettem a harcokban. Talán még azt is a nyakamba varrták volna, hogy megöltem valakit. Amnesztia után még jó darabig nem mertem hazajönni. Nem hittem el, akárhogy bizonygattad, lényegesen változott a helyzet.

- Pedig lényegesen változott, - bólintott Maglódi László. - Bizony, nagyon sokat változtak az idők a forradalom, vagy ha tetszik, ellenforradalom óta. Persze nem azonnal. De az első másfél, két év megtorlásai után a politikai vezetésből lassan-lassan eltűntek azok a bosszúszomjas, kompromittált sztálinista vezetők, akik a forradalom leverése után értelemszerűen visszakerültek régi kulcspozíciójukba.

Elhallgatott és kicsit elgondolkozott, majd folytatta:

- De nem ez volt a lényeg, hanem megváltozott a „vezérelv”, Kádár János kiadta a jelszót, ami szöges ellentéte volt Rákosiénak: „Aki nincs ellenünk, az velünk van.” És ez alapjaiban változtatta meg az arra illetékesek, vezetők, hozzáállását.

- Jó, elfogadom, hogy ez tényleg alapvetően más társadalmi szemlélet. De ettől még ez nem demokrácia, - vitatkozott Barna.

- Hogy mi mennyire demokrácia és ki a demokrata, nem kívánok polemizálni – mondta Maglódi. – Maradjunk annyiban, hogy a társadalmi viszonyok jelentősen demokratizálódtak. A gazdasági vezetőknek kiadták: vegyék figyelembe a dolgozók véleményét (bár ez sajnos a legtöbb helyen csak formális volt). Ugyanakkor megnövekedett a helyi alapszervezetek vagy kisebb egységeknél a pártcsoportok szerepe. Egy gazdasági vezető sem merte megkockáztatni, hogy a helyi pártszerv véleményével szembehelyezkedjék. (Persze, ha csak a gazdasági vezető maga nem volt egy felsőbb pártszerv tagja) – tette hozzá gúnyosan.

- Szóval ez olyan demokrácia volt, amelyet a párt diktatúra irányított – folytatta a gúnyolódást a másik is.

- Mondhatjuk így is – válaszolt Maglódi kissé bosszúsan. – tulajdonképpen igazad van, de ha végignézed a történelmet, rájössz, hogy a demokráciát majdnem mindig diktatórikus úton valósították meg.

Ismét elhallgatott, majd elmosolyodott és folytatta.

- Jobb lesz ha elhagyjuk a vitatható kérdéseket és a tényekkel foglalkozunk. Szóval a párt megegyezésre törekedett. Egy második „kiegyezés” jött létre. Megváltoztak a pártba való belépés szabá-

lyai is. Elsősorban az egyes emberek 56-os viselkedését tették mérlegre, nem származásukat. Így kerülhettek be a pártba volt katonatisztek, sőt arisztokraták is. Mondhatok erre példát is. Ilyen volt Nyárády is a kutató intézetben, ahol dolgoztam, a TMK vezetője, szintén párttag, akinek taggyűlésen egy munkás azt vetette szemére, hogy olyan goromba a beosztottaival, „mint a gróf a cselédeivel”. Nyárády felállt és így válaszolt: „De hiszen én gróf is vagyok!”, azzal vigyorogva leült. Az is volt, gróf Nyárády Györgyként született, persze a nincstelen grófok fajtájából.

- Ez biztos jó hatással volt a közhangulatra, - bólintott Barna. – Egyébként úgy vettem észre, az általános hangulat most nyugodt és bizakodó. Mióta van ez így?

- A kedélyek viszonylag hamar lecsillapodtak. A hangulatra jellemző volt a felsőbb párt körökben is népszerű mindenkor pesti viccek békülékenyebb hangneme, amelyek egyike éppen erről szólt: „A CIA kiküldte egy ügynökét Budapestre, hogy jelentse a hangulatot. Az ügynök jelentése így szólt: „Hallgatólagos megegyezés jött létre a magyar kormány és a dolgozók között. Az emberek úgy tesznek, mintha dolgoznának, a kormány pedig úgy tesz, mintha fizetne.” Viszont javaslom, igyunk meg egy pohár bort, mert már kiszáradt a torkom.

A beszélgetés ezután egy időre elakadt, mivel bejött Maglódi felesége és behozott némi harapnivalót a borhoz, és csak vacsora után folytatódott, amikor a két férfi újra egyedül maradt.

- Nem volna kedved színházba menni? – kérdezte a házigazda. – Most van a szezon, kitűnő színészeink vannak és sok jó darab megy.

- Nincs kedvem szovjet színdarabokat nézni, - mondta gúnyosan a vendég. – Láttam annak idején eleget és egyáltalán nincs kedvem munkacsoportok „kollektív” színházlátogatásán részt venni.

Maglódit meglepte a válasz.

- Úgy látszik nem beszéltem veled a hazai kulturális helyzetről, - mondta röstelkedve. – Ez az én hibám. Ez már a múlté: Ma már ritkák ezek a közös színházlátogatások, amelyek egyébként nem voltak ostoba formalitások, bár elismerem erőltetettek voltak. Sok olyan emberrel ismertették meg a kultúrát, még akkor is, ha az egyoldalú kultúra volt, akiknek azelőtt eszükbe sem jutott színházba, vagy pláne operába menni.

- És azt mondd, úgynevezett nyugati darabok is mennek? – kérdezte hitetlenkedve Barna.

- Még hozzá nagyon is sok – mosolygott Maglódi. – Nincs kedved például megnézni egy Peter Weiss darabot? Azt mondják nagyon jó. Ő például egzisztencialista. De sorolhatnék még egy párat.

- És mi van a hazai szerzőkkel? – kérdezősködött tovább Barna. - Az ő írásaikat nem ellenőrzik?

- Már vártam a kérdést, - mosolygott Maglódi. – De igen, ellenőrzik. Az egész kulturális élet a pártvezetés kijelölt tagjának, Acél Györgynek ellenőrzése alá tartozik. Nagyon liberálisan intézi. Módszere az úgynevezett három T, azaz a műveket három csoportba sorolják: támogatott, túrt és tiltott. Az utóbbi (tiltott) csoportba azonban csak nagyon kevés művet soroltak eddig, azaz nem engedtek megjelenni.

- Szóval mégis van cenzúra! – emelte fel hangját diadalmasan Barna.

- Mondhatnám, hogy mindenütt van valamilyen cenzúra, például a kormány megfenyegeti a kiadót, vagy gazdasági szankciót alkalmaz De nem mondom, mert ez nálunk valóban egy közvetlen, diktatórikus módszer. De hát mindenütt használnak valamilyen cenzúrát a rendszer valós, vagy vélt védelmére.

Maglódi elhallgatott, és láthatólag vendége is elgondolkodott a az elhangzottakon.

Barna törte meg először a csendet.

- Én tudomásul veszem, hogy nálatok a diktatúra enyhébb, mint a többi kommunista, azaz bocsánat, ahogy te mondd „szocialista” országban és az emberek jól tűrik, de nem értem, miért van szükség az úgynevezett választásokra? Ez ostoba szemfényvesztés és annyira átlátszó.

- Ebben végre teljesen egyetértünk – bólintott a házigazda. – Egyébként szerintem lehetne ebben a diktatúrában is valódi választásokat tartani, de erre most nem térek ki, nem ide tartozik. Elvégre te nem az én elgondolásaimra, hanem a valós helyzetre vagy kíváncsi.

- Így igaz, - helyeselt a vendég. – Különben én is tudom, hogy a tét nélküli választásokat a nyugati országok naiv újságolvasói számára tartják. Hadd higgyék, hogy ez demokratikus választás! De nem értem, miért vesz részt annyi ember ebben a játékban? Erre is egy anekdotával akarsz válaszolni?

- Nem! – nevetett Maglódi. – erre egy valóban megtörtént esettel tudok magyarázatot adni.

- Na, erre kíváncsi vagyok!

- Az eset velem történt. Délben két kollégával elmentünk ebédelni.. A szomszédos étterembe jártunk át előfizetéses ebédre, amelyben három fogás között lehetett választani. Leültünk egy asztalhoz és megkérdeztük az ismerős pincért, mi a választék?

- Bécsi-szelet róseibnível, sertéspörkölt galuskával, vagy kelkáposzta főzelék fasírozottal, - volt a felelet.

A választás eredménye nyilvánvaló volt.

- Bécsi-szeletet kérünk, - mondtuk egyhangúan.

- Sajnos az elfogyott, - mondta a pincér.

- Akkor pörköltet.

- Sajnos az is, - sajnálkozott a pincér. - Csak kelkáposzta van fasírozottal.

- Akkor miért sorolta fel mind a hármat? - kérdezte kolléganőnk bosszúsan. - Miért nem mondta, hogy csak kelkáposzta főzelék van.

- Hátha azt választja a kedves vendég, - volt a bölcs válasz.

Barna harsányan felnevetett.

- Hát ennyit a demokráciáról. Azt hiszem, - folytatta, könynyeit törölgetve, - veled nem érdemes vitatkozni. Meggyőztél. Inkább beszéljünk arról, mi lesz a vacsora

- Akkor ne fogd vissza magad, mert erről szívesen beszélek.
– mosolygott Maglódi László.

Hatáskör és ügyintézés (1984)

A szakértői csoport ülése már mintegy négy órája tartott, de még mindig nem született megállapodás a vegyipar és a mezőgazdaság képviselői között.

Az ülés nem a kutató intézetben, hanem a termékek minőségét szabályozó országos hatáskörű hivatalban volt, ahová Maglódi

Lászlót áthelyezték. Kutatási témájával velük párhuzamosan egyik akadémiai kutató is foglalkozott, amely sokkal kedvezőbb műszerezettséggel és felszereléssel rendelkezett. Miután ilyen körülmények között nem volt értelme azzal foglalkozni, ideiglenesen átkerült az intézet kutatási titkárságára, amíg újabb kutatási témát nem szereznek. Az új téma azonban váratott magára és Maglódi egyik barátja javaslatára átkérte magát a hazai kereskedelmi termékek minőségét szabályozó országos hatáskörű szervhez.

A Hivatal nagy, század eleji négyemeletes épület volt. A portás, miután Maglódi közölte, hogy az elnök várja, udvariasan megkérdezte, ismeri-e a járást? A nemleges válasz hallatán elmagyarázta, hogy jut oda, de azért elkérte az igazolványát és kiállította a belépőt. Az elnök irodája az első emeleten volt, közvetlenül a lépcsőházzal szemben. Maglódi kopogott a hatalmas tölgyfa ajtón és miután nem hallott választ, belépett. Csinos titkárnő fogadta. Megkérte, foglaljon helyet, majd kopogott az elnök, ugyancsak nagy, párnázott ajtaján és bement. Kisvártatva kijött és közölte vele, hogy fáradjon be.

Maglódi belépett és egy hatalmas szobában találta magát, amelynek közepén tárgyalóasztal állt székekkel. A szoba végén íróasztal volt. Beléptekor emellől az asztal mellől felemelkedett, egy magas, természetes, ősz-hajú férfi, doktor Tálás József, a párt központi bizottságának tagja, az országos hatáskörű hivatal elnöke.

Tálás elvtárs azok közé a munkáskáderek közé tartozott, akik nem sült-galambként fogadták a kiemelést, hanem igyekeztek fel is emelkedni beosztásukhoz. Elvégezte a műszaki egyetemet, gépészmérnök lett és mérnök-közgazdasági doktorátust szerzett. De értékrendjében az első helyet továbbra is, nem a szaktudás, hanem a politikai megbízhatóság és a párthűség foglalta el.

- Fáradjon beljebb Maglódi elvtárs! - mondta, miközben ő is elindult feléje, majd mintegy félúton megállt és rámutatott egy kis sarokasztalra.

- Foglaljon helyet, - mondta udvariasan és megvárva, hogy a másik leüljön, maga is leült vele szemben. - Szóval kedve volna belépni hozzánk? - kérdezte, de a kérdés inkább állításnak hangzott. - Az az igazság, hogy egyes kollégák jó véleménynel vannak magáról és ajánlották. A jelenlegi munkahelyéről is kedvező véleményt kaptam. Nem kevésbé a pártszervezettől, - mondta az előbbinél kissé

emeltebb hangon, mintegy kiemelve az információ fontosságát. -
Miért akar onnan elmenni?

Maglódi anélkül, hogy a személyi vonatkozásokra kitért volna, elmondta, hogy kutatási téma nélkül maradt és az utóbbi hónapok alatt érdemi munkát nemigen tudott végezni.

Az elnöknek láthatólag tetszett, amit mondott. Maglódi valószínűnek tartotta, hogy értesült a kutatási téma megszűnése körülményeiről. Erre nem is kérdezett rá és valószínűleg méltányolta, hogy ő sem tért ki rá. Még néhány szakmai kérdést tett fel, majd így fejezte be.

- Jó, részemről rendben van a dolog. A fizetési igénye is rendben van, nálunk általában magasabbak a bérek. Nyelvvizsgáért nem fizetünk, mert a nyelvismeret itt szakmai követelmény. A Vegyitermék-minőségi Osztályra fogsz belépni főmérnöki, azaz főelőadói beosztásban, - tért át a tegezésre.

(Az állami hivatalokban az előadói, magasabb végzettségűeknél, illetve magasabb beosztásúaknál a főelőadói cím volt hivatalos, de mivel az itteni munkatársak gyakran tárgyaltak üzemi igazgatókkal, a főmérnöki címet használták. Ebből néha furcsa esetek is adódtak. Így volt ez Barta Jani bácsi, az öreg irattáros esetében, aki harmincévi szolgálat után megkapta a főelőadó címet, noha nem voltak iskolái. Ez viszont ez ebben a hivatalban a főmérnök címet jelentette. Egyszer bejött egy ügyfél és mérnök úrnak szólította. „Nem vagyok én kérem mérnök – szabadkozott az öreg – csak főmérnök.”

- Jó munkát kívánok, érezd jól magad nálunk! – fejezte be Tálás és kezet nyújtott.

Maglódi, egy pillanatig nem tudta, visszategezze-e vagy sem. Végül átmeneti megoldást választott:

- Viszontlátásra elnök elvtárs! - köszönt el. - És engeddd meg, hogy előre is kellemes ünnepeket és boldog Újévet kívánjak. - tette hozzá, figyelve a másik arcát és megkönnyebbülten észlelte az elnök arcán az elégedettséget.

Visszament az intézetbe és bejelentette, hogy el van intézve az áthelyezése.

Új munkahelye jó választásnak bizonyult a megnövekedett felelősség ellenére. Munkája sok hazai és külföldi nemzetközi értekezleten való részvétellel járt és rövidesen előre lépett: kinevezték az egész hazai vegyiparra kiterjedő Vegyipari Osztály vezetőjévé.

Jelenleg éppen egy, több minisztériumot is érintő értekezleten vett részt, ahol a mezőgazdaság számára olyan fontos por-alakú vegyi termék műszaki jellemzőiről tárgyaltak. Nem a kémiai összetétel volt a vita tárgya, abban a gyártó üzemek és a felhasználók hamar megegyeztek, hanem a termék szemcsézettsége

- Értsék már meg, ezen múlik, mennyi termékre van szükség hektáronként – csattant fel ingerülten a mezőgazdasági minisztérium képviselője. – Ha a por összetapad, csak megfelelő gépi berendezés segítségével lehet egyenletesen szétoszlatni, ilyenekkel pedig csak a nagyobb gazdaságok rendelkeznek. Az ilyen terméket másodosztályúként kell besorolni, ami persze az árban is megmutatkozik.

- Számunkra ez nem okoz gondot – egyezett bele a legnagyobb gyár képviselőjében megjelent nő, aki az üzem minőségellenőrzési osztályát vezette. – A gyártás utolsó szakaszában a porhoz kevert adalék megakadályozza az összetapadást.

- Maga könnyen beszél Erzsike – vágott közbe dühösen egy másik nagyüzem főtechnológusa. – Maguk csak pár éve kezdték a gyártást, eddig mással foglalkoztak és persze így a legmodernebb technológiát vezették be. A mi berendezéseink nem alkalmasak erre. De ez semmiképpen nem ok arra, hogy a mi gyártmányainkat leosztályozzák.

- Azt hiszem, találhatunk más megoldást is – zárta le a vitát Maglódi. – Végző soron ugyanazon termék két, különböző technológiával előállított változatáról van szó. Nem beszélhetünk tehát ugyanazon termék első és másod osztályáról. Ez két különböző minőségi fokozat, aminek nem feltétlenül kell az árban jelentkeznie, mint az első és másodosztályú gyártmányok esetében.

- Erre a kérdésre még visszatérünk a tárgyban írandó levélükben – tért ki a válasz elől a minisztériumot képviselő osztályvezető.

*

- A Mezőgazdasági Minisztériumnak ebben a levelében leírt követelmények lehetetlen helyzetbe hozzák a gyártókat. Ennek az ügynek a megoldása meghaladja a mi lehetőségeinket – mondta Maglódi elgondolkodva helyettesének – Sajnos, ez nem a mi színtünk. Itt egy miniszterhelyettessel kell egyezkedni. Ehhez pedig legalább az egyik elnökhelyettes bevonása szükséges.

- Sőt, leginkább a főnöké – helyeselt a nő. – Az ő szintje körülbelül megegyezik egy miniszterhelyettesével.

- Hát nem egészen, de kétségtelenül ő volna a legalkalmasabb, ha rá tudná venni valaki, hogy elvállalja.

*

Dr.Tálas, a Hivatal elnöke számos olyan jó tulajdonsággal rendelkezett, amelyek az általa vezetett Hivatal és annak dolgozói számára kedvezőek voltak. Becsületes, korrekt és jóindulatú ember volt, igyekezett beosztottjai számára minél jobb munkakörülményeket és minél magasabb anyagi megbecsülést biztosítani. Döntéseiben határozott, megfontolt, sőt talán inkább túl óvatos volt, a felsőbb utasításokat igyekezett maradéktalanul végrehajtani.

Ugyanakkor ez utóbbi tulajdonsága bizonyos esetekben hátrányt is jelentett. Mert Tálas elvtárs a felsőbb helyről érkezett utasításokat azon nyomban végrehajtotta és a Hivatal tevékenységét azonnal hozzáigazította a frissen érkezett irányelvekhez. Ez viszont nagy hiba volt, mivel az utasítások nem kis részét már kiadásuk napján valamelyik „felsőbb helyen” megfúrta valaki, akinek sértette az érdekeit, a hosszú távra kiadott irányelvek pedig gyakran néhány hónap után megváltoztak, mivel azt a felsőszintű párt vagy állami vezetőt leváltották, esetleg magasabb beosztásba helyezték és utóda – már azért is, hogy megmutassa saját kezdeményező képességét – újabb szempontokat tűzött ki célul. Így a Hivatalnak a termelés egész területére kiterjedt tevékenysége gyakran kapkodás jellegűnek látszott, holott mindössze az történt, hogy Tálas megpróbálta a fentről kapott direktívákat minél hamarabb és minél hívebben követni. Sajnos azonban ezeknek a direktíváknak nagy része az eredeti formában nem volt végrehajtható.

Tálas elvtárs maga is több ízben rájött erre, de valahogy sohasem tudta magában legyőzni túlzott megfelelési vágyát. Egyszer el is panaszolta egy barátjának – egy hasonló szintű országos hatáskörű szerv vezetőjének - bánatát, de az kinevette. „Bolond vagy Jóska, ha minden hülyeséget, amit fent kitalálnak, azonnal komolyan veszel. Én háromszor is megvárom, amíg biztos nem vagyok benne, hogy az utasítás végleges. Eleinte gyakran én is ráfizettem arra, hogy azonnal és maradéktalanul igyekeztem végrehajtani olyan utasításokat, amelyek nem is végrehajthatók, de hamarosan rájöttem, a túlbuzgó-

ságot senki sem díjazza és ma már megvárom, amíg másodszor is felszólítanak. Ekkor elmagyarázom nekik, milyen nehézségeket kellett és még kell leküzdenem, amit azután általában megfelelően méltányolnak is.” Tálás egyetértően bólogatott, megköszönte a böles és jóindulatú tanácsot, azonban a legközelebbi alkalommal ismét csak megpróbálta a parancsokat maradéktalanul teljesíteni.

Az elnök másik hibája a szerénység volt. Nem igyekezett kihasználni széleskörű ismeretségét, hanem mindig a szolgálati utat követte, sohasem ugorva át az afölötti lépcsőket, amit egyébként könnyen megtehetett volna. Ez a szerénység nemcsak személyes ambícióinak, de a Hivatal érdekeinek is gyakran kárára vált

Így volt ez akkor is, amikor tudomására jutott, felmerült, hogy a Hivatalt össze akarják vonni egy másik, hasonló intézménnyel. Bejelentkezett, majd bement a pártközpontba, és az illetékes előadónál, instruktornál kezdte. Részletesen ismertette vele, amit hallott, elmagyarázta neki, miért nem előnyös ez a megoldás senkinek és kérte segítségét. Az előadó maga sem volt abban a helyzetben, hogy ilyen horderejű dologban bármit is tehetne. Persze megígérte, hogy megtesz mindent, talán szóba is hozta főnöke előtt, de senki sem foglalkozott többet Tálás tiltakozásával.

Amikor néhány hétig semmi visszajelzés nem volt, az elnök összeült két helyettesével, hogy megbeszéljék, mit lehet tenni. Kápolán csak hallgatott, nem nagyon mert hozzászólni a kérdéshez. Részben azért, mert még csak rövid ideje volt elnökhelyettes, kapcsolatterendszere az új beosztásában még nem alakult ki, bár neki is voltak összeköttetései, (amelyek nélkül abban az időben sem ülhetett nyugodtan egy vezető a székében). Másrészt kellemes, simamodorú, közvetlen, udvarias, intelligens és jó társalgó ember léte alapvetően gyáva volt és kényelmes, nem szeretett kiállni kellemetlen ügyek mellett és saját embereit sem védte meg, még akkor sem, ha az ő tudtával kerültek kellemetlen helyzetbe.

Az első elnökhelyettes, Borbíró Gábor, azonban hirtelen felugrott székéből.

Ne izgassátok magatokat, majd és elintézem! – mondta magabiztosan. – Holnap én is bemegyek a Pártközpontba.

(Borbíró zömök, mozgékony ember volt, határozott, rámenős. Nem túl sokat törődött a szabályokkal, nem sokra becsülte a tekintélyeket és nem túl sok különbséget tett az állami és a magántulajdon között. Egyszóval: vagány volt, saját érdekeit mindig szem

előtt tartotta, de volt benne betyárbecsület. Saját embereit megbecsülte és mindig megvédte. Dunántúli paraszt családból származott, még hozzá nem valami szegényparaszt káder volt, inkább a régebben gyakran használt, de akkoriban már idejét múlt, rossz hangzású „kulákszarmazású” illet rá, ami a Szovjetunióban üldözött nagygazda magyar, ellenségnek tekintett változata volt Rákosi Mátyás idején. Gyors karriert csinált, több mezőgazdasági intézményben töltött be vezető posztot, egyre feljebb jutván a ranglétrán, amíg a Hivatal elnökhelyettese nem lett. Nem volt párttag, rossz nyelvek szerint az volt a pártmunkája, hogy pártonkívüli maradt. Viszont kitűnő összeköttetései voltak, sok barátja, akik ugyanabból a megyéből származtak, került magas, felelősségteljes pozíciókba. Az a hír járta, hogy az elnök is tart tőle és elsősorban az ő személyének ellensúlyozására nevezte ki Káplánt második elnökhelyettesé.

Borbíró megtartotta a szavát: Másnap a párttitkár kíséretében valóban bement a Pártközpontba. A párttitkár jelenlétének nem volt túl nagy jelentősége, miután az elnök és helyettesei felsőbb pártszervek hatáskörébe tartoztak. Az elnökhelyettes inkább dísznek vitte magával, de így, neki köszönhetően fény derült arra, mi is törént tulajdonképpen.

Borbíró tehát a párttitkárral együtt bement a Pártközpontba. Természetesen nem jelentkezett be előre, nem kereste meg az insturuktort, hanem egyenesen az osztályvezető irodája felé vette az irányt. Kopogott, majd válaszra sem várva szélesre tárta az ajtót és belépett.

- Csókolom Mancika – üdvözölte a titkárnőt. – Bent van a főnök?

- Bent van, Borbíró elvtárs – válaszolta Mancika, rámosolyogva a vendégre, mint kedves régi ismerősére. – Mindjárt bejelentem.

- Ne fáradjon, nem szükséges – mondta Borbíró, odalépett a párnázott ajtóhoz és benyitott. Mielőtt belépett volna megállt egy pillanatra és visszaszólt a párttitkárhoz, aki zavartan tiblábolt a szoba közepén:

- Na, mire vársz barátom, te talán nem akarsz velem jönni? - Azzal választ sem várva belépett. A párttitkár zavartan követte.

- Na, mi van komám, hallom, hogy ki akartok b...ni velünk! – kiáltott rá kedélyesen az osztályvezetőre, aki hamarjában nem tudta mit válaszoljon.

Mielőtt szóhoz jutott volna, Borbíró felsorolta az összevonással szembeni érveit, miközben a zavarban lévő osztályvezető hellyel kínálta váratlan vendégeit. A beszélgetés – a párttitkár elbeszélése szerint – meglehetősen egyoldalú volt és alig tíz percig tartott. Végül a Hivatal képviselői azzal az ígérettel távoztak, hogy az összevonást egyelőre bizonytalan időre elhalasztják.

- Ne idegeskedj komám – nyugtatta meg a párttitkárt az elnökhelyettes. – Az egyelőre annyit jelent, hogy ezt az összevonási tervet elvetették. Lehet, hogy néhány hónap vagy néhány év múlva újabb összevonást fog tervezni valaki, de az – ahogy a jelenlegi felállást ismerem – biztosan másfajta kombináció lesz. Azzal pedig ráérünk akkor foglalkozni.

*

- Igazában Borbíró tudná ezt legjobban elintézni – mondta azután Maglódi elgondolkodva. – De nem hiszem, hogy bármelyik főnököt rá tudnám venni, hogy ilyen jelentéktelen ügyben eljárjon.

- Jelentéktelen? – kiáltott fel a nő meglepetten. – Hiszen évi nyolcszázezer tonna minőségéről van szó.

- Higgye el, kedves Éva, ez nekik jelentéktelen – nevetett cinikusan a főnöke. – Ez Magyarország. Ez ugyanis egy macerás ügy és egyiküket sem érinti személyesen. De mondok magának valamit. Bemegyek Suhajda főosztályvezetőhöz a Mezőgazdasági Minisztériumba és megpróbálok valami kompromisszumot elérni. Tudom, neki is fontos, hogy dűlőre jussunk.

Így is történt. Maglódi bement Suhajdához. A végleges szövegbe bekerült az a félmondat, hogy: **„amennyiben a technológiai feltételek ezt lehetővé teszik”** és ezzel a megoldással minden érdekelt fél egyetértett.

Honnan hová? (1996)

- Utoljára hat éve jártam itt nálatok, amikor „megmozdult nálatok a föld” – kezdte a beszélgetést Barna György, miután helyet foglalt a karosszékekben és kezébe vette kávésesészejét. – Azt már látom, a kávé éppen olyan jó, mint volt. De vajon minden más is ugyanolyan?

(A két barát először a hetvenes években végén találkozott, amikor Maglódi hivatalos úton Angliában járt és azóta is rendszeresen tartották a kapcsolatot. Barna mostani budapesti látogatásának célja azonban nem annyira ennek a barátságnak ápolása volt, hanem közletről akarta tanulmányozni a magyarországi politikai változásokat.)

- Persze, hogy nem ugyanolyan, illetve nagyon sok minden más, - felelte Maglódi László. - Ezt te is éppen olyan jól tudod, mint én. Mert akkor szocializmus volt, (még ha amolyan laza magyaros szocializmus is,) most pedig kapitalizmus van, ha nem is amolyan igazi nyugati, mint például Angliában. Még nem egészen olyan, mint Dél-Amerikában, noha néha úgy érzem, afele haladunk.

- Ügyesen kikerülted a választ a kérdésem lényegére - nevetett Barna. – Tulajdonképpen azt akartam tudni, jobb-e, mint akkoriban, amikor elkezdődött nálatok a politikai földindulás.

- Van, sok dolog, ami jobb lett, de sok minden rosszabb – válaszolt komolyan a másik. – De mielőtt ebbe belemennék, ki kell, hogy javítsalak. A „politikai földindulás”, ahogy te nevezed, nem földindulás volt, hanem lassú, de folyamatos változás, ha mindenáron geológiai kifejezést akarunk használni, lassú, egyirányú földcsuszamlás féle, amely még 1974 körül kezdődött. és célja a hatékonyabb, gazdaságosabb termelés volt. És ezt elsősorban az állami nagyvállalatok és az egész népgazdaság vezetői szorgalmazták.

- Elismerem, pontatlanul fogalmaztam – mosolygott a vendég. – Emlékszem a műszaki fejlesztés illetékesének „beszédére” az MSZP kongresszusán.

(Amire utalt, az egyik meghatározó központi gazdasági intézmény vezetőjének az MSZMP-ből kivált szocialista párt kongresszusán történt hozzászólása volt.

„Nem akarom az időt soká húzni, - kezdte az, amikor az emelvényre lépett, - csak egy rövid tanmesét szeretnék elmondani: Egy szegény halász kifogott egy aranyhalat. A hal megígérte, ha visszadobja, teljesíti három kívánságát. A halász ezt a három dolgot kérte – mutatott az emelvény felett elhelyezett jelszavakra: Béke, Demokrácia, Szocializmus - és a szegény halász azóta ugyanolyan szegény maradt, mint volt.”)

- Látom jó a memóriád - mondta elismerőleg Maglódi László. – Úgy látszik, az a harmincöt év, amit Amerikában töltöttél, nem ártott meg az emlékeidnek.

- Sajnos mindenre emlékszem – bólintott rezignáltam Barna. - Pedig sok mindent nagyon szeretnék elfelejteni. De az utolsó tizenöt év alatt sokszor voltam idehaza és ezalatt szerencsétlenségemre csaknem mindenkivel sikerült találkoznom, akikkel nem akartam.

- Hát igen, ezek a tanmesék nagyon hatásosak lehetnek, ha ugyan aki hallotta meg is érti – mondta Maglódi. – Annak idején én is elsütöttem egy ilyen „szellemességet” egy. a Szovjetunióban tartott KGST ülésen.

- Mi is volt az a KGST? – érdeklődött a barátja. – Már hallottam róla, de nem igazán értem.

- Szó szerint annyit jelentett, hogy Kölcsonös Gazdasági Segítség Tanácsa. Ez a szocialista blokkhoz tartozó országok, mint Románia, Bulgária, a Szovjetunió stb. (és persze mi is) iparának és egymás közötti kereskedelmének koordinálását végezte több-kevesebb sikerrel.

- Mit jelent az, hogy „több-kevesebb”? – érdeklődött Barna.

- Erre talán leginkább én is viccel tudnék válaszolni, amelyet egyébként egy Kormánybizottsági ülésen hallottam, amelyen hivatalból részt kellett vennem – nevetett a másik. Így szól:

„Kohn találkozik Grünnel (Tudod nálunk még mindig divatosak a zsidó viccek), aki egy koszos korcs kutyát vezet pórázon.

- Hová viszed ezt a ronda kutyát? – érdeklődik Kohn.

- Eladni viszem – magyarázza Grün.

- Ezt? – lepődik meg Kohn. – Mennyi az ára ennek a kutyának.

- Kétszáz-ezer forint – válaszolja a másik
- És van valaki, aki ezért a korcs kutyaért kétszáz-ezer forintot ad neked? – kérdezi csodálkozva Kohn.

- Azt nem, de kapok érte két macskát, á-százezer”

- Hiába, a pesti viccek ma is olyan szellemesek, mint régen
- mondta Barna, miután letörölgette a nevetés kicsalta könnyeit. - És emellett bölcssek is. Most már világosan értem, mi lehetett a probléma egy ilyen felülről diktált gyártásban és kereskedelemben.

- Már csak azért is, - magyarázta Maglódi, - mert ezeknek az országoknak technikai szintje nem volt egyforma. Ezt kezdtem az előbb magyarázni a KGST-vel kapcsolatban. A KGST minőségi előírásokat általában kötelezően alkalmazzák az egymás közötti kereskedelemben, tehát közösen dolgozzák ki ezeket. Viszont minden ország azt az értéket akarja előírni, amiben az ő termékük a leggyengébb. – Így a közös megállapodással elfogadott előírások valamennyi tagállam saját előírásainál gyengébbek. Ezt próbáltam elmondani egy moszkvai értekezleten. Az előírásokat az eutektikus ötvözetekkel hasonlítottam össze, amelyeknek olvadáspontja az ötvözetet alkotó valamennyi fém olvadáspontjánál alacsonyabb. Sajnos azonban a jelenlevők döntő többsége csak bámult rám. Többségük valószínűleg nem értette meg, a többi pedig nem akarta, vagy nem merte megérteni.

- Bár én eddig nem tudtam, mi az az eutektikum, világosan értem a hasonlatodat – mondta elgondolkozva Barna. – Ez is világosan mutatja, mi volt ennek az úgynevezett kommunista rendszernek a hibája gazdaságilag: Közvetve ugyan mindenki, de személyesen senki sem volt közvetlenül érdekelt a gazdaságos és hatékony termelésben.

- Hadd tegyem hozzá, - folytatta Maglódi, - hogy politikailag, vagy ha tetszik, társadalmilag viszont a legnagyobb hibája, hogy egy választott vezetőnek mindenféle szervnek el kellett számolnia a tevékenységéről, csak azoknak nem akik megválasztották. Aki egyszer vezető lett az is maradt. Így volt ez Kádár Jánossal is, aki diktátor léte megmaradt szerény, puritán embernek és csak rajta múlt, hogy nem olyan diktatúrát alakított ki, mint az NDK-ban vagy Romániában volt. Persze ahogy megöregedett, már nem tudott az új körülményekhez alkalmazkodva megfelelő utódról gondoskodni. És még valami: akár mennyire volt Kádár puritán, egyes kisebb, helyi vezetők, főleg vidéken, sűrűn visszaéltek a hatalmukkal.

- Igen, ez a diktatúrák átka, - bólintott Barna. – Nincs kontrol. Most, hogy végül visszaállt a többpárt-rendszer, kikiáltották a Magyar Köztársaságot, végre demokrácia lesz ebben az országban. És talán a Szovjetunióban is.

- Oroszországot akartál mondani? – gúnyolódott Maglódi. – Gorbacsov egyfajta demokráciát akart létrehozni, de nehezen tudom elképzelni, hogy akik a hatalom közelében vannak, le fognak-e mondani saját kis hatalmukról, vagy nem fognak-e igyekezni újabb, esetleg nagyobb hatalmat szerezni, persze új módszerekkel. És én sajnos arról is mag vagyok győződve, hogy nálunk is sokan meg fogják ezt próbálni azok közül, akik éppen olyan pozícióban vannak, hogy megtehetik. De szeretnék optimista lenni, azért bízom benne, hogy Magyarország nemcsak beáll a demokratikus államok sorába, de végre maga a társadalom is demokratikussá alakul át.

- De te megint kikerülted az egyenes választ arra az előbbi kérdésemre, hogy jobbe most, mint akkor?

- Nem kerültem ki, éppen most kezdtem rá válaszolni – mondta mosolyogva Maglódi. – De a kérdésedre nem lehet egyértelmű választ adni. Mert van, akinek most jobb, és vannak nagyon sokan, akiknek most sokkal rosszabb.

- Na persze, - ha így fogjuk fel, egy igazságtételnél is mindig van aki rosszabbul jár, például az akit elítél a bíróság – berzenkedett a barátja. - Én az átlag polgárookra gondoltam, illetve a népesség nagy többségére. Nyilvánvaló, hogy a diktatúra besúgóit (akikről mostanában sokat olvasok és hallok a magyar médiában, amelyet most sem hanyagolok el,) valamilyen formában felelősségre kell vonni, tehát ezeknek a helyzete most rosszabb. Hasonlóképpen nyilván rosszabb a helyzete azoknak, akik az előző rendszerben magas vezető beosztásban voltak és ma nem viselhetnek vezető állami funkciót.

- Na itt álljunk csak meg egy pillanatra! - szakította félbe lelkesen szónokló barátját Maglódi. – Itt van az első alapvető tévedésed. - A politikai rendőrség besúgói jó részének nevét nem hozták nyilvánosságra és várhatólag talán sohasem fogják. Ennek oka szerintem az, hogy valamennyi jelenlegi pártnak legalább is középszintű vezetői között sok ilyen, volt, úgynevezett III./III.-as ügynök található. Azok nagy része pedig, akiknek nevét nyilvánosságra hozták, arra hivatkozik, hogy kényszerítették, életveszélyben volt, stb. és ezért nem is ő, hanem az őt kényszerítő ÁVH-s tisztek felelősek.

- Hát ezt nem hittem volna – mondta döbbenten Barna. - És az emberek nem követelik a teljes nyilvánosságra hozást? Hiszen az aki engem megfigyelt és rólam jelentett, sokkal aljasabb, mint a rendőr, aki munkáját végezve őt kényszerítette erre.

- Az emberek nemigen kutatják, ki volt besúgó. De aki mégis megtudja ki jelentett róla, az sem mindig törődik vele. Így például én magam is napirendre tértem afelett, hogy „kedves közös barátunk”, Forintos, azaz Feldmajer elvtárs, mint utólag tudomásomra jutott, rólam is rendszeresen adott jelentéseket.

- Persze, te ilyesmivel nem kellett, hogy törődjél, Lacikám - mondta epésen Barna György. - Téged megbízhatónak tartottak.

- Általában igen, de azért nekem is tudtak volna ártani – nevetett Laci. - Persze most, hogy már nyugdíjban vagyok, nem izgat ilyesmi. De hogy én is kellemetlenkedjek neked egy kicsit, a te „barátod”, Perlaki elvtárs, aki téged kiakolbólitott az egyetemről, akkoriban szerzett politikai támogatottsága révén bekerült az egyik tanácskére, ott jó hátszéllel szépen haladt előre, a professzor nyugdíjba ment és ő került a helyére. Mára olyan szilárd pozíciót teremtett, hogy szélsőséges politikai múltja miatt senki sem háborgatja.

- Ezzel nem mondtál nekem újdonságot, a forradalombeli lelkes viselkedése után ismét a rendszer megbízható híve lett. Miért lenne ez most másképpen.

- Látom, rájöttél a lényegre – nevetett vendéglátója. – Meglepődnél, ha sorra venném azokat a volt vezető funkcionáriusokat, akik ma a legmeglepőbb politikai helyeken tűnnek fel.

- Jól van, hagyjuk az ügynököket és az ügyeskedőket, Engem, mint már mondtam az érdekel, a köznépnek jobbe a sora, mint volt?

- Megint azt kell, hogy mondjam, ez attól függ. Ha azt akarod kérdezni, nagyobbak a lehetőségek, az embereket kevésbé korlátozza-e az állam, akkor a válasz igen. Ha azt akarod tudni, a dolgozók most kevésbé vannak kiszolgáltatva, a dolgoztatók kevésbé zsákmányolják-e ki őket, a válasz nem. A tulajdonosok, a munka irányítói, munkavezetők ma sokkal nagyobb hatalommal rendelkeznek és többségük vissza is él ezzel.

- És a szakszervezet? – kérdezte ingerülten Barna. – azt akarod mondani, a szakszervezetek most sem jobbak, mint akkoriban?

- Sokkal rosszabbak. Igaz, hogy az állam ma nem szól bele, a szakszervezetek irányításába, de azok sokkal nagyobb mérték-

ben vannak kiszolgáltatva a munkaadóknak. Egy szóval: hiányzik a létbiztonság.

- Jó ebben bizonyára igazad van, de elismerted, hogy az állam nem korlátozza, inkább segíti a kezdeményezéseket és a központi célkitűzéseket nem befolyásolja a politika.

- Kivéve például, a jól működő termelő szövetkezetek ellehetetlenítése. Hangsúlyozom, a jól működőkké, (egyetértve azzal, hogy a rosszakat nem szabad támogatni) azon politikai elvből kiindulva, hogy a mezőgazdaságban a családi vállalkozásokat fejlesszék. Arról nem is beszélve, hogy ugyancsak politikai okból elsorvasztották a keleti blokk államaival való kereskedelmet.

- Lehet, de szerintem ezek az új társadalom gyermekbetegségei.

- Ez valószínű, de a létbiztonság hiánya nem gyermekbetegség, hanem a kapitalizmus egyik jellemzője – szögezte le Maglódi – Már pedig most már itt kapitalizmus van. És ennek egyik jellemzője, hogy a társadalom egyre nagyobb mértékben szétválik, sajnos főleg gazdaságilag. Nő az elszegényedettek száma. És már most is egyre nagyobb azoknak a csoportoknak, sőt rétegeknek a száma, amelyek leszakadóban vannak és akik elérték a szegénység határát. Mind a ketten jól ismerjük az utat, ami a harmincas évek félféudális kapitalizmusából a szovjet rendszerű szocializmuson át oda és vissza a jelenlegi kapitalizmushoz vezetett.

- Amit te láthatólag nem nagyon szeretsz.

- Nem tagadom. – bólintott Maglódi - Jobban szerettem a szocializmust, az 1960 utánit, persze csak a magyar módit. Abban nőtettem fel, megszoktam. Jól éreztem magam benne azzal a sok millió magyar emberrel, az ország lakosságának nagyzsével együtt, akik, ha magyar módra mindig morogtak is egy kicsit, természetesnek találták a létbiztonságot és azt, hogy egyszerű emberek is jártak az operába és ha egy gyári munkás vasárnap el akarta vinni a családját egy vendéglőbe, megengedhette magának. És hogy állsz te Amerikával?

- Most mondjam el neked, mi jobb Amerikában? Te is tudod és azt is, hogy nem mindenkinek egyforma jó. Persze ott sokkal nagyobb a szabadság. De tartozom neked egy vallomással. Szeretek Amerikában élni, de még ma is nosztalgiával gondolok azokra a napokra 56-ban, amikor még azt hittem, mindenki megváltozik és minden jóra fordul.

- A szocializmus utolsó éveiben az emberek látták, hogy egyre inkább közeledünk a nyugati életformákhoz és tele voltak reménységgel. Most, hogy politikailag és elvben társadalmilag elértük ezt az életformát, csalódottak, mert nem ezt akarták és már nincs mit elérni. De én még mindig remélem, mi itt Magyarországon továbbmozdulunk a nyugati típusú kapitalizmus irányába, az pedig előbb utóbb rájön arra, hogy át kell vennie, a szocialista rendszerből azt ami jó, ahogy Kína kezdi átvenni a jót a kapitalizmusból. Hetven év tapasztalatai alapján meg vagyok győződve, hogy csak ez lehet a jövő társadalmának alapja. Azonban ezt mi már sajnos nem fogjuk megérni. – Elhallgatott, majd rámosolygott Barnára és folytatta. - **De addig is az élet megy tovább.**

Századvég (1999)

- Van ennek a Miss Slavinskynek stílusérzéke, - állapította meg Maglódi László és lábát hosszan kényelmesen kinyújtva hátradőlt a hotel előcsarnokának sarkában elhelyezkedő fotelek egyikén. – A XX.-ik századvégi, Magyarország eseményeiről tölem várt beszámolót éppen mára, a XX.-ik század utolsó napjára tette, méghozzá alig egy órával éjfél előttre.

- Ismét bebizonyítottad, milyen naiv vagy – nevetett a mellette levő karosszékekben elhelyezkedő barátja, Mr. George Barna. – Azért hívott ma ide minket, mert ezzel az ürüggyel foglalhatott le újságja költségére magának (és persze nekünk) helyet az egyes országok századvégi ünnepségeit bemutató tv-adásra, amely a szálló nagytermében lévő óriás képernyőn lesz látható. Csak kényelmesebb egy karosszékekben ülve, whiskyt szopogatva végignézni ezt a világra szóló bemutatót, mint a Time Square-en ácsorogva.

- Már megint kiábrándítottál, - nevetett Maglódi is. – de azt hiszem nekem is sikerült őt kiábrándítani azzal a kivonatos összeállítással, amit az elmúlt évek eseményeiről készítettem számára és amit te is olvastál.

- Én is azt hiszem, - bólintott Barna. – Az általad röviden összefoglalt események, történetek túlságosan békések és mindennapiak, nem illeszkednek abba a riportsorozatba, amit a nő a „vasfüggöny” mögötti országokban történetekről olvasóinak összeállítani szándékozik. De mindjárt mindenre fény derül, mert már meg is érkezett .

Maglódi is a bejárat ajtó felé fordult, ahol az újságíró nő állt, és fejét körbe forgatva kereste vendégeit. Barna úgy érezte, udvarias kötelessége ebben segítségére lenni, ezért felállt és karjával integetve igyekezett a nő figyelmét magukra vonni, ami sikerrel is járt: Miss Slavinsky, észrevéve az integetőt elmosolyodott, visszaintett és feléjük indult.

Hozzájuk érve barátságos mosollyal üdvözölte Barnát, majd a másik férfihez fordult. Maglódit is udvarias mosollyal üdvözölte, de ez a mosoly már messze nem volt olyan szívélyes, mint amellyel barátját üdvözölte.

Anélkül, hogy megvárta volna, hogy hellyel kínálják, leült Maglódival szemközt és néhány, az időjárásról, illetve a közelgő századvégi ünnepségekről odavetett mondat után rátért mondanivalójára.

- Hát kérem, Mr. Maglódi – kezdte (úgy látszik, már megtanulta a nevet, mert most tökéletesen ejtette ki) – maga nekem nagy csalódást okozott. De mielőtt ezt kifejteném, volna egy kérdésem. A leírt történetek harmadik személyben lettek írva. Ki a főszereplő, talán maga?

- A leírt történetek igazak, lényegében a megírtaknak megfelelően történtek, de a bennük szereplőket, több, élő, illetve akkoriban élt személy közül választottam ki, természetesen a neveket megváltoztatva. Maga a főszereplő, illetve a két főszereplő, több élő, vagy valós személyből lett kialakítva, természetesen saját magamat is beleértve. De miért fontos ez?

- Azért, mert a beszámolóból kiderült, a főszereplő maga is tagja volt az állampártnak. Ezt pedig úgy is fel lehet fogni, tagja volt az elnyomó gépezetnek.

- Így igaz, párttag - felelt mosolyogva a férfi, - további nyolcszázezer magyar honfitársával együtt. Ha elhiszi, amit (persze csak amúgy vázlatosan) leírtam, akkor abból azt is látnia kell, nem volt tagja az elnyomó gépezetnek, legfeljebb annyira, mint itt, az Egyesült Államokban bármelyik állami tisztviselő, az itteni elnyomásnak. Hiszen nyilván maga sem akarja vitatni, hogy minden állampérezet elnyomja az ellene fordulókat.

- Jó, rendben van – felelte kissé zavartan a nő. – Nem is úgy értettem, hogy részt vett az elnyomásban. De viszont maga a dolgokat a saját szemszögéből nézte.

- Általában mindenki a saját szemszögéből nézi a dolgokat. Én azonban nemcsak a magam szemszögéből írtam le a dolgokat, hanem azokéból, akiket megidéztem. Maga pedig azt várta tőlem, írjam le, ami velem, illetve környezetemben történt, amit reálisnak és fontosnak tartottam. Ahogy maga megfogalmazta: a történelemkönyv néhány üres lapját kellett kitöltenem

- Oké, oké – mondta megadva magát az újságíró. – A beszámoló talán még érdekesebb lenne, ha a megtörtént borzalmakat, szörnyűségeket egy, az állampárt tagja szájából hallanánk. Nem is ez a főbaj a beszámolóval, hanem az, hogy nincsenek benne a szörnyű-

ségek. A dolgok amiket leírt, bármelyik amerikai kisvárosban szinte naponta megeshetnek.

Itt elhallgatott, egy kicsit elgondolkozott, majd folytatta.

- Amit maga elmondott abban nincs semmi szörnyűség. Nincsenek benne hősök, nincsenek szörnyetegek. Pedig nem tagadhatja, sok szörnyűség történt maguknál is.

- Szörnyűségek mindenütt történtek, nálunk is, és a maguk sajtója bőven foglalkozott is ezekkel, – felelte Maglódi, - szerintem bővebben is mint kellett volna. Ezek a történelemkönyv lapjait már kitöltötték, sőt teleírták. Nemigen lett volna mit hozzátennem. De, mint már mondtam, maga azt kérte tőlem, gondoljam végig, amit én átéltem, vagy ami a környezetemben lezajlott, esetleg, amit ismerőseimtől, barátaimtól hallottam és egy hét múlva mondjak el, vagy írjak le mindent, ami eszembe jut, amit érdekesnek vagy fontosnak tartok. Nos, nekem ezek jutottak az eszembe, ezeket tartottam fontosnak, emlékezetesnek. Persze személyesen velem is történtek csúnya kellemetlen, igazságtalan dolgok, találkoztam kellemetlen, rosszindulatú emberekkel, de ezek nem szörnyűségek voltak, illetve csak amolyan hétköznapi borzalmak, amelyekhez hasonló az adott földrajzi vagy történelmi környezetben sokszor megtörtént. Hétköznapi szörnyűségek. Ami pedig a szörnyetegeket illeti, szörnyetegekkel nem találkoztam. Csak emberekkel.

Maglódi elhallgatott, kicsit gondolkodott, majd folytatta.

- Elismerem, ezek a leírt események nem szerepelnek a történelemkönyv számozott oldalain, sőt bele sem kerültek. Nem hivatkozhatom rá, hogy ez, meg az a könyv hányadik oldalán található. Ezek az oldalak nincsenek megszámozva: **ezen számozatlan lapok!**

Csend lett, Miss Slavinski is hallgatott, gondolataiba merülve próbálta feldolgozni az előbb hallottakat.

Végül ismét Maglódi László törte meg a csendet:

- Sajnálom, ha csalódást okoztam. Ha szörnyűségeket akar hallani, máshoz kell fordulnia. Amik velem, velünk történtek egyszerű hétköznapi dolgok voltak Jó és rossz dolgok, de hétköznapiak. Hétköznapi történetek

Az újságíró erre sem válaszolt, hanem felállt és a két férfihez fordult:

Azt hiszem, itt az ideje, hogy átmenjünk a nagyterembe és megnézzük a századvégi televízióadást, mert tíz perc múlva már a harmadik évezredben leszünk, vége ennek az évezrednek és vele az

utolsó hetven év történelemkönyve számozott és „számozatlan lapjainak” is

V É G E

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
<u>Az újságíró (1999)</u>	7
<u>Gyermekkor</u>	10
Hideg tél (1929)	11
Válságos évek (1935)	15
Kinek a hazája (1939)	19
Idegen földön (1942)	23
Ki hogy látja (1944)	27
Szomorú vasárnap (1944)	30
Hosszú menetelés (1945)	35
Kényszerű nyaralás (1945)	41
<u>Felnőttünk</u>	45
Világégés után (1947)	46
Eszme vagy barátság? (1948)	49
Eltársak és embertársak (1950)	53
Egyetem és ideológia (1950)	58
Elvek és elvtelenek (1952)	60
Így is történhet (1953)	64
Útitársak (1954)	69
Katonaélet (1955)	76
Helycserék (1956)	80
.... minden csendes (1958)	86
<u>Az élet megy tovább</u>	93
Utazás vidékre (1961)	94
Magyarok a németek között (1972)	100
Beszélgetés erről, arról (1978)	108
Hatáskör és ügyintézés (1984)	114
Honnan hová? (1996)	122
<u>Századvég (1999)</u>	129

- Maga azt kérte tőlem, gondoljam végig, amit én átéltem, vagy ami a környezetemben lezajlott, esetleg, amit ismerőseimtől, barátaimtól hallottam az elmúlt 70 évben, a XX. század utolsó hetven évében Azt mondta, gondoljak arra, hogy történelemkönyvet írok, a történelem könyvének minden lapját az egyes emberek írják. Gazdagítsam ezt a könyvet magam is néhány oldallal! és mondjak el, vagy írjak le mindent, ami eszembe jut, amit érdekesnek vagy fontosnak tartok.

Nos, nekem ezek jutottak az eszembe, ezeket tartottam fontosnak, emlékezetesnek. Sajnálom, ha csalódást okoztam, amik velem, velünk történtek egyszerű hétköznapi dolgok voltak Jó és rossz dolgok, de hétköznapiak. **Hétköznapi történetek.**

- Elismerem, ezek a leírt események nem, szerepelnek a történelemkönyv számozott oldalain, sőt bele sem kerültek. Nem hivatkozhatom rá, hogy ez, meg az a könyv hányadik oldalán található. Ezek az oldalak nincsenek megszámozva: **ezen számozatlan lapok!**